

URBANISMUS A ÚZEMNÍ ROZVOJ

4
2018

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

ÚSTAV
ÚZEMNÍHO
ROZVOJE

POKYNY PRO AUTORY

NABÍDKA RUKOPIŠŮ

REDAKCE PŘIJÍMÁ POŽADAVKY SPOLU SE ZASLANÝMI ČLÁNKY NA E-MAILOVÉ ADRESE redakce@uur.cz. GRAFICKÉ PŘÍLOHY VĚTŠÍHO ROZSAHU JE MOŽNO ZASLAT PROSTŘEDNICTVÍM SERVERU USCHOVNA.CZ. ZASLANÝ PRŮVODNÍ DOPIS MUSÍ OBSAHOVAT PLNÉ JMÉNO, ADRESU PRACOVISTĚ A KONTAKTNÍ ÚDAJE (E-MAILOVÁ ADRESA, TELEFONNÍ ČÍSLO). PŘI ŽÁDOSTI O ZAŘAZENÍ ČLÁNKU DO RECENZNÍHO ŘÍZENÍ JE TŘEBA TUTO SKUTEČNOST V PRŮVODNÍM DOPISE VÝSLOVNĚ UVÉST. PODROBNĚJŠÍ INFORMACE NALEZNETE NA www.uur.cz V SEKCI PUBLIKAČNÍ ČINNOST, KNIHOVNA – ČASOPIS URBANISMUS A ÚZEMNÍ ROZVOJ – RECENZNÍ ŘÍZENÍ.

FORMÁLNÍ POŽADAVKY

ROZSAH TEXTU BY MĚL ČINIT CCA 3–10 NORMOSTRAN (1 NORMOSTRANA = 60 ÚHOZŮ NA 30 ŘÁDKŮ), NEDOHODNETE-LI SE S REDAKCÍ JINAK. ZA KAŽDÝM TEXTEM PŘÍSPĚVKU MUSÍ BÝT UVEDENO JMÉNO AUTORA. STANDARDNÍMU PŘÍSPĚVKU BY MĚL PŘEDCHÁZET ZHRUBA DESETIŘÁDKOVÝ SOUHRN – ABSTRAKT (PRO RECENZOVANÉ PŘÍSPĚVKY PLATÍ SAMOSTANÉ PRAVIDLO – VIZ NÍŽE), KTERÝ BUDE MOŽNO POUŽÍT TAKÉ PRO REDAKCI ZAJIŠTĚNÉ ANGLICKÉ SHRNUTÍ V HLAVNÍCH RUBRIKÁCH (NETÝKÁ SE INFORMACÍ).

ZA NEDÍLNOU SOUČÁST PŘÍSPĚVKU JE POVAŽOVÁN SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ A JEJICH DOSTUPNOST. BIBLIOGRAFICKÉ CITACE MUSEJÍ BÝT ZPRACOVÁNY PODLE NORMY ČSN ISO 690. TEXTOVÁ ČÁST JE VYŽADOVÁNA V TEXTOVÉM EDITORU WORD. GRAFICKÁ ČÁST SE ZÁSADNĚ POSÍLÁ SAMOSTATNĚ JAKO PŘÍLOHA S UVEDENÍM ZDROJŮ. OBRÁZKY KE SKENOVÁNÍ LZE PŘILOŽIT NA DIAPOZITIVECH NEBO FOTOGRAFIÍCH S LESKLÝM POVRCHEM. POČÍTAČOVĚ ZPRACOVANÉ OBRÁZKY SE DODÁVAJÍ VE FORMÁTU TIFF (PŘÍP. JPG) V ROZLIŠENÍ MIN. 300 DPI; VEKTOROVÁ GRAFIKA VE FORMÁTU CDR, EPS, WMF A1. REDAKCE SI VYHRAZUJE PRÁVO VÝBĚRU GRAFICKÉHO DOPROVODU TEXTU. ZA PŮVODNOST PŘÍSPĚVKU ODPOVÍDÁ AUTOR (VIZ PROHLÁŠENÍ AUTORA). RUKOPISY A GRAFIKU REDAKCE VRACÍ POUZE NA ŽÁDOST AUTORA.

AUTORIZACE

POKUD SE AUTOR NEVYJÁDŘÍ DO PĚTI DNŮ OD ODESLÁNÍ REDAKČNÍ ŽÁDOSTI O AUTORIZACI TEXTU, POVAŽUJE REDAKCE TEXT ZA ODSOUHLASENÝ A ZVEŘEJNÍ JEJ S PŘÍPADNÝMI REDAKČNÍMI ÚPRAVAMI.

RELEVANTNÍ PŘÍSPĚVKY JSOU RECENZOVÁNY (www.uuur.cz – ČASOPIS – RECENZNÍ ŘÍZENÍ).

ŽADATELŮM O RECENZNÍ ŘÍZENÍ:

PŘEDKLÁDÁTE-LI ČLÁNEK K RECENZNÍMU ŘÍZENÍ, INFORMUJTE, PROSÍM, REDAKCI O JEHO PŘÍPADNÉM PUBLIKOVÁNÍ V JINÝCH ODBORNÝCH PERIODIKÁCH. K RECENZOVANÝM PŘÍSPĚVKŮM POŽADUJE REDAKCE ŠIRŠÍ SHRNUTÍ V ČEŠTINĚ (V ROZSAHU CCA JEDNÉ NORMOSTRANY), KTERÉ BUDE V PŘÍPADĚ SCHVÁLENÍ REDAKČNĚ PŘELOŽENO DO ANGLIČTINY A K ČLÁNKU PŘIPOJENO. RECENZOVANÉ PŘÍSPĚVKY NEJSOU HONOROVÁNY.

VYDÁVÁ ÚSTAV ÚZEMNÍHO ROZVOJE, ORGANIZAČNÍ SLOŽKA STÁTU,
ZŘÍZENÁ MINISTERSTVEM PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR.

Urbanismus a územní rozvoj
číslo 4/2018
ročník XXI.
Vychází 6× ročně.
ISSN 1212-0855, MK ČR E 7021

Vydává:

Ústav územního rozvoje
Jakubské nám. 3
602 00 Brno
tel. (ústředna): 542 423 111
www.uur.cz

Redakce:

redakce@uur.cz
Ing. arch. Lubor Fridrich (šéfredaktor)
tel. 542 423 121
Bc. Tamara Blatová, DiS.
tel. 542 423 116

Redakční rada:

Ing. arch. Hana Bártová
Ing. arch. Milan Bušina, Sydney, Austrálie
prof. Ing. arch. Maroš Finka, Ph.D.
prof. Anna Geppert, Ph.D., Paříž, Francie
Ing. arch. Jana Janíková
prof. Ing. arch. Jan Koutný, CSc.
Ing. arch. Milan Körner, CSc.
Ing. Zdeňka Kučerová (místopředsedkyně)
prof. Ing. Vítězslav Kuta, CSc.
Ing. Iveta Laštůvková
doc. Dr. Otakar Máčel, Delft, Nizozemí
prof. Ing. arch. Karel Maier, CSc.
Ing. arch. Vladimír Matuš, Toronto, Kanada
Ing. Alena Navrátilová (předsedkyně)
Ing. arch. Jaroslav Sedlecký
Ing. arch. Veronika Šindlerová, Ph.D.
Mgr. Petr Tonev, Ph.D.
RNDr. Václav Tremel
Ing. arch. Martin Tunka, CSc.
Ing. Roman Vodný, Ph.D. (místopředseda)
doc. Ing. arch. Jakub Vorel, Ph.D.
Ing. arch. Karel Wirth

Objednávky předplatného:

e-mail: redakce@uur.cz

Roční předplatné:

480,- Kč

Bankovní spojení:

ČNB 19-27321621/0710

Sazba a tisk:

GRAFEX-AGENCY s.r.o.
Helceletova 16, 602 00 Brno

Náklad: 1 450 výtisků

Toto číslo vyšlo v září 2018

Názory publikované v článcích nemusejí
vždy vyjadřovat stanovisko redakce a ústavu.
Redakce si vyhrazuje právo zkrácení textu
a výběru grafiky k jednotlivým příspěvkům.

Foto na titulní straně obálky:

Tuchlovická halda na Kladensku © Martin Tunka

OBSAH

**ZMĚNY V ZÁVAZNÝCH STANOVISCÍCH
ORGÁNŮ ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ** / *Josef Morkus* 3

**STRATEGIE REGIONÁLNÍHO ROZVOJE ČR 2021+ DOSTÁVÁ
ZÁKLADNÍ OBRYSY V PODOBĚ NÁVRHOVÉ ČÁSTI** / *Zdeněk Opravil* 6

**DOPRAVNÍ SEKTOROVÉ STRATEGIE
AKTUALIZACE 2017** / *Martin Janeček* 9

**PREVENCE SUBURBANIZACE
POMOCÍ TRŽNĚ ORIENTOVANÝCH NÁSTROJŮ
NĚMECKÁ POLITIKA OBCHODOVATELNÝCH POVOLENÍ
K PLÁNOVÁNÍ** / *Eliška Vejchodská* 14

**ZKUŠENOSTI ZE ZPRACOVÁNÍ ÚZEMNÍ STUDIE
KRAJINY Kladenska** / *Jitka Mejstnarová, Martin Tunka* 18

**PROMĚNY JÁDROVÉHO ÚZEMÍ STŘEDOČESKÉHO PROSTORU
V OBDOBÍ 1991–2018** / *Milan Körner* 27

**JEŠTĚ K (NE)ÚČASTI SPOLKŮ PŘI OCHRANĚ PŘÍRODY
V ÚZEMNÍM A STAVEBNÍM ŘÍZENÍ** / *Jan Mareček* 44

**METODIKA HODNOCENÍ EKOSYSTÉMOVÝCH SLUŽEB
V SÍDLECH ČESKÉ REPUBLIKY** / *Jakub Kotrla* 47

CO PÍŠÍ JINDE & TISKOVÉ ZPRÁVY MMR ČR 49

Pořizovatelská praxe

Stavebně správní praxe

Mimořádná příloha:

KRAJINA V ÚZEMNÍM PLÁNOVÁNÍ 21. STOLETÍ
Sborník z konference AUÚP ČR, Mikulov 12.–13. 4. 2018

SLOVO ÚVODEM

Hlavní rubrika čísla 4/2018 časopisu U&ÚR informuje ve svém prvním článku o novinkách v oblasti závazných stanovisek orgánů územního plánování. Druhý příspěvek seznamuje s principy a metodikou tvorby návrhové části strategie regionálního rozvoje po roce 2021, třetí se zabývá schválenou aktualizací základního koncepčního dokumentu zajišťujícího státní dopravní infrastrukturu – Dopravních sektorových strategií.

Rubriku Názory a diskuse uvádí příspěvek o německých zkušenostech s prevencí suburbanizace pomocí obchodovatelných povolení k plánování. Autorové zkušenosti s prací na územní studii krajiny Kladenska přináší další text. Také třetí článek směřuje do středních Čech – zabývá se změnami sídelní struktury Prahy a jejího regionu. Rubriku uzavírá reakce na příspěvek z čísla 2 letošního ročníku U&ÚR o participaci spolků při ochraně přírody v územním a stavebním řízení.

Informační rubrika přináší vedle standardních pohledů do jiných periodik a tiskových zpráv MMR zprávu o metodice hodnocení ekosystémových služeb v českých sídlech.

Letošní „čtyřku“ doplňuje mimořádná příloha – sborník z mikulovské konference Asociace pro urbanismus a územní plánování ČR na téma Krajina v územním plánování 21. století.

Příjemné čtení přeje

redakce U&ÚR

ZMĚNY V ZÁVAZNÝCH STANOVISCÍCH ORGÁNŮ ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ

Josef Morkus

Novela zákona o urychlení výstavby infrastruktury mimo jiné změnila i stavební zákon, konkrétně § 96b týkající se závazných stanovisek orgánů územního plánování. V tomto článku se zaměříme na hlavní novinky, které přinesla.

Novela zákona o urychlení výstavby infrastruktury

Zákon č. 169/2018 Sb., kterým se mění zákon č. 416/2009 Sb., novelizoval několik zákonů. Předně je to vlastní zákon o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury a infrastruktury elektronických komunikací, ve znění pozdějších předpisů (v tomto článku „zákon o urychlení výstavby infrastruktury“). Změny usnadňují vyvlastňování pozemků u staveb, které jsou uvedeny v příloze zákona. Jde o vybrané dálnice a silnice I. třídy, dráhy včetně drah speciálních, infrastrukturu pro vodní dopravu (plavební stupeň Děčín a Přelouč) a infrastrukturu pro leteckou dopravu (paralelní dráha ke vzletům a přistávání letadel na letišti Václava Havla Praha a nové oplocení letiště Václava Havla Praha). Na tyto stavby se bude vztahovat institut tzv. **mezeitímního rozhodnutí**. To bude moci být vydáno, pokud vyvlastňovací úřad dospěje k závěru, že podmínky pro vyvlastnění jsou s výjimkou určení výše náhrady za vyvlastnění splněny. Mezeitímní rozhodnutí umožní stavět ještě předtím, než dojde k celkovému dokončení procesu vyvlastnění, jelikož až nabude právní moci, bude pozemek pravomocně vyvlastněn a bude v majetku státu. V druhé fázi řízení o vyvlastnění se bude rozhodovat o ceně, tedy o výši náhrady pro jejich původního vlastníka za dotčené pozemky a další nemovitosti. Proti mezeitímnímu rozhodnutí není přípustné odvolání, o případné žalobě proti mezeitímnímu rozhodnutí musí soud rozhodnout ve lhůtě 60 dnů.

Zákon rovněž obsahuje ustanovení, že **každý je povinen umožnit provádění měření a průzkumných prací** v rámci přípravy stavby dopravní infrastruktury prováděné oprávněným investorem, a to i před zahájením řízení, kterým se stavba umísťuje a/nebo povoluje.

Novela též zavedla tzv. **fikci souhlasu**, která se týká přípravy všech staveb, na které se zákon o urychlení výstavby infrastruktury vztahuje. V případě, že je správní rozhodnutí podmíněno závazným stanoviskem a dotčený orgán příslušný k vydání závazného stanoviska toto závazné stanovisko nevydá ve lhůtě 60 dní, platí, že rozhodnutí není podmíněno tímto závazným stanoviskem a k případnému později vydanému závaznému stanovisku se nepřihlíží. To neplatí pro závazné stanovisko k posouzení vlivů provedení záměru na životní prostředí, vztahuje se však na ostatní závazná stanoviska včetně závazných stanovisek orgánů územního plánování. Dle související judikatury však to, že rozhodnutí není podmíněno závazným stanoviskem, ještě neznamená, že je záměr v souladu s veřejným zájmem, který měl být závazným stanoviskem chráněn.

Novela dále usnadňuje budování přípojek **elektronických komunikací** do délky 100 metrů, které nově nevyžadují rozhodnutí o umístění stavby ani územní souhlas, pokud není vyžadováno závazné stanovisko k posouzení vlivů provedení záměru na životní prostředí. K užívání staveb infrastruktury elektronických komunikací obecně, nikoliv pouze přípojek, se nově nevyžaduje kolaudační souhlas ani kolaudační rozhodnutí.

Zákon rovněž v malém rozsahu novelizoval zákon o drahách, zákon o pozemních komunikacích a zákon o vyvlastnění.

Změny stavebního zákona

Změny stavebního zákona, provedené zákonem č. 169/2018 Sb., se týkají pouze § 96b tohoto zákona, tedy závazných stanovisek orgánů územního plánování. Účinné jsou od 1. září 2018.

Předně se **upravuje okruh záměrů, pro které se nevydává závazné stanovisko** orgánu územního plánování. Nově se upřesňuje, že se závazné stanovisko orgánu územního plánování vydává pro dodatečné povolení, nikoliv však pro povolení nebo nařízení odstranění stavby, terénních úprav a zařízení.

Původní ustanovení, že závazné stanovisko se nevydává pro stavební záměry v zastavěném území nebo zastavitelné ploše uvedené v § 103 odst. 1, bylo nahrazeno rozsáhlejší výčtem záměrů. Předně se jedná o záměry uvedené v § 79 odstavci 2 a v § 80 odstavci 3 stavebního zákona, tedy o záměry, které nevyžadují rozhodnutí o umístění stavby, rozhodnutí o změně využití území ani územní souhlas, a to bez ohledu na to, zda se nacházejí v nezastavěném území, zastavěném území, nebo zastavitelné ploše. Může jít zjednodušeně řečeno např. o skleník do 40 m² zastavěné plochy, bazén do 40 m² zastavěné plochy, změny druhu pozemku nebo způsobu využití pozemků o výměře do 300 m² či o úpravy pozemků, které mají vliv na schopnost vsakování vody, provedené na pozemku rodinného domu.

Dále se závazné stanovisko orgánu územního plánování nevydává pro záměry uvedené v § 103 odst. 1 písm. c) až e), které nezasahují do nezastavěného území. Zjednodušeně řečeno bude toto ustanovení využitelné např. pro udržovací práce, stavby o jednom nadzemním podlaží do 25 m² zastavěné plochy a do 5 m výšky, nepodsklepené, jestliže neobsahují obytné a pobytové místnosti, pro vodovodní, kanalizační a energetické přípojky, oplocení, výrobky plnicí funkci stavby, bazény nebo skleníky na zastavěném stavebním po-

zemku rodinného domu nebo stavby pro rodinnou rekreaci apod. Použitá formulace „nezasahují do nezastavěného území“ znamená, že závazné stanovisko bude vydáno pro celý záměr, který alespoň částí zasáhne do nezastavěného území. Tím se odstraňuje dosavadní problematická úprava, kdy obvykle bylo závazné stanovisko vydáno k celému takovému záměru, ale stavební úřad ho musel respektovat pouze v částech, které se nacházely v nezastavěném území.

Závazné stanovisko orgánu územního plánování nebude vydáváno pro dělení a scelování pozemků v nezastavěném území, nejedná-li se o pozemkové úpravy. Pro dělení a scelování pozemků v zastavěném území a zastavitelných plochách bude závazné stanovisko vydáváno, s výjimkou záměrů, které nepředstavují změny v území.

Nově se závazné stanovisko nevydává také pro studny individuálního zásobování vodou.

Dále se závazné stanovisko nově nevydává pro stavby nebo zařízení na zastavěných stavebních pozemcích rodinných domů související s bydlením či bydlení podmiňující a terénní úpravy potřebné k řádnému a bezpečnému užívání těchto pozemků, staveb a zařízení na nich, a pro stavby nebo zařízení na zastavěných stavebních pozemcích staveb pro rodinnou rekreaci související s rodinnou rekreací či rodinnou rekreací podmiňující a terénní úpravy potřebné k řádnému a bezpečnému užívání těchto pozemků, staveb a zařízení na nich. Pro některé z těchto záměrů se závazné stanovisko orgánu územního plánování nevydávalo již dříve, jelikož spadaly pod záměry uvedené v § 103 odstavec 1 stavebního zákona, současná úprava však jejich rozsah rozšiřuje. V této souvislosti je třeba upozornit, že pokud bude prováděna změna dokončené stavby rodinného domu nebo změna dokončené stavby pro rodinnou rekreaci, závazné stanovisko orgánu územního plánování se bude i nadále vydávat.

Poslední vyjmenovaný okruh staveb, pro které se nově závazné stanovisko orgánu územního plánování nevydává, jsou stavby pro podnikatelskou činnost do 25 m² zastavěné plochy a do 5 m výšky s jedním nadzemním podlažím, podsklepené nejvýše do hloubky 3 m na zastavěných stavebních pozemcích rodinných domů. Podobně jako u staveb uvedených v předchozím odstavci je třeba připomenout, že pro to, aby se pro tuto stavbu nevydávalo závazné stanovisko orgánu územního plánování, je nutná předchozí existence rodinného domu, na jehož pozemku má být stavba umístěna.

Beze změny zůstává, že závazné stanovisko orgánu územního plánování se nevydává, pokud záměr nevyvolává změnu v území. Do této kategorie spadají např. změny staveb i se zásahy do nosných konstrukcí, pokud se nemění vzhled a využití stavby.

Dále je třeba připomenout, že v případech, kdy se nevydává závazné stanovisko orgánu územního plánování, posuzuje otázky souladu s územně plánovací dokumentací a s cíli a úkoly územního plánování, přichází-li to v úvahu, příslušný stavební úřad (viz § 90 odst. 2 stavebního zákona).

Významnou novinkou, která usnadní život zejména orgánům územního plánování, je změna v § 96b v odstavci 3, podle kterého **jestliže orgán územního plánování shledá záměr přípustným, může stanovit podmínky jeho uskutečnění**. Předchozí úprava v podstatě znamenala, že v tomto případě bylo nutné podmínky stanovit vždy, což přinášelo nemalé výkladové i aplikační problémy. Požadavek byl nejčastěji řešen tak, že orgán stanovil podmínku, že záměr musí být v souladu s částmi předložené dokumentace, které byly přílohou závazného stanoviska. To samozřejmě může učinit i po provedené novele zákona, nově to však není nutné.

Novela dále odstranila v § 96b odstavec 7 týkající se závazného stanoviska, které se dostalo do rozporu s politikou územního rozvoje nebo územně plánovací dokumentací, která byla vydána po vydání závazného stanoviska. Takové závazné stanovisko měl orgán, který ho vydal, nahradit z moci úřední novým závazným stanoviskem. Odstraněním této úpravy, která byla v právním systému zcela ojedinělá, se k výše uvedeným závazným stanoviskům bude přistupovat stejně jako v případě ostatních dotčených orgánů. Pokud bude mít stavební úřad důvodné pochybnosti, že se změnily podmínky, za kterých bylo závazné stanovisko vydáno, vyžádá si závazné stanovisko nové. V souvislosti s odstraněním odstavce 7 se dosavadní odstavec 8 přečíslovává na odstavec 7.

Poslední změna se týká § 96b odstavce 5, kde se mění, že stanoví platnost závazného stanoviska delší než 2 roky, nejdelší však 3 roky, může nikoliv úřad územního plánování, ale orgán územního plánování. To odstraňuje nelogičnost stávající úpravy, která tuto možnost přiznávala pouze úřadu obce s rozšířenou působností, nikoliv krajskému úřadu, pro což nebyl žádný rozumný důvod.

Změny metodického pokynu Ministerstva pro místní rozvoj

K § 96b stavebního zákona vydalo Ministerstvo pro místní rozvoj metodický pokyn, který byl před účinností zákona č. 169/2018 Sb. aktualizován, čímž vzniklo jeho již 3. vydání. Metodický pokyn je volně ke stažení na stránkách www.mmr.cz a www.uur.cz, v obou případech v sekci, která se věnuje stanoviskům a metodikám, konkrétně v kapitole „Orgány územního plánování, dotčené orgány“. Připomeňme, že metodický pokyn zahrnuje dvě hlavní části, a to obecnou část vysvětlující vybrané otázky související se závaznými stanovisky orgánů územního plánování, a část, která nabízí nezávazný obecný vzor zpracování závazného stanoviska orgánu územního plánování.

Hlavní změny provedené v metodickém pokynu zohledňují změny provedené novelou § 96b stavebního zákona. Jde zejména o úpravy kapitol popisujících, kdy se závazné stanovisko orgánu územního plánování vydává a kdy se nevydává. Zrušena byla kapitola týkající se nahrazení závazného stanoviska orgánu územního plánování z moci úřední, jelikož příslušný odstavec stavebního zákona byl odstraněn. Odpovídající korekce byly provedeny i v obecném vzoru závazného stanoviska orgánu územního plánování.

Jelikož zákon č. 169/2018 Sb. neobsahuje pro část novelizující stavební zákon přechodná ustanovení, bylo nutné vyložit, **jak naložit s žádostmi o závazné stanovisko** podanými před účinností tohoto zákona (tedy před 1. 9. 2018) **pro záměry, ke kterým se nově závazné stanovisko orgánu územního plánování nevydává.** Orgán územního plánování v případě, že je žadatelem právnická nebo fyzická osoba, této osobě sdělí, že se žádost stala bezpředmětná, a toto sdělení zašle též příslušnému stavebnímu úřadu. Je-li žadatelem stavební úřad, sdělí orgán územního plánování stavebnímu úřadu, že jeho žádost se stala bezpředmětnou a to způsobem, kterým obvykle jednotlivé správní orgány uvnitř úřadu mezi sebou komunikují a tuto informaci zaznamená i ve spisu k dané věci. U probíhajících řízení, kde již závazné stanovisko orgánu územního plánování bylo vydáno a je součástí podkladů pro posouzení záměru, ale podle novelizované právní úpravy se pro daný záměr již nevydává, je třeba na závazné stanovisko orgánu územního plánování nahlížet jako na jiný podklad, který není pro stavební úřad závazný.

Kromě výše uvedených změn byly ve 3. vydání metodického pokynu provedeny i úpravy, které upřesňují doposud nejasné otázky nebo reagují na požadavky vzešlé z praxe. Předně byla ve spolupráci s Ministerstvem vnitra **doplněna kapitola věnující se obecně povaze závazných stanovisek** a jejich pozici ve správním řádu.

Dále metodický pokyn nově **obsahuje kapitolu o lhůtě pro vydání závazného stanoviska** orgánu územního plánování. Správní řád výslovně lhůtu pro vydání závazného stanoviska neupravuje, je tak potřeba vycházet z § 6 odstavce 1 správního řádu, který stanoví, že správní orgán vyřizuje věci bez zbytečných průtahů. Nečiní-li správní orgán úkony ve lhůtě přiměřené, použije se ke zjednání nápravy ustanovení o ochraně před nečinností (§ 80 správního řádu). V případě závazného stanoviska není namístě aplikovat lhůty pro vydání rozhodnutí, tyto lhůty lze však použít jako jedno z referenčních kritérií pro posouzení při-

měřenosti lhůty. V případech, kdy závazné stanovisko orgánu územního plánování obstarává stavební úřad, by měla být komunikace mezi jednotlivými útvary úřadu upravena prostřednictvím vnitřních předpisů. Stavební úřad nemůže v tomto případě stanovit orgánu územního plánování lhůtu pro vydání závazného stanoviska na základě správního řádu, může to učinit jen vnitřním předpisem organizace.

Třetí vydání metodického pokynu **upřesnilo i otázku podkladů, na jejichž základě vydává orgán územního plánování závazné stanovisko.** Obsah žádosti o vydání závazného stanoviska orgánu územního plánování ani dokumentace k ní přikládaná nejsou právními předpisy upraveny, proto je třeba vycházet z toho, že orgán územního plánování vydává závazné stanovisko k určitému úkonu stavebního úřadu a má tedy vycházet ze stejné dokumentace, kterou stavební úřad k danému úkonu vyžaduje. Tato dokumentace by měla být dostatečným podkladem pro vydání závazného stanoviska a orgán územního plánování nemá po žadateli požadovat její doplnění výhradně pro účely vydání svého závazného stanoviska. Orgánu územního plánování není nutné předkládat kompletní dokumentaci v rozsahu dle vyhlášky č. 499/2006 Sb., ale postačí pouze relevantní části této dokumentace.

Dále bylo v metodickém pokynu upřesněno, že kromě toho, že závazné stanovisko vždy musí obsahovat závaznou část a odůvodnění, může obsahovat i **poučení**, a to buď jako samostatnou část závazného stanoviska, nebo v rámci odůvodnění.

Úpravy byly provedeny i v kapitole o přezkumu závazných stanovisek orgánů územního plánování, kde bylo mimo jiné konstatováno, že jestliže závazné stanovisko trpí vadami, které lze opravit, aniž tím bude způsobena újma některé z dotčených osob, může ho orgán územního plánování, který jej vydal, opravit usnesením, které se pouze poznamená do spisu (viz § 156 odst. 1 správního řádu).

Doufáme, že provedené změny v zákoně přispějí k hladšímu vydávání závazných stanovisek orgánů územního plánování, a nové vydání metodického pokynu objasní většinu otázek, které v souvislosti s aplikací zákona mohou vznikat.

*Ing. arch. Josef Morkus, Ph.D.
Odbor územního plánování
Ministerstvo pro místní rozvoj*

ENGLISH ABSTRACT

Modification of the obligatory statements of spatial planning bodies, by Josef Morkus

An amendment on accelerated construction of infrastructure has changed some provisions of the Building Act, specifically §96b concerning statements produced obligatorily by spatial planning authorities. This article is focused on the main changes introduced.

STRATEGIE REGIONÁLNÍHO ROZVOJE ČR 2021+ DOSTÁVÁ ZÁKLADNÍ OBRYSY V PODOBĚ NÁVRHOVÉ ČÁSTI

Zdeněk Opravil

Článek pojednává o základních principech a metodickém postupu během tvorby návrhové části Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+. Pozornost je zaměřena na bližší seznámení s metodickými otázkami, které byly vodítkem pro Ministerstvo pro místní rozvoj, zda se ve Strategii regionálního rozvoje ČR 2021+ (dále „SRR ČR“) tématem zabývat či nikoli. Článek seznamuje čtenáře rovněž s aktuální podobou typových opatření jednotlivých strategických (územních) a specifických cílů.

V posledním čísle časopisu Urbanismus a územní rozvoj byly čtenářům představeny aktuální informace o tvorbě na národním strategickém dokumentu v oblasti regionálního rozvoje, kterým je Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+. Výraznou změnou v tvorbě dokumentu, oproti současné platné SRR ČR 2014-2020, je silný důraz na územní přístup, který se odráží v návrhové části, kde strategické cíle jsou členěny na pět územních cílů (metropolitní území, aglomerace, regionální centra a jejich venkovské zázemí, strukturálně postižené kraje a hospodářsky a sociálně ohrožená území). Cílem článku je čtenářům představit základní kontury navržených typových opatření jednotlivých strategických cílů vč. metodického postupu při určení územní dimenze v jednotlivých tématech.

Hlavním smyslem SRR ČR 21+ je identifikovat, ve kterých tematických oblastech je potřebný, respektive žádoucí, územní přístup a definovat, jaké rozdílné nástroje (intervence) by měly být realizovány v různých typech území. Cílem je zajištění konkurenceschopnosti, snižování regionálních rozdílů a udržitelného rozvoje regionů. Pro zjištění, zda tematická oblast má územní dimenzi¹⁾ a má být na ni zaměřena pozornost v SRR ČR 21, byly pro účely dokumentu vytvořeny základní testovací otázky. Důležité je upozornit, že nebylo nezbytně nutné, aby odpovědi na všechny otázky byly kladné. Otázky byly otestovány na pracovních skupinách, které byly zřízeny pro tvorbu tohoto dokumentu. Základní testovací otázka zní:

1) Důležitost/významnost řešení daného tématu z národní úrovně. Jedná se o téma, které je nutné řešit intervencemi z národní úrovně (tj. nejedná se problém lokálního charakteru).

Účelem otázky bylo stanovit řád významnosti tématu, kdy jednotlivé témata lze členit podle míry jejich dopadu (významu) přinejmenším na globální, evropský, národní, regionální nebo lokální řád. SRR ČR 21+ chceme řešit primárně aspekty národní významu. Např. se jedná se o posilování silných stránek regionu, jejich rozvojového potenciálu, tím

bude posilována konkurenceschopnost a dorovnání mezikrajských rozdílů např. rozvoj znalostní ekonomiky především v území, které mají největší potenciál nebo podpora podnikání a podnikavosti v území s deficitem.

2) Téma má určitá územní specifika (v odlišných územních kontextech je nutné jiné řešení) nebo má odlišné územní důsledky (tj. intervence provedená z národní úrovně se projeví odlišným způsobem v odlišných typech území, případně národní intervence musí být koncipována tak, aby směřovala k dosažení různých cílů v různých územích).

SRR ČR 21+ je dokument, který definuje, ve kterých oblastech/tématech je vhodné uplatňovat nástroje v odlišných územních kontextech (tj. územní specifika) a které národní sektorové politiky mají mít rozdílné územní důsledky a je třeba do nich zakomponovat územní dimenzi. Příkladem různých řešení v jiných územních kontextech je zlepšování kvality ovzduší, kdy v metropolích a aglomeracích je problémem automobilová doprava, zatímco na ve venkovském prostoru nebo periferiích jsou problémem lokální topeniště.

Podobně posilování spolupráce ve výzkumu a vývoji mezi firmami a výzkumnými organizacemi bude spíše soustřeďovat a zohledňovat podmínky aglomerací a metropolí, i když venkovské či periferní firmy nebude znevýhodňovat. Naopak podpora podnikavosti jako obecného požadavku na národní úrovni bude v hospodářsky slabých a zaostávajících oblastech cílit na iniciování „tradičního“ podnikání a rozvoje řemesel, zatímco v aglomeracích a metropolích musí být soustředěna na inovační podnikání.

Ve sféře základního školství jsou cíle také odlišné v různých územích. Na periferiích jde o udržení škol, třeba i malých, v dostatečné dostupnosti a v co nejlepší kvalitě. Naopak v zázemích metropolí či aglomerací zvláště v blízkém zázemí je cílem, jak dostatečná kapacita, tak dostatečná rozmanitost, přičemž kvalita je zde považována za „plošné“, územně nespecifické téma.

1) Územně specifický přístup je chápán tak, že politiky, programy, či nástroje intervencí státu (nebo regulace ze strany státu) nepřistupují shodně k celému území ČR, ale mají buď v různých územích různé cíle, nebo jsou v různých územích nastavovány jinak nebo mohou mít v různých územích odlišné podmínky.

3) Je možné navrhovat nebo iniciovat řešení daného problému z národní úrovně.

SRR ČR 21+ v první řadě definuje takové úkoly, které jsou z národní úrovně (tj. ze strany ministerstev, či organizací zřizovaných státem) ovlivnitelné, ať už přímo, vlastními aktivitami státu nebo nepřímo tím, že stát bude iniciovat řešení, která mají v kompetenci ostatní hráči, např. samosprávy. Zároveň je úkolem dokumentu, v souladu se Zákonem č. 248/2000 Sb. o podpoře regionálního rozvoje, ve znění pozdějších předpisů, stanovit doporučení krajům pro zaměření jejich rozvoje. Vzhledem k samosprávě krajů a obcí stát nebude a nemůže tato doporučení vynucovat.

Aktuální podoba návrhové části

Návrhová část SRR ČR 21+ je strukturována do logiky „*Vize – Globální cíl – Strategický cíl – Specifický cíl – Typové opatření – Aktivita*“.

Strategický cíl je nejvyšší úrovní návrhové části. Text u každého z cílů představuje dílčí vizi vývoje v daném cíli (typu území). **Specifický cíl** je definován s ohledem na potřeby a potenciály daného cíle a je zaměřen vždy na určité téma (např. ekonomika, doprava, veřejné služby apod.). Každý specifický cíl má své zdůvodnění, ze kterého by čtenář měl být schopen odvodit, proč je dané téma řešeno SRR ČR 21+, a zároveň v každém cíli je popsáno řešení problému. **Typové opatření** je nejnižší úrovní návrhové části. Představuje návrh opatření, která by mělo společně či jednotlivě uskutečňovat změny, uvedené v popisu specifického cíle. Soubor typových opatření představuje východisko pro návrh akčních plánů SRR ČR 21+, kde budou typová opatření rozpracována do konkrétních podporovaných aktivit. Typová opatření v SRR ČR 21+ proto nemají za cíl do detailu popsat všechny možnosti řešení, ale ukazují směr budoucího usměrňování rozvoje. Jednotlivá typová opatření jsou strukturována v následující logice: **Problém – Náplň – Cílový stav – Cílová skupina – Hlavní nositel – Další nositelé – Hlavní realizátoři**.

Strategický cíl 1

Mezinárodně konkurenceschopná metropolitní území adaptovaná na ekonomický, prostorový a populační růst (Silná metropolitní území)

Typová opatření jednotlivých specifických cílů odrážejí zaměření tematických oblastí, kterými jsou ekonomika, doprava, veřejné služby v dostatečném rozsahu a dostupnosti a územní rozvoj a životní prostředí. Mezi příklady typových opatření patří např. *podpora setrvání talentů a špičkových vědeckých kapacit, zkvalitnění napojení na evropské metropole, zlepšení dostupnosti mateřských a základních škol, efektivnější prostorový rozvoj metropolitních území nebo zlepšení klimatických podmínek v metropolitních územích*.

Strategický cíl 2

Aglomerace využívající svůj růstový potenciál a plnící úlohu významných krajských hospodářských, kulturních a akademických center (Aglomerace)

Typová opatření vycházejí ze stejných tematických oblastí jako u metropolí. Kategorie aglomerací je velmi heterogenní, zatímco některá města a jejich zázemí budou mít ambici udržet svou roli aglomerace a plnit roli silného krajského města, jiná města budou spíše směřovat k silným metropolitním územím. Specifická je role Ostravské aglomerace, která by v období po roce 1989 ztrácela populaci a čelila vysoké nezaměstnanosti spojené s útlumem tradičních průmyslových oborů, má ambici směřovat k socioekonomickým a inovačním charakteristikám Pražské a Brněnské metropolitní oblasti. Typová opatření jsou navržena v určité míře obecnosti, které by měly pomoci celé skupině měst k celkovému rozvoji. Mezi příklady typových opatření patří např. *účinnější využití ekonomického potenciálu aglomerací, zajištění kvalitního dopravního napojení na metropole a obslužnosti území aglomerací, podpora dostatečného rozsahu zdravotnických, sociálních a školských služeb nebo zvýšení podílu a kvality zelených ploch a zvýšení kvality a odolnosti zeleně*.

Strategický cíl 3

Hospodářsky stabilizovaná regionální centra představující snadno dostupná centra zaměstnanosti a obslužnosti příslušných funkčních regionů (Regionální centra a jejich venkovské zázemí)

Regionální centra jsou pojímána jako základ české sídelní soustavy, která jsou dědictvím několikasetletého historického vývoje osídlení českých zemí. Jsou charakteristická určitými rysy, mezi které patří např. významná role malých a středních měst. Jedná se o centra, která nabízejí služby a pracovní příležitosti pro své zázemí, které je v převážné míře venkovského charakteru. Zároveň tato centra plní nezastupitelnou roli v péči o krajinu a prostředí obce a udržitelné využívání krajiny. Mezi příklady typových opatření patří např.: *diverzifikace ekonomických činností v regionálních centrech a jejich zázemí, revitalizace brownfields, udržitelný cestovní ruch, zajištění koordinace dopravy v regionu, zajištění adekvátní dostupnosti zdravotních a sociálních služeb vč. terénních služeb, řešení problémů spojených se sociálně vyloučenými lokalitami ve venkovském prostředí, udržitelná péče o krajinu a vodní zdroje nebo zlepšení ovzduší ve venkovském zázemí regionálních center*.

Strategický cíl 4

Revitalizované a hospodářsky restrukturalizované regiony přizpůsobené a flexibilně reagující na potřeby trhu (Strukturálně postižené regiony)

Struktura cílů jsou v SRR ČR 21 přebírány již ze schváleného Strategického rámce hospodářské restrukturalizace Ústeckého, Moravskoslezského a Karlovarského kraje, který byl zpra-

cován na základě Usnesení vlády ČR č. 826 ze dne 19. října 2015. Mezi příklady cílů patří např. *rostoucí podniky schopné se vyrovnávat se změnami na globálních trzích, zvýšení objemu přímých zahraničních investic s vyšší přidanou hodnotou, podpora růstu inovační výkonnosti výzkumem a vývojem, zajištění kompetentních lidí (pracovníků) pro průmysl, služby a veřejnou správu, odstraňování bariér rozvoje souvisejících se sociální nestabilitou nebo revitalizace a regenerace území pro zdravější kvalitu obyvatelstva a lepší podnikání.*

Strategický cíl 5

Dobrá kvalita života v hospodářsky a sociálně ohrožených územích

Území daného cíle budou vymezována vždy pro účely akčních plánů SRR ČR 21+ tak, aby bylo možné lépe reagovat na jejich aktuální socioekonomickou situaci. SRR ČR 21+ ve své implementační části stanoví indikátory, zejména v ekonomické a sociální rovině, na základě nichž budou hospodářsky a sociálně ohrožená území vymezována. Akční plán SRR ČR 21+ stanoví tato území na úroveň správních obvodů ORP, kraje mohou tato území vymezit na nižší administrativní úrovni. Do této kategorie jsou zařazena i území bývalých vojenských újezdů. Mezi příklady typových opatření patří např.: *podpora drobného podnikání a malých a středních podniků, zajištění dopravní obslužnosti, řešení problému spojených se sociálně vyloučenými lokalitami a jejich předcházení, podpora komunitního života v obcích nebo zajištění služeb a občanské vybavenosti.*

Strategický cíl 6

Kvalitní plánování regionálního rozvoje přispívající k plnění cílů regionální politiky

Jedná se o jeden z cílů, který není územní, ale jedná se o průřezový cíl. Navržená typová opatření by měla plnit dané specifické cíle, kterými jsou zejména *posilování koordinace strategického a územního plánování, rozvíjení strategického plánování na bázi funkčních regionů a posilování spolupráce aktérů v území, zohledňování územní dimenze v rámci sektorových politik nebo zefektivňování výkonu veřejné správy.*

Metropolitní území, aglomerace a regionální centra a jejich venkovské zázemí mají stanoveny specifické cíle a typová opatření, která jsou vytvořena s ohledem na jejich problémy a potenciály. Každá obec spadá právě do jedné z těchto tří kategorií. Obce v zázemí metropolitních území, či aglomerací mohou využívat i typová opatření stanovená pro účely regionálních center a jejich venkovského zázemí. Území spadající do strukturálně postižených krajů (Moravskoslezský, Ústecký a Karlovarský), nebo do hospodářsky a sociálně ohrožených území mohou současně využívat specifické cíle a typová opatření stanovená pro metropolitní území, aglomerace, regionální centra a jejich venkovské zázemí a pro strukturálně postižené kraje a hospodářsky a sociálně ohrožená území. Znamená to, že jedna obec může spadat nejvýše do tří typů území, resp. strategických cílů.

V průběhu podzimu 2018 bude MMR, ve spolupráci s ministerskými resorty a územními partnery, primárně pracovat na tvorbě implementační části, která bude definovat základní směr realizace navržených typových opatření. Konečnou podobu materiálu chce MMR předložit na přelomu ledna a února 2019 do připomínkového řízení.

Mgr. Zdeněk Opravil
Odbor regionální politiky
Ministerstvo pro místní rozvoj

ENGLISH ABSTRACT

Strategy of Regional Development ČR 2021+ is being outlined, by Zdeněk Opravil

This article comments on the main principles and methodological procedures used for the creation of the draft of Strategy of Regional Development ČR 2021+. Major attention is focused on methodological questions discussed by the Ministry of Regional Development in order to choose topics the Strategy will deal with. Also, the article presents model measures currently applied for strategic, spatial and specific objectives.

DOPRAVNÍ SEKTOROVÉ STRATEGIE AKTUALIZACE 2017

Martin Janeček

Príspevek pojednáva o obsahu aktualizovanej verzie Dopravných sektorových stratégií, ktoré coby základní koncepční dokument ČR definující způsob zajištění státní dopravní infrastruktury schválila vláda ČR v roce 2013 a jejichž aktualizace byla vládou schválena v únoru 2018. Ve svém závěru článek popisuje provázanost této aktualizované verze s materiálem Program rozvoje rychlých železničních spojení, který vláda schválila v květnu 2017.

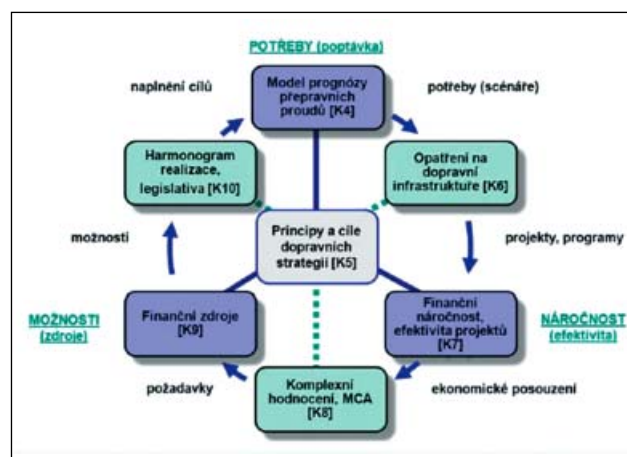
Dopravní sektorové strategie definují zásady pro efektivní a kvalitní zajištění provozování existující dopravní infrastruktury a obsahují principy pro určení prioritizace připravovaných rozvojových projektů při konkrétní výši finančního rámce. Dokument představuje základní resortní koncepci Ministerstva dopravy formulující priority a cíle v oblasti rozvoje dopravy a dopravní infrastruktury ve střednědobém horizontu do roku 2020 a rámcově i v dlouhodobém horizontu až do roku 2050.

Dopravní sektorové strategie byly schváleny usnesením vlády č. 850 ze dne 13. listopadu 2013. Vláda v rámci tohoto usnesení uložila ministru dopravy předložit v návaznosti na ukončení Operačního programu doprava (OPD) 2007–2013 vyhodnocení a aktualizaci této koncepce a to ke konci roku 2016. Tento termín se s ohledem na proces ukončování OPD 2007–2013, jelikož poslední velké projekty byly schváleny Evropskou komisí až v prosinci 2016, nepodařilo dodržet. Následně byl termín pro předložení aktualizace na žádost ministra dopravy opakovaně posunut, přičemž poslední stanovený termín pro předložení do 30. 9. 2018 se podařilo výrazněji zkrátit, neboť proces posouzení vlivu na životní prostředí dle zákona č. 100/2001 Sb. byl ze strany Ministerstva životního prostředí ukončen ve fázi zjišťovacího řízení.

Aktualizace 2017 tak byla vládě předložena v únoru 2018 jako plnění výše uvedeného úkolu, přičemž zároveň reaguje na hlavní výzvy střednědobého i dlouhodobého horizontu. V rámci tohoto vyhodnocení a aktualizace nejsou prováděny zásadní změny nastavené koncepce tak, jak byla v roce 2013 dokončena, platně projednána a následně schválena. Předmětem je výhradně vyhodnocení uložených úkolů a aktualizace úkolů, kterými je třeba se zabývat v následujícím období pěti let, neboť ve smyslu výše zmíněného usnesení vlády budou další vyhodnocení a aktualizace zpracovávány a předkládány vždy po uplynutí pěti let.

Vláda schválila aktualizovanou verzi Dopravních sektorových strategií (dále jen „Aktualizace 2017“) svým usnesením č. 136 ze dne 27. 2. 2018. Kompletní znění Aktualizace 2017 je ke stažení na webových stránkách www.dopravnistrategie.cz.

Hlavním důvodem pro průběžné vyhodnocování a periodické aktualizace je zejména potřeba zajištění postupného rozvoje dopravní infrastruktury v jednotlivých dopravních módech na území České republiky v souladu se schválenou koncepcí při zohlednění aktuálních poznatků.

Kontinuální proces tvorby a udržitelnosti Dopravních sektorových strategií

Zásadním poznatkem z provedeného vyhodnocení je, že se i nadále nedaří eliminovat všechna rizika v projektové a investorsko-inženýrské přípravě, včetně majetkoprávní přípravy zásadních investičních akcí, což následně vede k oddalování data zahájení jejich realizace. Pozitivní posun v investorské přípravě je viditelný až v posledních dvou letech. Pozitivní je, že od doby schválení Dopravních sektorových strategií se daří zajišťovat v rámci SFDI dostatek prostředků pro krytí mandatorních výdajů spojených s opravami a údržbou existující infrastruktury. V rámci Aktualizace 2017 byly provedeny taktéž úpravy tzv. Návrhové varianty financování, které stanovují potřebu zajištění rozpočtu SFDI ve výši minimálně 86 mld. Kč ročně od roku 2018 v cenách roku 2017. V dalších letech pak Návrhová varianta financování obsahuje předpokládaný profil čerpání zdrojů EU do roku 2022, přičemž profil čerpání je konzervativnější, než je obsažen ve výhledu rozpočtu SFDI na roky 2020 a 2021. S ohledem na prokazatelně se lepšící výsledky v investorské přípravě projektů lze očekávat vyčerpání většiny alokovaných zdrojů EU do konce roku 2022. Stejně jako v původním nastavení Návrhové varianty financování není kalkulováno se zdroji EU pro programové období 2021–2027, přičemž pro udržení plynulého tempa výstavby, které je po Ministerstvu dopravy opakovaně požadováno, bude nezbytné zajištění vyššího objemu národních či jiných zdrojů tak, aby celkového výdajového rámce 86 mld. Kč bylo v jednotlivých letech dosahováno i v případě, že by zdroje EU v období 2021–2027 nebyly vůbec k dispozici, což dle v současnosti probíhajícího vyjednávání není pravděpodobné. I v období 2021–2027 bude mít

ČR možnost získat finanční podporu pro rozvoj své dopravní infrastruktury, byť v nižším objemu, než tomu bylo v předchozím a současném programovém období.

Ministerstvo životního prostředí vydalo dne 18. 1. 2018 závěr zjišťovacího řízení, ze kterého vyplývá, že na základě oznámení koncepce a jeho příloh, doručených vyjádření v rámci zjišťovacího řízení a porovnání aktualizace koncepce s kritérii uvedenými v příloze č. 8 k zákonu o posuzování vlivů na životní prostředí, dospělo MŽP k závěru, že v případě Aktualizace 2017 se jedná o takovou změnu koncepce, u které není předpoklad významných vlivů na životní prostředí, které by odůvodňovaly nutnost posouzení dle tohoto zákona.

Materiál byl projednán v meziresortním připomínkovém řízení v první polovině roku 2017, tedy před zahájením a ukončením zjišťovacího řízení. V návaznosti na vyjádření obdržaná v rámci zahájeného zjišťovacího řízení, resp. v návaznosti na opatřování stanovisek dle §45i zákona č. 114/1992 Sb. nebyly v materiálu provedeny takové změny, které by byly v rozporu s požadavky uplatněnými jednotlivými resorty v průběhu meziresortního připomínkového řízení. Materiál byl na jednání vlády předkládán bez rozporu.

Schválením Aktualizace 2017 se výrazně zvyšuje argumentační možnost Ministerstva dopravy při počínajícím vyjednávání finančního rámce EU pro následující víceleté finanční období 2021–2027 tak, aby zdroje pro financování dopravní infrastruktury byly alokovány v maximální vyjednatelné výši a v rámci odpovídajících nástrojů, které budou v podmínkách ČR dobře využitelné.

Strategické cíle návrhového horizontu (principem semaforu je označeno, jak se jednotlivé úkoly stanovené v 2013 pro období 2014–2020 daří průběžně plnit):

- *Výčlenění potřebných prostředků na údržbu, opravy a rekonstrukce, které povedou ke zlepšení stavu, nebo alespoň nezhoršování současného stavu*
- *Dokončení rozestavěných staveb, zejména z programu OPD na období 2007–2013 a maximalizace vyčerpání alokace tohoto programu*
- *Posouzení připravených staveb s uzavřenými smlouvami a rozhodnutí ve věci dokončení předmětných staveb*
- *Preference staveb vhodných pro spolufinancování ze zdrojů EU v rámci nového OPD na období 2014–2050, zejména TEN-T*
- *Zlepšení dostupnosti regionů a odstraňování úzkých míst*
- *Systematické zvyšování efektivity využití stávající infrastruktury a snižování externích nákladů způsobených dopravou*
- *Příprava a realizace pilotního projektu příp. v kombinaci se zdroji EU*
- *Výběr dalších rozvojových projektů na základě hodnocení Knihy 8, včetně „rezervních“ projektů, v členění podle balíčků a módů*
- *Provedení institucionálních úprav v resortu*
- *Stanovení harmonogramu přípravy projektů pro následující období včetně plánu převádění námětů na projekty – stanovení dalšího postupu ve věci RS/VRT*

Hlavním posláním Dopravních sektorových strategií, jak již bylo uvedeno v úvodu, je mimo zajištění dostatečného objemu zdrojů pro udržitelnost existující infrastruktury též sestavení seznamu priorit mezi investičními akcemi, které jsou připravovány resortními investorskými organizacemi. Prosté nastavení priorit však není možné bez zohlednění skutkového stavu jejich připravenosti k realizaci. Je bohužel smutnou skutečností, že mnoho nejvíce potřebných akcí rozvoje dopravní infrastruktury není v dobré kondici z hlediska jejich připravenosti, a že náprava tohoto stavu není otázkou několika let. Již od roku 2012 Ministerstvo dopravy ve spolupráci s resortními investorskými organizacemi usiluje o to, aby prioritní stavby byly připravovány přednostně. Tento cíl byl částečně narušen paralelní potřebou připravit značné množství rychle připavitelných projektů s ohledem na potřebu úplného vyčerpání alokace Operačního programu doprava 2007–2013, což se nakonec podařilo.

Nejobtížnějším úkolem, který si autoři Dopravních sektorových strategií vytyčili, bylo právě sestavení seznamu priorit v jednotlivých dopravních módech. Výsledky sofistikovaného přístupu aplikovaného v tomto materiálu jednoznačně potvrzují selský rozum, tedy že největší míru úsilí je při přípravě staveb třeba věnovat těm částem infrastruktury, které jsou nejvíce zatížené. Sekundárním kritériem je pak definovaná důležitost jednotlivých staveb v kontextu Evropské unie, kdy součástí hlavní sítě TEN-T je třeba dle nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1315/2013 dokončit nejpozději do roku 2030 a části globální sítě nejpozději do roku 2050. Pro ČR tak jednoznačně v kontextu připravenosti a potřeby čerpat každoročně přidělené finanční zdroje a podporovat tak nejen sektor stavebnictví, ale zároveň zajišťovat kontinuální rozvoj dopravní infrastruktury vyplývají následující částečně zobecněné priority:

Silniční doprava – rozvojové záměry:

- 1) Pražský okruh v rozsahu všech staveb, nejurgentnější je úsek D1 – Běchovice
- 2) Dálnice D35 Opatovice – Mohelnice a dokončení obchvatu Olomouce
- 3) Obchvaty krajských měst (D3 – České Budějovice, D11 – Hradec Králové, D49 – Zlín) + dokončení D1 kolem Přerova
- 4) Příprava zkapacitnění dálnic v okolí největších měst (Praha, Brno)
- 5) Obchvaty silnic I. třídy prioritně dle dopravní zátěže a počtu dopravou negativně ovlivněných obyvatel

Železniční doprava – rozvojové záměry:

- 1) Důraz na kompatibilitu připravovaných staveb se záměrem na budoucí sjednocení elektrické trakce na stířadavý systém 25 kV a připravenost na instalaci jednotného evropského zabezpečovače ETCS
- 2) Dokončení III. železničního koridoru včetně ramene Plzeň – Domažlice a dokončení IV. železničního koridoru
- 3) Modernizace / přestavba železničních uzlů ve velkých městech, přes které jsou realizovány hlavní přepravní proudy (Praha, Brno, Ostrava, Plzeň, Pardubice, Zlín)

- 4) Modernizace tzv. pravobřežní trati Kolín – Děčín včetně zkapacitnění Velký Osek – Choceň jako alternativy pro I. TŽK především pro nákladní dopravu + zkapacitnění úseku Choceň – Ústí nad Orlicí – (Česká Třebová)
- 5) Modernizace trati Brno – Přerov pro rychlost 200 km/h jako součást systému Rychlých spojení
- 6) Příprava jednotlivých ramen systému Rychlých spojení

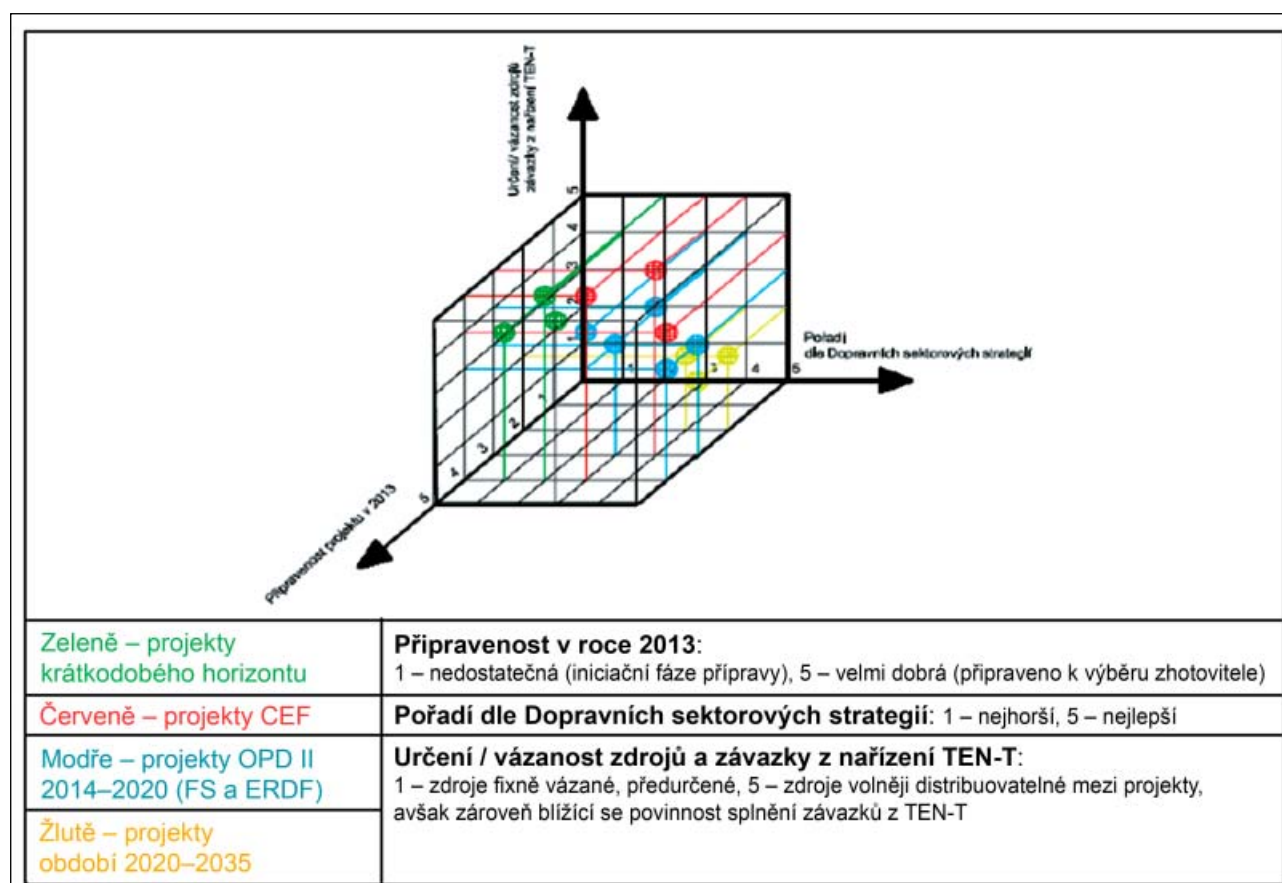
Vodní doprava – rozvojové záměry:

- 1) Zlepšení plavebních podmínek v úseku Střekov – státní hranice (Plavební stupeň Děčín dle připravené Koncepte vodní dopravy)
- 2) Zlepšení plavebních parametrů na Dolní Vltavě v úseku Mělník – Praha
- 3) Plavební stupeň Přelouč II

V rámci Aktualizace 2017 byl využit též aktualizovaný strategický dopravní model z roku 2015, kdy v rámci této provedené aktualizace přešla všechna práva k dopravnímu modelu z jeho původního autora na Ministerstvo dopravy. V roce 2018 pak Ministerstvo dopravy dokončilo svou dlouhodobou snahu o zajištění správy a údržby tohoto dopravního modelu vlastními silami, včetně zřízení a obsazení příslušného systemizovaného místa kvalitním pracovníkem a nákupu potřebného hardware a software. Tento faktický stav do budoucna umožní dopravní model nejen spravovat a udržovat, ale i dále rozvíjet pro potřeby státní správy, která tak nebude v tomto ohledu zcela závislá na externích dodavatelích.

Provázanost Dopravních sektorových strategií na Program rozvoje rychlých železničních spojení

Ve snaze o jednoznačné uchopení budoucí podoby železniční infrastruktury pro rychlejší nadregionální spojení Ministerstvo dopravy ve spolupráci se SŽDC již v průběhu vypracování Dopravních strategií přistoupilo k postupným nutným krokům, které umožní tuto koncepci vytvořit a následně obhájit. Prvním plánovaným krokem v době schválení DSS 2013 bylo zpracování tzv. Studie příležitostí, s cílem prověřit účelnost propojení jednotlivých částí ČR a zahraničí železniční dopravou realizovanou po nových železničních tratích v konkrétních, ekonomicky obhajitelných technických parametrech. Pro Studii příležitostí se však v období 2013–2016 nepodařilo z organizačních důvodů zajistit předpokládaného externího konzultanta. V polovině roku 2016 rozhodl ministr dopravy v dohodě s předsedou vlády, že Studie příležitostí nebude zpracována v původně zvažovaném rozsahu za účasti externího konzultanta, ale že základní koncepční dokument stanovující rozvoj rychlých spojení bude zpracován interně na Ministerstvu dopravy a SŽDC s přenesením většího množství práce do navazujících studií proveditelnosti na jednotlivá ramena. Tento dokument, nazvaný Program rozvoje rychlých železničních spojení v ČR, reflektuje i skutečný stav vytiženosti současných konvenčních železničních tratí s ohledem na potřebu odlehčení jejich klíčových úseků (např. Praha – Pardubice). Dokument

Grafické znázornění principu přidělování zdrojů k jednotlivým projektům dle stavu jejich připravenosti a potřeby v rámci ČR

se zpracovával souběžně s Aktualizací 2017 a byl schválen vládou usnesením č. 389 ze dne 22. 5. 2017. Dokument je ke stažení včetně všech svých příloh na <https://www.mdcrcz/Dokumenty/Strategie/Vysokorychlostni-trate>.

Dalším významným krokem je zpracování Technicko-provozní studie, technických řešení VRT. Jejím cílem je stanovit podrobná pravidla a normy pro projektování tratí na vyšší rychlostní parametry. Studie byla dokončena v roce 2017.

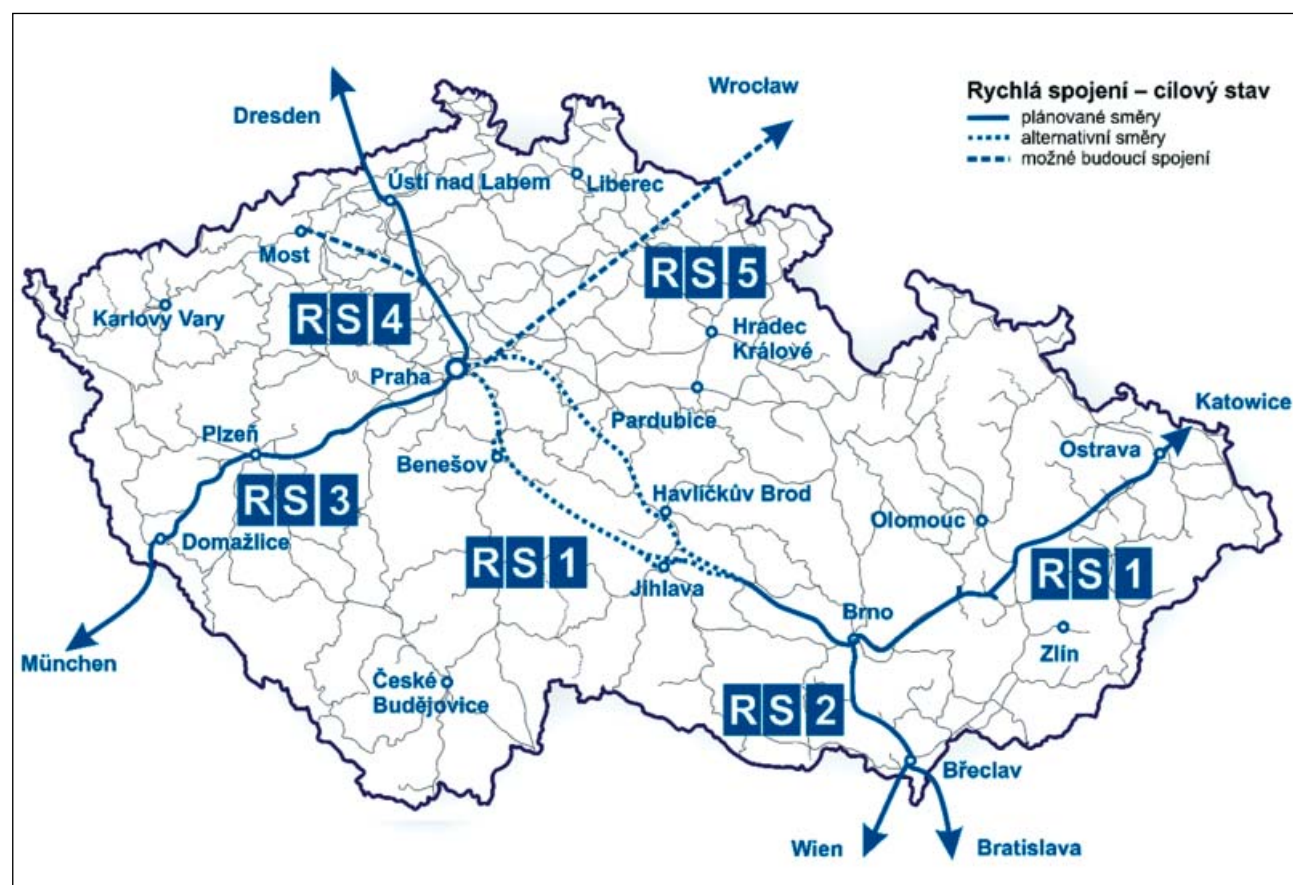
V návaznosti na předpokládanou obhajitelnost parametrů nových VRT fungujících v rámci rychlých železničních spojení pro konkrétní relace budou následně v rámci dílčích studií proveditelnosti na jednotlivá dopravní ramena komplexně porovnávány i jednotlivé možné varianty tras (alternativní možnosti trasování oproti stopám historicky územně chráněným vždy s preferencí maximální využitelnosti územně chráněných koridorů) dle návrhových parametrů, a to včetně jejich podrobnějšího ekonomického hodnocení. Pro získání potřebných podkladů pro tyto studie proveditelnosti bylo v roce 2013–2016 zajištěno vypracování územně technických studií, které prověřily průchodnost alternativních tras územím na spojnících zásadních směrů.

Z hlediska optimalizace stavebních i provozních nákladů a z hlediska předcházení rizikům je vhodné volit trasy nových železničních koridorů na základě adekvátních geo-

technických podkladů a minimalizovat vedení tras koridorů přes chráněná ložisková území a geologicky nestabilní území s rizikem např. sesuvů, skalních řícení atp.

Cílem celého zde zjednodušeně popsaného postupu prací je vytvoření koncepce jednoznačně určující jednotlivé prvky infrastruktury, jejichž budoucí realizace nebude zpochybňována, přehodnocována a bude se moci bez dalších zásahů postupně plynule připravovat k realizaci. V opačném případě hrozí, že po roce 2025 nebude k dispozici dostatečné portfolio železničních projektů pro uspokojení potřeb uživatelů, a že další rozvoj železniční dopravy bude stagnovat.

Pro možnost posouzení významu rychlých železničních spojení v kontextu ostatní budované infrastruktury byly v rámci dopravního modelování v cílovém stavu dopravní infrastruktury v roce 2050 zaneseny i jednotlivé spojnice představující možná budoucí rychlá spojení (konkrétní dosažitelné časy spojení a konkrétní cenový tarif). V tomto cílovém stavu tak rychlá železniční spojení přebírají část poptávky z ostatních druhů dopravy (dopravní infrastruktury), která je tak již modelově dimenzována a hodnocena pro tento cílový stav. Modelově byla zanesena rychlá spojení Drážďany – Praha – Brno – Vídeň/Bratislava, Praha – Plzeň – Mnichov a Brno – Ostrava – Katowice.

Závěr

Pokud ale mají být splněny mezinárodní závazky a má být splněn úkol státu vytvářet podmínky pro podnikání v ČR v rámci zvyšování její konkurenceschopnosti a zajištění konkurenceschopnosti všech regionů, bude nutné politicky garantovat zajištění příjmů SFDI na celkové úrovni minimálně 1,8 % HDP/rok, ideálně až 2 % HDP/rok, což v cenách roku 2016 představuje od roku 2018 cca 86 mld. Kč/rok.

Použité zdroje:

MINISTERSTVO DOPRAVY, Odbor strategie. Dopravní sektorové strategie, Aktualizace 2017 [online]. Praha, 2018. Dostupné z www.dopravnistrategie.cz

MINISTERSTVO DOPRAVY, Odbor strategie. Program rozvoje Rychlých železničních spojení v ČR [online]. Praha, 2018. Dostupné z <https://www.mdcz.cz/Dokumenty/Strategie/Vysokorychlostni-trate>.

*Ing. Martin Janeček
Odbor strategie
Ministerstvo dopravy ČR*

ENGLISH ABSTRACT

Transportation Sector Strategies; update 2017, by Martin Janeček

The article presents the content of an upgraded version of Transportation Sector Strategies, a basic conceptual document that defines the arrangement of national transportation infrastructure as ratified by the government of the Czech Republic in 2013. Describing the updated version, which was approved by the government in February 2018, the article compares it with another document, the High-speed Rail Development Programme, which was approved by the government in May 2017.

PREVENCE SUBURBANIZACE POMOCÍ TRŽNĚ ORIENTOVANÝCH NÁSTROJŮ NĚMECKÁ POLITIKA OBCHODOVATELNÝCH POVOLENÍ K PLÁNOVÁNÍ

Eliška Vejchodská

Obchodovatelná povolení začala být pro ochranu životního prostředí využívána na konci 20. století, a to nejdříve pro omezení vypouštění znečišťujících látek do ovzduší. Od té doby se rozšířila i do jiných oblastí ochrany životního prostředí včetně ochrany půdy před nadměrným zábořem novou výstavbou. Článek se zabývá německou politikou obchodovatelných povolení k plánování. Tato politika v Německu ukončila svou testovací fázi jako možný doplněk územního plánování a nástroj k prevenci nadměrného záboru půdy novou výstavbou a nabízí jeden ze slibných přístupů k prevenci suburbanizace.

Úvod

Suburbanizace v současné době trápí mnohé, především bohaté země. Mezi důvody suburbanizace se řadí rostoucí kupní síla lidí, zvýšená mobilita, ale i nezahrnutí veškerých společenských nákladů ze ztráty zemědělské půdy a volného prostoru do nákladů investorů a developerů, nezahrnutí nákladů na výstavbu veřejné infrastruktury do nákladů jejich uživatelů a nezahrnutí nákladů dopravních kongescí do nákladů těch, kteří se na tvorbě kongescí podílejí [Brueckner, 2000]. Někteří autoři [Löhr, 2012] jako důvod suburbanizace v evropském kontextu zmiňují i soutěžení obcí o nové investory a mladé rodiny, které vede obce k vzájemnému předhánění se ve vytváření podmínek pro novou výstavbu na jejich území. Mezi dalšími důvody je dále zmiňován i lobbying různých zájmových skupin, které z rozvoje území těží [Pennington, 2000]. Feřtová a kol. [2013] pro český kontext přidávají do škály důvodů také existenci parciálních zájmů místních politiků a jejich nadměrný vliv na rozhodování státní správy. Možnosti prevence suburbanizace stávajícího institucionálního uspořádání v České republice shrnuje Janatka [2011] a Maier [2012].

Ve vědeckých kruzích začíná být široká shoda na tom, že tradiční nástroje územního plánování mohou být účinné v ochraně půdy před nadměrnou zástavbou pouze do určité míry [Halleux et al., 2012, Milan et Creutzig, 2016]. Jsou hledány inovativní přístupy, mnohdy založené na tržně orientovaných nástrojích environmentální politiky.

Cílem článku je představit jeden z inovativních nástrojů prevence suburbanizace – politiku obchodovatelných povolení k plánování, která je vyvíjena především v Německu. Vzhledem k tomu, že německá politika obchodovatelných povolení k plánování zatím není jednoznačně definována a zakončila teprve svou testovací fázi na vybraných obcích, byly metodou desk research analyzovány různé prameny zabývající se touto tematikou (především z německého prostředí) a zde shrnuty parametry této politiky, které jsou v odborných kruzích diskutovány jako ty slibné.

Článek nejprve čtenáři objasní fungování politik obchodovatelných povolení v ochraně životního prostředí. Na to naváže představením německého návrhu politiky obchodovatelných povolení k plánování. Následuje rozbor možných efektů politiky obchodovatelných povolení k plánování.

Politika obchodovatelných povolení a její aplikace pro ochranu životního prostředí

Myšlenka obchodovatelných povolení jako nástroje environmentální politiky je v literatuře rozpracovávána od 60. let 20. století. Od té doby se obchodovatelná povolení uplatnila v reálné politice např. při snižování emisí znečišťujících látek do ovzduší, nebo v ochraně vodních zdrojů před nadměrnou spotřebou vody. Všechny tyto politiky jsou založeny na stanovení určitého envi-

ronmentálního cíle – celkového stropu vypouštění emisí nebo spotřeby určité komodity – a dosažení tohoto cíle prostřednictvím obchodování s limitovanou látkou či komoditou mezi definovanou skupinou subjektů. Za příklad může posloužit obchodování s emisemi oxidu siřičitého. Environmentálním cílem je strop vypouštěných tun emisí oxidu siřičitého ze stacionárních zdrojů určité velikosti za určité časové období, který je nepřekročitelný. Pro tento strop je vypočteno množství povolenek k vypouštění emisí, které budou veřejnou autoritou vydány. Následně dojde k počáteční alokaci povolení mezi tyto zdroje buď formou aukce, nebo bezplatně. Protože je vydáno méně povolenek, než činí aktuální množství vypouštěných emisí, jsou znečišťovatelé nuceni hledat cesty ke snížení emisí. Některým se tyto cesty hledají snadněji než jiným. Povolení jsou mezi znečišťovateli volně obchodována za cenu vygenerovanou na trhu. Povolenky jsou skupovány podniky, pro které je snižování emisí relativně dražší než pro jiné. Na konci obchodovacího období nesmí žádný zdroj emitovat víc tun emisí, než na které vlastní povolení. V jeho zájmu je vyhnout se případným sankcím za nedodržení této podmínky. Výstupem politiky obchodovatelných povolení je v ideálním případě dosažení předem definovaného environmentálního cíle, a to za minimálních nákladů.

I v oblasti ochrany půdy před nadměrnou zástavbou našla politika založená na obchodování své uplatnění. Jedná se o tzv. převoditelná práva k výstavbě

(transferable development rights TDR) s aplikacemi v USA [Kaplowitz et al., 2008] nebo Austrálii [Harman et al., 2015]. Politika TDR má svá specifika a nelze ji jednoduše překlomit do evropského režimu pro ochranu volné půdy [více o ní Vejchodská, 2016]. V Německu byl proto vyvinut jiný model založený na obchodování – obchodovatelná povolení k plánování, který se hodí pro typicky evropský přístup k územnímu rozvoji založený na právu obecních samospráv definovat územní rozvoj na svém území, aniž by vlastník pozemku měl právní nárok na právo k výstavbě.

Politika obchodovatelných povolení k plánování – německý model

V Německu započaly snahy o změnu přístupu k prevenci nadměrné suburbanizace na přelomu tisíciletí, v rámci odborné diskuse byla navržena politika obchodovatelných povolení k plánování [Henger et Bizer, 2010]. Německým ekvivalentem pro tuto politiku je termín handelbare Flächenausweisungszertifikate, anglickým tradable planning permits (TPP). Politika obchodovatelných povolenek k plánování reaguje na to, že jednotlivé obce mají své zájmy v oblasti územního plánování, jejichž suma vede k nadměrné suburbanizaci a vzájemnému přetahování se o nové investory či obyvatele. Zjednodušeně řečeno, obce jako samosprávné jednotky nejsou dnes jasně limitovány ve svých rozhodnutích týkajících se množství a umístění nových zastavitelných ploch v rámci svého katastrálního území. Pokud tedy chtějí přilákat nové investory či obyvatele, snaží se jim k tomu udělat vhodné podmínky. Protože se však mnohé další obce snaží stejným způsobem, může tento závod vést k celkově nadměrnému záboru půdy.

Německá vláda schválila celonárodní cíl snížit úbytek zemědělské půdy ze 113 ha denně (v období 2004–2007) na 30 ha denně do roku 2020 [Henger et Bizer, 2010]. Není zatím jasné, jaký způsob k naplnění cíle vláda zvolí. Do roku 2016 na vzorku dobrovolně zapojených německých obcí probíhalo testování obchodovatelných povolení k plánování [UBA, 2016]. Smyslem

testování bylo posoudit, zda se politika osvědčí, a zda bude možné uvažovat o jejím širším uplatnění.

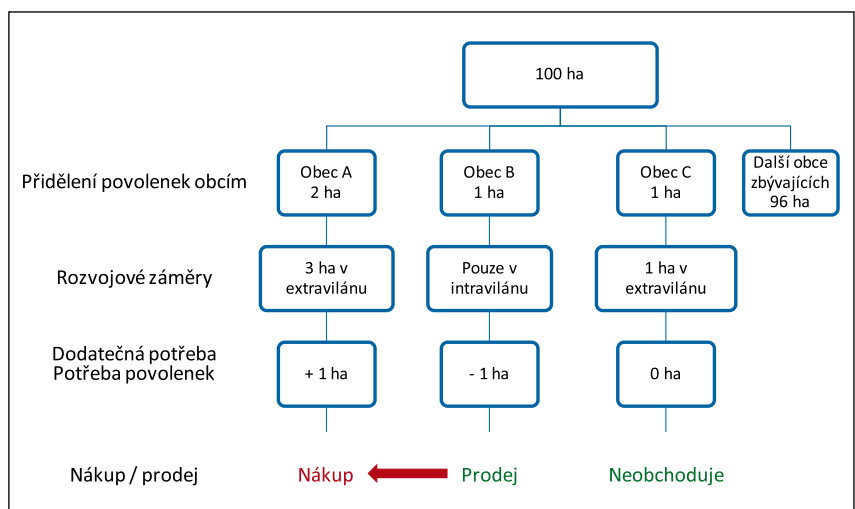
Základem politiky obchodovatelných povolení k plánování je stanovení stropu celkového množství půdy, které lze samosprávami nově vymezit v územních plánech k zastavění mimo intravilán obce (návrh německé politiky se výstavby v intravilánu netýká). Tento strop může být definován pro národní či regionální úroveň a je nepřekročitelný. Strop určuje množství obchodovatelných povolení k plánování, která budou v rámci konkrétního obchodovacího období obchodována. Tím je stanoveno maximální množství půdy, o které lze navýšit množství zastavitelných ploch mimo intravilán obce.

Politika obchodovatelných povolení k plánování se nikterak nedotýká základů územního plánování, je spíše doplňkem stávajícího systému. Obcím a jejich samosprávám ponechává právo definovat v rámci platných pravidel nové zastavitelné plochy na svém území. Obce jsou však ve svém právu definovat nové zastavitelné plochy mimo intravilán obce množstevně omezeny – mohou jich definovat pouze množství nepřekračující počet obchodovatelných povolení, která obec vlastní. Např., je-li jedno obchodovatelné povolení k plánování definováno jako právo k vyhrazení 1 hektaru půdy k záboru výstavbou a obec vlastní 2 obchodovatelná povolení k plánování, pak chce-li vyhradit nově k výstavbě 3 hektary, musí si obstarat za úplatu od jiné obce jedno další

potřebné obchodovatelné povolení (viz obrázek). Některé obce v daném obchodovacím období budou definovat více ploch k územnímu rozvoji mimo intravilán, než původně činila jejich alokace obchodovatelných povolení k plánování, některé méně. Celkově však nebude určitý strop maximálního záboru půdy v extravilánu překročen.

Povolenky mohou být obcím přiděleny zdarma na základě určitých kritérií, nebo jim mohou být prodány v aukci. Způsob bezplatného rozdělení povolenek obcím se může odvíjet od počtu obyvatel obce, rozlohy zastavěného území obce a hustoty populace v rámci zastavěného území obce. Více možných kritérií k bezplatnému rozdělení certifikátů obcím diskutuje Bizer et al. [2012]. Obce mohou povolenky využít pro vlastní potřebu nyní nebo v budoucnosti, případně je prodat jiným obcím. Povolenky jsou emitovány periodicky, případně mohou nové povolenky vznikat transformací zastavěné či dosud volné zastavitelné půdy zpět na nezastavitelnou zemědělskou nebo lesní půdu (nezastavitelná půda jako půda, která není vymezena k zastavění). Takto získané povolenky jsou v německém systému nazývány bílé certifikáty [Ferber et al., 2015].

V rámci vývoje politiky obchodovatelných povolenek k plánování je také zkoumán vliv této politiky na rozpočty obcí. Finance obcí budou významně ovlivněny tím, zda a jakým způsobem lze přesunout výdaje na zakoupení povolenek na investory do území a na

Princip obchodování s povoleními k plánování

Zdroj: Vlastní podle [UBA, 2016]

developery. Podrobná analýza možnosti přesunu tohoto finančního břemene pro německý případ je k nalezení v Bizer et al. [2012]. Jako jedna z možností, jak se vyhnout nekrytým výdajům na nákup povolenek, je diskutována i možnost výkupu nezastavitelné půdy ze strany obcí a její následný prodej jako zastavitelné půdy po využití povolenek a změně územního plánu [Gutsche, 2015].

Efekty politiky obchodovatelných povolení k plánování

Primární cíl politiky obchodovatelných povolenek k plánování je mít pod kontrolou maximální množství půdy, které je na národní, případně regionální úrovni, odnímáno ze zemědělského či lesního půdního fondu mimo intravilán obce. Protože se jedná o regulaci zaměřenou na extravilán obcí, cílí tato politika na zahušťování výstavby a prevenci nekontrolovaného rozrůstání se obcí do krajiny. Daný cíl se této politice podaří prosadit za předpokladu přísného environmentálního stropu (tedy dostatečně nízkého množství přidělovaných povolenek) a dobrého monitoringu celkového fungování této politiky. Pokud by si obce povolenky ponechaly pro budoucí použití, množství nově definovaných zastavitelných ploch by nedosáhlo v daném obchodovacím období ani stanoveného stropu.

Ve své základní podobě není politika obchodovatelných povolenek k plánování schopna chránit přírodně cenné oblasti lépe než stávající systém územního plánování. Tuto politiku však lze nadefinovat tak, aby i tento případný požadavek naplňovala a aby motivovala investory stavět na relativně méně hodnotné půdě z hlediska její environmentální kvality či z hlediska zemědělského využití. V takovém případě by mohlo být využito jedno obchodovatelné povolení k plánování na definování jednoho hektaru nově zastavitelné půdy pouze v tom případě, že by půda neměla žádnou mimořádnou hodnotu. Pokud by obec chtěla vymezit zastavitelné plochy na hodnotnější půdě, pak by se potřeba vlastnictví celkového množství povolenek na přeměnu jednoho hektaru té-

to půdy násobila určitým koeficientem zohledňujícím negativní dopad výstavby. Tento přístup pro německou politiku diskutují Henger et Bizer [2010]. Stejným způsobem se může v rámci územního rozvoje přistupovat k prevenci hot spotů, neboli oblastí s nadměrnou zátěží výstavby a hustoty obyvatel, u kterých by se potřeba vlastnictví povolenek na možnost zastavění jednoho hektaru půdy obdobně navyšovala.

Možným efektem politiky obchodovatelných povolenek k plánování je také snížení zisku vlastníků půdy z přeměny půdy z nezastavitelné na zastavitelnou. Zmenšení propasti mezi cenou zastavitelné a nezastavitelné půdy by pomohlo omezit prostor pro spekulanty s půdou. Muselo by však platit, že by došlo k přesunu břemene na nákup povolenek k plánování ze samosprávy na vlastníka dané půdy.

Politika obchodovatelných povolenek k plánování může přinést také finanční efekty pro regiony, které jsou hospodářsky slabé či strukturálně postižené a čelí odlivu obyvatel a nezájmu investorů. Pokud tyto regiony nemají zájem na rozšiřování svého zastavitelného území, mohou si alespoň zvýšit vlastní příjmy prodejem nepotřebných povolenek a bílých certifikátů vzniklých z přeměny dříve zastavitelné půdy na nezastavitelnou, či díky rekultivaci půdy a jejího opětovného začlenění mezi zemědělskou či lesní půdu. Daný finanční příjem by těmto regionům mohl posílit jejich konkurenceschopnost vůči ekonomicky silným regionům.

Politika obchodovatelných povolenek k plánování spoléhá na obchodování s povolenkami mezi obcemi, tedy na rozhodování politiků o uskutečnění obchodů s povolenkami. Oproti tomu u jiných aplikací politik obchodovatelných povolení je běžné, že k obchodování dochází mezi soukromými aktéry. Politiky obchodovatelných povolení vždy počítají s racionálním rozhodováním obchodujících aktérů založeném na vlastním prospěchu. Díky racionálnímu rozhodování a volné ruce trhu jsou povolenky alokovány tam, kde přinesou nejvyšší smysl. Např. emisní povolenky jsou v aukci koupeny pod-

niky s relativně vyššími náklady na zamezení emisí, protože jsou pro ně nejhodnotnější. V takovém případě co je dobré pro podnik, bývá dobré i pro vedení podniku. Pokud však s povolenkami k plánování budou obchodovat samosprávy obcí a jejich politici, takto zdravá alokace povolenek může být ohrožena [Vejchodská, 2016]. Politici se mohou při obchodování s povolenkami k plánování řídit vlastním zájmem, nikoli zájmem veřejným. Meub et al. [2016] experimentálně testovali vliv vlastního zájmu politiků na výsledky politiky obchodovatelných povolenek k plánování a došli k závěru, že i přes určité snížení efektivnosti oproti obchodování mezi soukromými aktéry i zde jsou povolenky využívány na relativně hodnotnější projekty. Zároveň však experimenty ukazují na určité problémy spojené s obchodováním povolenek, jako jsou nestabilní ceny povolenek na trhu, a tedy vysoká nejistota, které obce musejí při obchodování s povolenkami čelit. Před skutečným zavedením politiky obchodovatelných povolenek k plánování tak zbývají ještě nedořešené otázky k vyjasnění.

Závěr

Německá politika územního plánování se ve svých základech podobá české. I v České republice určují budoucí rozvoj v rámci vlastního katastrálního území především obecní samosprávy. Vlastníkům půdy nenáleží právo k výstavbě automaticky, právo k výstavbě je přidělováno selektivně procesem územního plánování či v rámci územního řízení. Německá politika obchodovatelných povolenek k plánování tak může být i pro Českou republiku inspirací, jak lze přistoupit k ochraně zatím nezastavitelné zemědělské půdy. Z důvodu nevratnosti mnohých změn ve využití půd je vhodné hledat možnosti prevence nadměrné suburbanizace ještě relativně včas, než její dopady budou intenzivně pocítěny. Politika zastropování maximálního množství půdy vyčleněné k nové zástavbě prostřednictvím obchodovatelných povolení k plánování může být jednou z nich.

Použité zdroje:

- BIZER, K. – A. BOVET – R. HENGER – N. JANSEN – S. KLUG – K. OSTERTAG – J. SCHLEICH – S. SIEDENTOP. Projekt FORUM: *Handel mit Flächen-zertifikaten. Fachliche Vorbereitung eines überregionalen Modellversuchs*. Umweltbundesamt. 2012. <http://www.umweltbundesamt.de/sites/default/files/medien/461/publikationen/4388.pdf>, naposledy navštíveno 15. 3. 2018.
- BRUECKNER Jan, K. Urban sprawl: Diagnosis and Remedies. *International regional Science Review*, 2000, 23.2: 160–171.
- FERBER, U. – R. HENGER – T. SCHMIDT. Weiße Zertifikate für Rückplanungs- und Rückbauflächen, Informationspapier Nr. 5. 2015. http://www.flaechenhandel.de/fileadmin/std_site/content/Downloads/F1%C3%A4chenhandel-InfoPapier-Nr05.pdf, naposledy navštíveno 14. 7. 2016
- FÉRTROVÁ, Marie. – ŠPAČKOVÁ, Petra – OUŘEDNÍČEK, Martin. Analýza aktérů a problémových aspektů rozhodování při nakládání s územím v suburbánních obcích. In: Ouředníček, Martin – Špačková, Petra (eds.): *Sub Urbs: Krajina, sídla a lidé*. Praha: Academia, 2013, 234–256.
- GUTSCHE, J. *Methodische Erläuterung und Leihilfe zu den fiskalischen Analysen im Rahmen des „Planspiel Flächenhandel“*, 7. 2015. http://www.flaechenhandel.de/fileadmin/std_site/content/Downloads/F1%C3%A4chenhandel_Infopapier_Nr_07_-_Fiskalische_Wirkungsanalyse.pdf, naposledy navštíveno 14. 7. 2016.
- HALLEUX, Jean-Marie – MARCINCZAK, Szymon – VAN DER KRABBE, Erwin. The adaptive efficiency of land use planning measured by the control of urban sprawl. The cases of the Netherlands, Belgium and Poland. *Land Use Policy*, 2012, 29.4: 887–898.
- HARMAN, Ben P. – PRUETZ, Rick – HOUSTON, Peter. Tradeable development rights to protect peri-urban areas: lessons from the United States and observations on Australian practice. *Journal of Environmental Planning and Management*, 2015, 58.2: 357–381.
- HENGER, R. – K. BIZER. Tradable planning permits for land-use control in Germany. *Land Use Policy*, 2010, 27, 843–852.
- JANATKA, Marek. Nástroje stavebního zákona pro omezení suburbanizace v České republice. *Urbanismus a územní rozvoj*, 2011, 14.2: 39–42.
- KAPLOWITZ, M. D. – P. MACHEMER – R. PRUETZ. Planners' experiences in managing growth using transferable development rights (TDR) in the United States. *Land Use Policy*, 2008, 25: 378–387.
- LÖHR, Dirk. The Role of *Tradable Planning Permits in Environmental Land Use Planning: A Stocktake of the German Discussion*. INTECH Open Access Publisher, 2012.
- MAIER, Karel. Nástroje územního plánování k regulaci suburbanizace. *Urbanismus a územní rozvoj*, 2012, 15.5: 12–20.
- MEUB, L. – PROEGER, T. – BIZER, K. – HENGER, R. The political economy of certificates for land use in Germany – experimental evidence. *Journal of Environmental Policy & Planning*, 2016, 19:6, 712–732.
- MILAN, Blanca Fernandez – CREUTZIG, Felix. Municipal policies accelerated urban sprawl and public debts in Spain. *Land Use Policy*, 2016, 54: 103–115.
- PENNINGTON, M. *Planning and the Political Market – Public Choice and the Politics of Government Failure*. London: The Athlone Press, 2000.
- UBA (Umweltbundesamt), 2016: *Planspiel, Flächenhandel: Ziele und Erkenntnisse*, Umweltbundesamt. Dostupné z: http://www.flaechenhandel.de/fileadmin/std_site/content/Downloads/Brosch%C3%BCre_Druckversion-final_kleinst.pdf, naposledy navštíveno 15.3.2018.
- VEJCHODSKÁ, Eliška. Tradable planning permits versus auctioned tradable development rights: different trading agents, different policy outcomes. *Journal of Environmental Planning and Management*, 2016, 59:8, 1418–1437.

Ing. et Ing. Eliška Vejchodská, Ph.D.
Fakulta sociálně ekonomická
Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem

ENGLISH ABSTRACT

Prevention of suburbanization by market tools: the German policy of tradable planning permits, by Eliška Vejchodská

Tradable authorization was first used for environmental protection at the end of the 20th century, for air pollution control. Since then it has expanded to other fields of environmental preservation, including protection from excessive occupancy of land by construction. This article is about the German policy of tradable permits for planning. In Germany, this policy has gone through the testing stage as an optional complement of spatial planning and a tool for prevention of excessive land use by developers. As such, it seems to be a promising approach to suburbanization prevention.

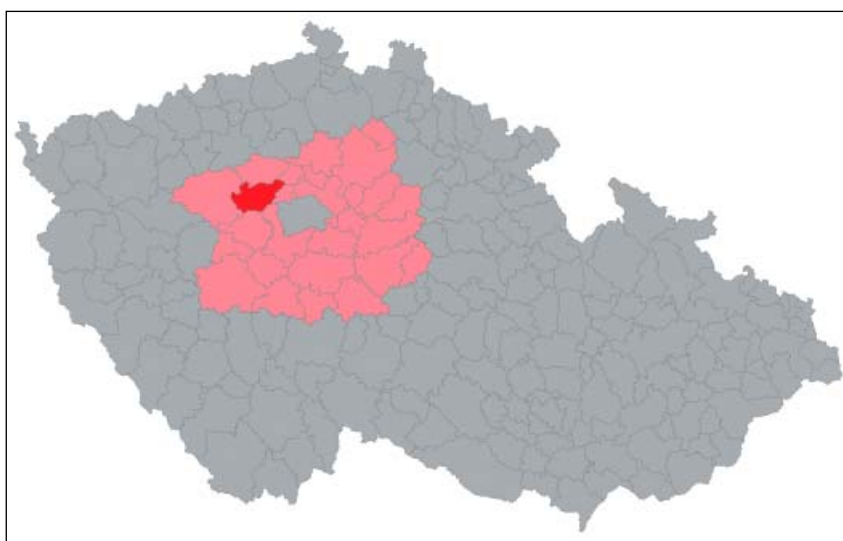
ZKUŠENOSTI ZE ZPRACOVÁNÍ ÚZEMNÍ STUDIE KRAJINY Kladenska

Jitka Mejsnarová, Martin Tunka

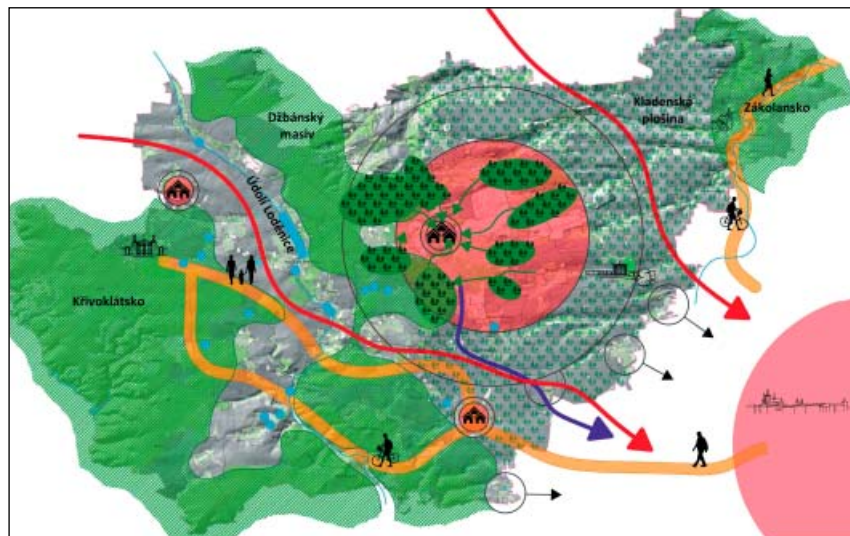
V současné době se pořizuje více než 40 územních studií krajiny (ÚSK) pro správní území obcí s rozšířenou působností (ORP). Díky prostředkům Evropské unie a díky Ministerstvu pro místní rozvoj, které dotační titul vyjednalo, vznikla jedinečná a v posledních desetiletích vlastně i výjimečná příležitost řešit krajinu v širších souvislostech, než v rámci správního území jedné obce a přitom v měřítku podrobnějším než v zásadách územního rozvoje. Potřebný sjednocující a kvalitní rámec poskytl metodický pokyn k zadání ÚSK,¹⁾ který stanovuje její účel a obsah. Tři diskusní setkání uspořádaná Ministerstvem pro místní rozvoj²⁾ byla přínosná při hledání vhodného způsobu zpracování ÚSK jako nástroje územního plánování. Následující text vychází ze zkušeností se zpracováním již odevzdané ÚSK ORP Kladno³⁾ (pro řešené území je používáno označení „Kladensko“). I když se jednotlivá správní území ORP značně liší a jsou proto pravděpodobně rozdíly ve zpracování územních studií, autoři článku se domnívají, že některá jejich zjištění mohou mít obecnější platnost, a upozorňují na témata řešení krajiny v územním plánování, kterým by dle jejich názorů měla být věnována pozornost.

Území Kladenska

Řešené území Kladenska má rozlohu 351 km², 48 obcí (z toho 5 měst), více než 60 sídel celkem se 123 000 obyvateli, z toho cca 70 000 obyv. ve městě Kladně. Administrativně vymezené území Kladenska není homogenní krajinou, je v něm patrné pět krajinných celků s odlišným převládajícím charakterem, který nerespektuje správní hranice obcí. Jedná se o tři masivy vzrostlé zeleně a lesů a dva nelesní krajinné celky (údolí Loděnického potoka a rozsáhlá náhorní planina s kvalitními půdami). Krajina Kladenska je dlouhodobě trvale osídlená, plošně převládá intenzivní zemědělské hospodář-

Území správního obvodu obce s rozšířenou působností Kladno

Koncepce cílové kvality krajin Kladenska

ní související s kvalitou půdy a lesní hospodářství. Další odlišnosti v krajině jsou dány sídelní strukturou Kladenska s těsnou vazbou na Prahu, část Kladenska je zahrnuta do metropolitní rozvojové oblasti Praha (OB1) vymezené v Politice územního rozvoje (PÚR) a zpřesněné v Zásadách územního rozvoje Středočeského kraje (ZÚR). Rozvoj města Kladna a řady dalších sídel je výsledkem industriálního využívání nerostných surovin (těžba, hutnictví), které rovněž významně poznamenalo krajinu např. haldami.

1) ZADÁNÍ ÚZEMNÍ STUDIE KRAJINY pro správní obvod obce s rozšířenou působností, společný metodický pokyn MMR a MŽP, ISBN: 978-80-7538-064-7, Praha, únor 2016, verze 23. 2. 2016; (dále též „zadání ÚSK“).

2) Viz <http://www.mmr.cz/cs/Ministerstvo/Stavebni-pravo/Informace-Udalosti/Uzemni-planovani>

3) Viz <https://www.mestokladno.cz/uzemni-studie-krajiny-spravniho-obvodu-orp-kladno/d-1464227>

Co je to krajina?

Na tuto zdánlivě zbytečnou otázku neexistuje obecně uspokojivá odpověď, což je zřejmé z opakujících se diskusí na toto téma. Krajina je jinak chápána v běžném životě, v umění (malebná krajina, rázovitá krajina, krajina domova), odlišně ve vědních oborech. Jiným způsobem je definována v předpisech veřejné správy, která používá nejen pojem krajina, ale také část krajiny, krajinný celek, krajinná oblast, krajinný okrsek, krajinný ráz, místo krajinného rázu a oblast krajinného rázu. Sousedství „městská krajina“ nebo „urbánní krajina“ ilustruje relativní chápání krajiny ve vztahu k pojmům stavebního zákona, jako např. nezastavěné území a zastavěné území.⁴⁾ Oproti zastavěnému území, ve kterém se odehrávají činnosti spojené především se stavbami, převažují v krajině obvykle zemědělství a lesnictví, jestliže není zvláště chráněným územím.⁵⁾ Vlastnosti krajiny jsou podmíněny mj. kvalitou půd, ekologickou stabilitou, její odolností proti nenadálým a extrémním vlivům počasí a schopností se s nimi vypořádat bez trvalých škod. Podstatná je při tom schopnost území zadržet vodu. Definici krajiny obsahuje zákon o ochraně přírody a krajiny,⁶⁾ dle kterého „*krajina je část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, tvořená souborem funkčně propojených ekosystémů a civilizačními prvky*“. Podle pozdější definice krajiny, kterou je nutné respektovat v územním plánování,⁷⁾ je v Evropské úmluvě o krajině⁸⁾ uvedeno „*krajina znamená část území, tak jak je vnímána lidmi, jejíž charakter je výsledkem činnosti a vzájemného působení přírodních a/ nebo lidských faktorů*“; „Přestože při vnímání krajiny správní hranice nejsou obvykle zřejmé ani důležité, pro činnost veřejné správy při péči o krajinu jsou podstatné. Zájem na zachová-

ní a rozvíjení kvalit krajiny je obecně sdílený, a proto je také vyjádřen jako veřejný zájem v řadě právních předpisů, včetně stavebního zákona.⁹⁾

Krajina v územní studii

Územní studie je dle stavebního zákona územně plánovacím podkladem,¹⁰⁾ neopominutelným pro pořizování politiky územního rozvoje a územně plánovací dokumentace (ÚPD), jejich aktualizací i změn. V zadání územní studie krajiny je výslovně požadováno navrhnout doporučení, která budou uplatňována při pořizování územního plánu a zásad územního rozvoje. Z toho vyplývá okruh uživatelů ÚSK – pořizovatelé ÚPD, na pořizování účastné dotčené orgány, zejména ochrany přírody a krajiny, také zastupitelstva krajů i obcí, která ÚPD vydávají. Neopominutelným podkladem je ÚSK také pro stavební úřady a správní úřady rozhodující o změnách v území ve správních řízeních. Územní studie by měla sloužit také projektantům ÚPD. Vzhledem k potřebám veřejné správy je nezbytné vztahovat pojem „krajina“ ke konkrétní části území. Podle souvislosti textu ÚSK může pojem krajina znamenat např.:

území vymezené v zásadách územního rozvoje jako určitá krajina, pro kterou jsou stanoveny její cílové kvality,¹¹⁾

území správního obvodu obce s rozšířenou působností, řešené v ÚSK,

správní území obce, pro které se v územním plánu stanovuje Koncepce uspořádání krajiny,

území krajinného okrsku, který je podle definice Zadání ÚSK „základní skladebná relativně homogenní část krajiny, která se od sousedních krajinných okrsků odlišuje svými přírodními, popř. jinými charakteristikami a způsobem využití“.

Cílová kvalita krajiny

Požadavek na stanovení cílové kvality krajiny vyplývá ze zadání ÚSK, které odkazuje na definici v článku 1 písm. c) Evropské úmluvy o krajině (EÚK). Dle ní *cílová kvalita krajiny „znamená vyjádření požadavků a přání lidí na charakter prostředí, v němž žijí, formulované pro danou krajinu kompetentními veřejnými orgány“*. Cílová kvalita krajiny Kladenska je v ÚSK chápána jako žádoucí stav krajiny (např. vlastnosti, uspořádání, využívání), kterého by mělo být dosaženo změnami potřebnými ke zlepšení jejího současného stavu.

Při relativnosti a neurčitosti toho, co je označováno a vnímáno jako krajina, bylo nutné při zpracování ÚSK Kladenska rozhodnout pro které a jak velké části území Kladenska je vhodné cílovou kvalitu krajiny určit. Zpracovatelé ÚSK-K vycházeli ze zkušenosti, že velmi často jsou opomíjena obecná doporučení pro rozsáhlá území s neurčitým vymezením. Je možné konstatovat, že čím je „daná krajina“ rozsáhlejší a různorodější, tím je obtížnější stanovit konkrétně její cílovou kvalitu – viz např. zkušenosti s cílovými kvalitami (dříve charakteristikami) krajin stanovenými v zásadách územního rozvoje. Zpracovatelé ÚSK Kladensko došli k názoru, že rovněž není účelné stanovovat cílovou kvalitu pro víceméně abstraktní administrativně vymezenou „krajinu“ řešeného území Kladenska. Stejně tak je problematické stanovovat cílovou kvalitu krajiny pro správní území jedné obce („krajina obce Lhota“??). Na Kladensku se části území obcí i půdní bloky¹²⁾ liší v problémech, které je zapotřebí v krajině řešit. Dle názoru autorů je pro uživatele ÚSK důležité, aby doporučení územní studie směřovala ke konkrétním problémům konkrétních částí území, aby uživatelé mohli dopo-

4) Viz stavební zákon ust. § 2 odst. 1 písm. d) a f).

5) Viz zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.

6) Viz zákon o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, ust. § 3 odst. 1 písm. m).

7) S odkazem na zásadu, že mezinárodní právo, které převzala Česká republika má přednost před národní právní úpravou.

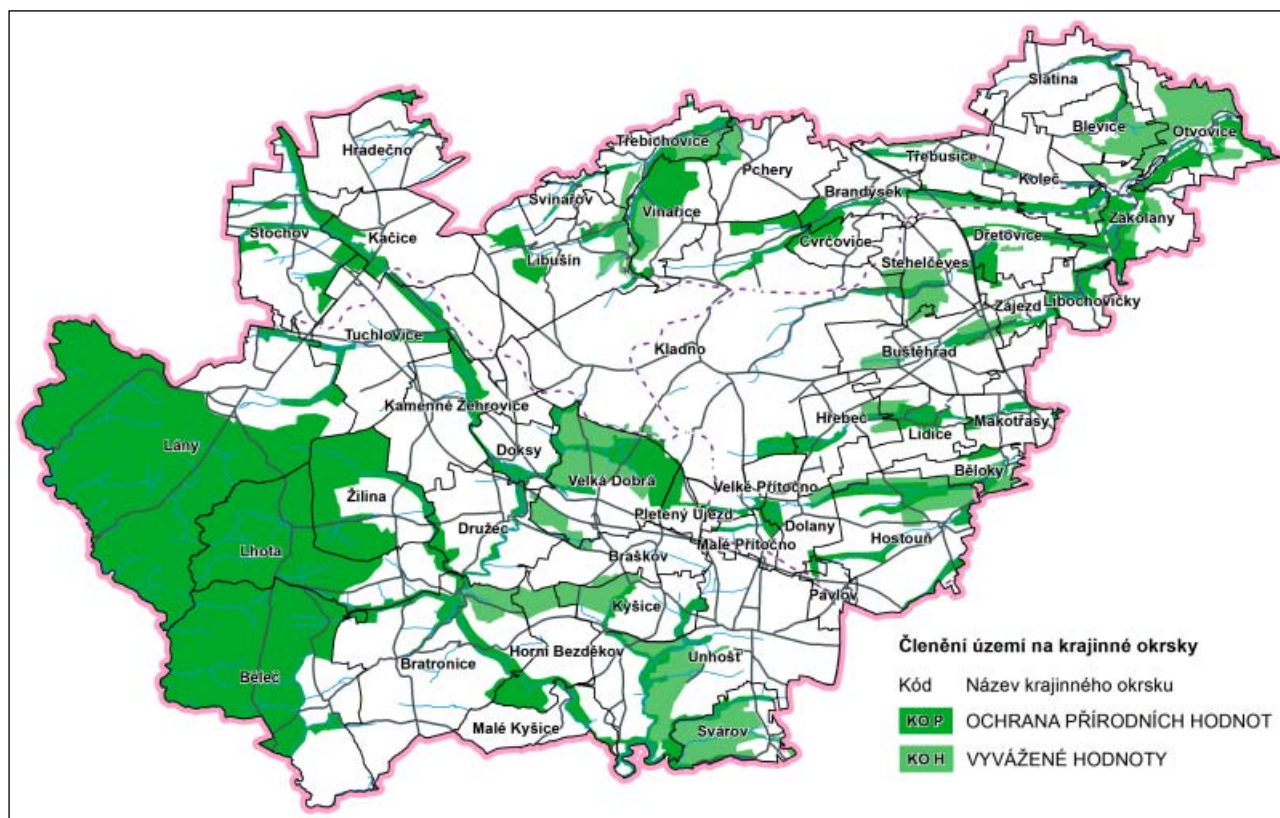
8) EVROPSKÁ ÚMLUVA O KRAJINĚ ve znění Sbírky mezinárodních smluv č. 12/2017 Sb. m.s. (dále též „EÚK“).

9) Viz SZ ust. § 18 odst. 4 zákona č. 183/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

10) Viz ust. § 25 stavebního zákona.

11) Před novelou vyhl. č. 500/2006 Sb., provedenou vyhl. č. 13/2018 Sb., se v ZÚR vymezovaly typy krajin a stanovovaly se jejich cílové charakteristiky, po novele se vymezují krajiny a jejich cílové kvality, včetně územních podmínek pro jejich zachování nebo dosažení.

12) Půdní blok – viz zákon č. 252/1997 Sb. zákon o zemědělství, ve znění pozdějších předpisů, ust. § 3a odst. 9.

Krajinné okrsky ochrany přírodních hodnot (KO-P) a vyvážených hodnot (KO-H)

ručení uplatňovat bez nároků na jejich dalších úpravu a zpřesňování, např. při zpracování návrhu zadání územního plánu nebo ve stanovisku dotčeného orgánu. V ÚSK Kladenska byla proto stanovena cílová kvalita pro každý vymezený krajinný okrsek, což umožnilo navrhnout doporučení adresná, konkrétní, a tím také dle názoru zpracovatelů ÚSK Kladenska lépe využitelná v činnosti orgánů veřejné správy.

Koncepce krajiny v ÚSK Kladenska, členění Kladenska na krajinné okrsky

Na základě zjištění v doplňujících průzkumech a rozborech¹³⁾ a při respektování podstatných vlastností Kladenska byla v ÚSK stanovena koncepce¹⁴⁾ krajiny zaměřená na ochranu a obnovu vodního režimu a zvyšování ekologické stability. Koncepce krajiny Kladenska v největší stručnosti spočívá:

- a) v ochraně, kultivaci a péči o vlastnosti území, jejichž znehodnocení nese vysoké riziko negativních vlivů na krajinu, jejichž obnovení by vyžadovalo dlouhodobou a náročnou nápravu, která by v některých případech ani nebyla dosažitelná (např. přírodní hodnoty území);
- b) v ochraně, kultivaci a rozvoji vlastností území, které jsou výsledkem dlouhodobých způsobů jeho využívání. Jedná se především o kvalitní půdy a o podmínky zemědělského a lesního hospodaření na nich;
- c) v rozvoji a využívání civilizačních hodnot sídelní struktury Kladenska s dlouhodobými a setrvalými trendy vývoje jednotlivých obcí, s ohledem na velký potenciál pro výstavbu – část území Kladenska je zahrnuta do metropolitní rozvojové oblasti OB1;
- d) v rozvoji a využívání rekreačních hodnot a podmínek pro rozvoj cestovního ruchu.

Cíl zlepšovat vodní režim, zvyšovat retenční schopnosti a ekologickou stabilitu, vyžadoval vymezit části Kladenska, ve kterých jsou takto zaměřená opatření prioritní, ve kterých je zapotřebí usilovat o nápravu nevyhovujícího stavu a o omezení jeho dalšího zhoršování (např. zastavitelnými plochami, melioracemi). Ekologické a vodohospodářské funkce krajiny Kladenska je potřeba chránit v údolích drobných vodotečí. S ohledem na tento cíl byly jako první vymezeny krajinné okrsky ochrany přírodních hodnot **KO-P** a krajinné okrsky vyvážených hodnot **KO-H**, s mírnějšími regulativy a s možnostmi obnovení zaniklých rybníků.

Pro naplnění koncepce bylo důležité vymezit rovněž části Kladenska, ve kterých jsou podstatná hospodaření na kvalitních zemědělských půdách a hospodaření na lesních půdách. Zde je stěžejní snižovat rozlohu těchto území zastavitelnými plochami, podporovat obnovu a zlepšování ekolo-

13) Významným podkladem pro zpracování ÚSK byly mimořádně kvalitní a aktuální územně analytické podklady. Zdá se, že tato zkušenost není pro zpracovatele ÚSK zcela běžná, protože na diskusních setkáních někteří zmiňovali, že velkou část své práce na ÚSK museli věnovat doplňování územně analytických podkladů (ÚAP) o informace, které mají být jejich součástí.

14) Koncepce (lat. conceptio, početí) – vůdčí idea, hlavní záměr či myšlenka.

	Dominantní ochrana přírodních hodnot	Dominantní zemědělství nebo lesnictví	Dominantní bydlení
KO ochrany přírodních hodnot	++		
KO vyvážených hodnot	+		
KO lesní hospodaření		++	
KO zemědělské produkce		++	
KO zemědělský smíšený		+	
KO města Kladna			++
KO rozvoje sídel			++

Přehled krajinných okrsků s dominantním zaměřením

gické stability a tím i zlepšení vodního režimu. Z těchto důvodů byly vymezeny krajinné okrsky s dominantním zemědělským hospodařením – krajinný okrsek zemědělské produkce **KO-Z**, krajinné okrsky zemědělské smíšené **KO-ZS** a krajinné okrsky s dominantním lesním hospodařením **KO-L**.

Dalším krokem k promítnutí koncepce do území bylo zohlednění sídelní struktury Kladenska, dlouhodobé a setrvalé směřování vývoje jednotlivých obcí a sídel, které tvoří jejich součást. Významný je rozvojový potenciál části Kladenska, zahrnuté do metropolitní

rozvojové oblasti OB1. Byly vymezeny krajinný okrsek města Kladna **KO-KL**, krajinné okrsky rozvoje sídel **KO-R**.

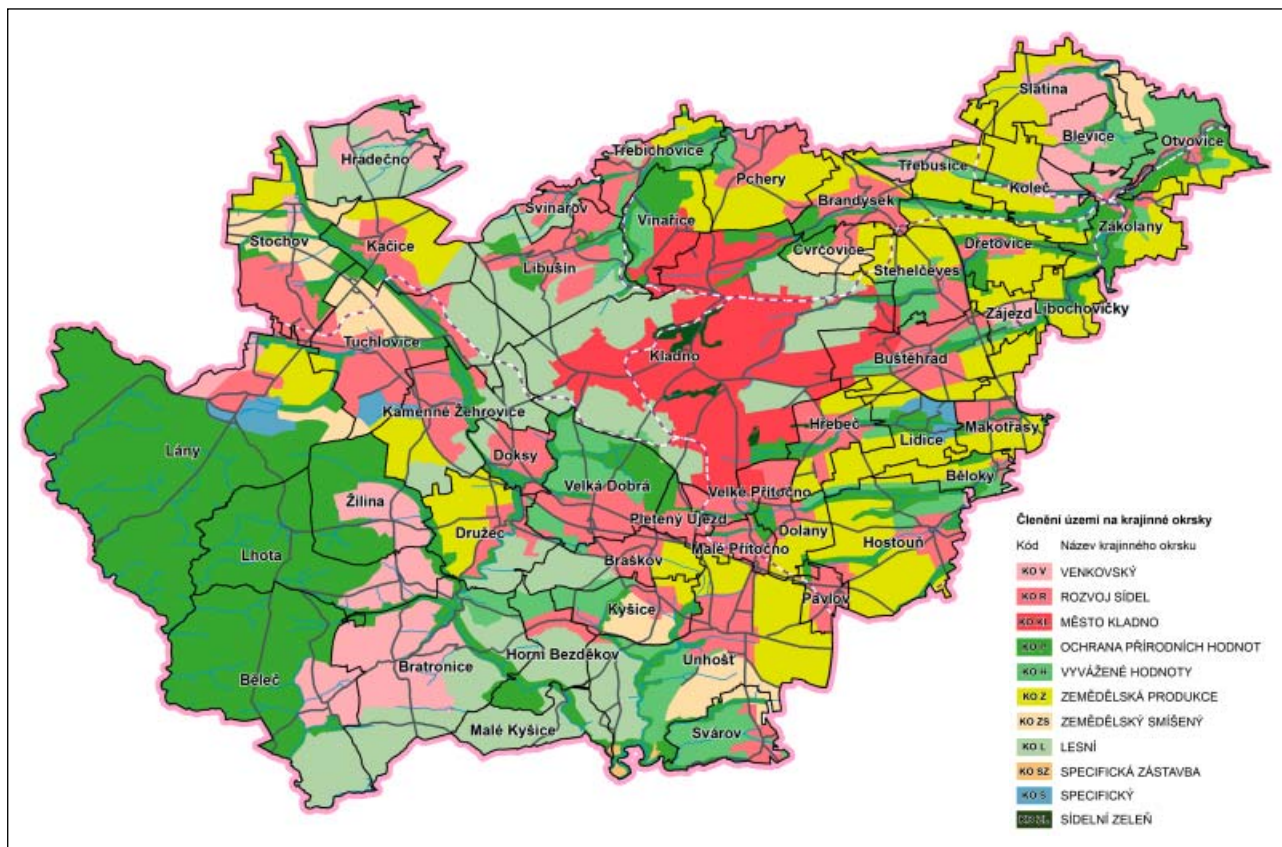
V části Kladenska se výše uvedené cíle koncepce dominantně neprojeví nebo mají spíše specifické charakteristiky, hodnoty nebo problémy, jedná se např. o rekultivovanou haldu, část komponované krajiny Lánského panství, Pietní území obce Lidice, lokality husté chatové zástavby, části území města Kladna s veřejnou zelení a s potenciálem pro přirozenou retenci vody. S ohledem na to byly vymezeny krajinné okrsky venkovské **KO-V**, krajinné

okrsky specifické **KO-S**, krajinný okrsek specifické zástavby **KO-SZ** a krajinné okrsky sídelní zeleně **KO-ZL**.

Tématem koncepce krajiny v ÚSK Kladenska, které si vyžádalo zvláštní pozornost, byl rozvoj cestovního ruchu, který má dosud opomíjený potenciál. Je to možnost vedení turistických tras z Prahy do atraktivit Kladenska, zlepšení možností cyklistické rekreace napojením stávajících cyklotras na hlavní Vltavské trasy a na tzv. Kladenský a Pražský kruh, zlepšování průchodnosti krajiny pro pěší i cyklistickou turistiku.

Charakter území a jeho problémy vyžadovaly vymezit jako jeden krajinný okrsek např. údolí potoků zasahující do území více obcí, na druhé straně rozdíly v území jedné obce vyžadovaly vymezit více krajinných okrsků proto, aby navrhovaná doporučení byla adresná. Bylo proto vymezeno celkem 139 krajinných okrsků, pro každý je zpracována vlastní karta krajinného okrsku.

Hlediska pro vymezování krajinných okrsků i stanovení cílových kvalit krajiny pro ně, které bylo zvoleno při zpracování

Členění území na krajinné okrsky

ÚSK Kladenska, jsou výrazem charakteru tohoto území a nebudou pravděpodobně vyhovovat ve všech územních studiích krajiny např. v podhorských oblastech. Důležité je zvolit takový způsob vyjádření koncepcí krajiny, který bude nejvhodnějším pro uživatele, především pro činnost veřejné správy. To podle názoru zpracovatelů ÚSK Kladenska bude rozhodovat o tom, zda (vůbec?) bude územní studie využívána a zda bude možné a snadné promítnout její poznatky do navazujících nástrojů územního plánování, především územních plánů ale i do ZÚR, a také do správních rozhodnutí v krajině.

Obsah karet krajinných okrsků

S ohledem na požadavek maximální uživatelské vstřícnosti, který si zpracovatelé ÚSK Kladenska uložili, byla zvolena následující struktura karet krajinných okrsků, rozšířená oproti požadavkům zadání ÚSK:

STÁVAJÍCÍ CHARAKTER KRAJINNÉHO OKRSKU, včetně charakterizujících problémů

CÍLOVÁ KVALITA KRAJINNÉHO OKRSKU

RÁMCOVÉ DOPORUČENÍ PRO AKTUALIZACI ZÚR SK obsahující případné doporučení na změnu typu krajiny ZÚR SK pro daný krajinný okrsek, doporučení na prověření zjištěných střetů ÚSES ZÚR SK se zastavěným územím a na prověření krajských záležitostí. Doporučení jsou součástí výkresu č. 1.1 HLAVNÍ VÝKRES – RÁMCOVÁ DOPORUČENÍ PRO ZÚR.

RÁMCOVÉ PODMÍNKY VYUŽITÍ jsou podkladem pro podrobnější zpracování řešení krajiny zejména v územních plánech. Rámcové podmínky využití obsahující odstavce:

1. Požadavky na vymezení ploch a jejich druhů v územních plánech; uvedeno, které druhy ploch lze vymezovat, případně zpřesňující požadavky k nim.

2. Požadavky na stanovení podmínek pro vymezení zastavitelných ploch; uvedeno, zda lze vymezovat nové zastavitelné plochy, případně pro jaké účely, např. pouze pro zemědělské hospodaření.

3. Požadavky na vymezení ploch změn v krajině; uvedeno, pro jaké konkrétní účely by mělo být provedeno vymezení těchto ploch.

4. Požadavky na stanovení podmínek pro využití ploch; s ohledem na charakter a cílovou kvalitu KO jsou stanoveny specifické požadavky na podmínky, které jsou obsahem územního plánu.¹⁵⁾

5. Požadavky na stanovení podmínek prostorového uspořádání a základních podmínek ochrany krajinného rázu, stanoveny s ohledem na charakter a cílovou kvalitu KO.

6. Požadavky na vymezení veřejně prospěšných staveb anebo veřejně prospěšných opatření; uvedeno, jaké veřejně prospěšné stavby anebo veřejně prospěšná opatření by měly být vymezeny s ohledem na problémy krajiny.

7. Požadavky na vyloučení určitých staveb, zařízení nebo opatření v nezastavěném území z důvodu veřejných zájmů; dle ust. § 18 odst. 5 stavebního zákona lze z důvodu veřejných zájmů v územním plánu rozšířit omezení, která stanovuje zákon. Může se např. jednat o vyloučení staveb, zařízení nebo opatření pro meliorace nebo zatrubňování vodotečí, které zhoršují retenční schopnost území.

RÁMCOVÁ DOPORUČENÍ PRO OPATŘENÍ jsou podkladem pro činnost orgánů veřejné správy a dalších subjektů (např. správci, uživatelé a osoby hospodařící na pozemcích v krajinném okrsku), které mohou uložit anebo realizovat opatření ke zlepšení stavu krajiny (zejména docílit zvýšení koeficientu ekologické stability – KES).

RÁMCOVÁ DOPORUČENÍ PRO PODROBNĚJŠÍ ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ; jsou uváděna jako doporučení, jejichž uskutečnění v krajinném okrsku

nelze provést (regulovat) na základě územně plánovací dokumentace nebo správního rozhodnutí. Jedná se o doporučení pro činnost veřejné správy, která napomohou realizaci potřebných změn a opatření v krajinném okrsku k dosažení jeho cílové kvality, např.

- oddělení pozemků potřebných prozařízení a trvalou existenci doprovodné zeleně a krajinných prvků,
- evidenci krajinných prvků,
- stanovení cílů dotačních titulů nebo jiné podpory, která by motivovala vlastníky a uživatele pozemků k dosažení cílové kvality krajinných okrsků.

S ohledem na potřeby uživatelů ÚSK Kladenska jsou její součástí přílohy

1. **TABELÁRNÍ PŘEHLED KRAJINNÝCH OKRSKŮ VYMEZENÝCH NA ÚZEMÍ OBCÍ** – pro každou ze 48 obcí jsou uvedeny krajinné okrsky v jejím správním území.
2. **TABELÁRNÍ PŘEHLED OBCÍ V KRAJINNÝCH OKRSCÍCH** – pro každý ze 139 vymezených krajinných okrsků jsou uvedeny obce, na jejichž území okrsek zasahuje.
3. **KARTY KRAJINNÝCH OKRSKŮ** (popis uveden v předchozím textu).
4. **KARTY OBCÍ** – v kartě každé obce jsou uvedeny a) krajinné okrsky na území obce, b) kartogram KES, ve kterém je zobrazena hodnota koeficientu ekologické stability krajinných okrsků nebo jejich částí vymezených na území obce, c) střety ÚSES ZÚR SK se zastavěným územím.

K řešení vybraných problémů krajiny Kladenska

Obecně známými problémy krajiny, patrnými v různé míře na různých místech Kladenska, jsou vodní režim a ekologická stabilita. S ohledem na zaměření článku jsou ponechány stranou řešené specifické problémy Kladenska, kterými jsou rozvoj bydlení a rekreace v blízkosti Prahy.

15) Viz příloha č. 7 I. odst. 1 písm. f) vyhlášky č. 500/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů, pro každou plochu se stanovuje její hlavní, přípustné a nepřípustné využití, případně podmíněně přípustné využití.

Problémy vodního režimu

Tyto problémy se projevují zejména nedostatečnou schopností retence vody v krajině. Její řešení vyžaduje navrhnout vhodnou revitalizaci a renaturalizaci vodotečí. Při zpracování ÚSK Kladenska byly proto vymezeny:

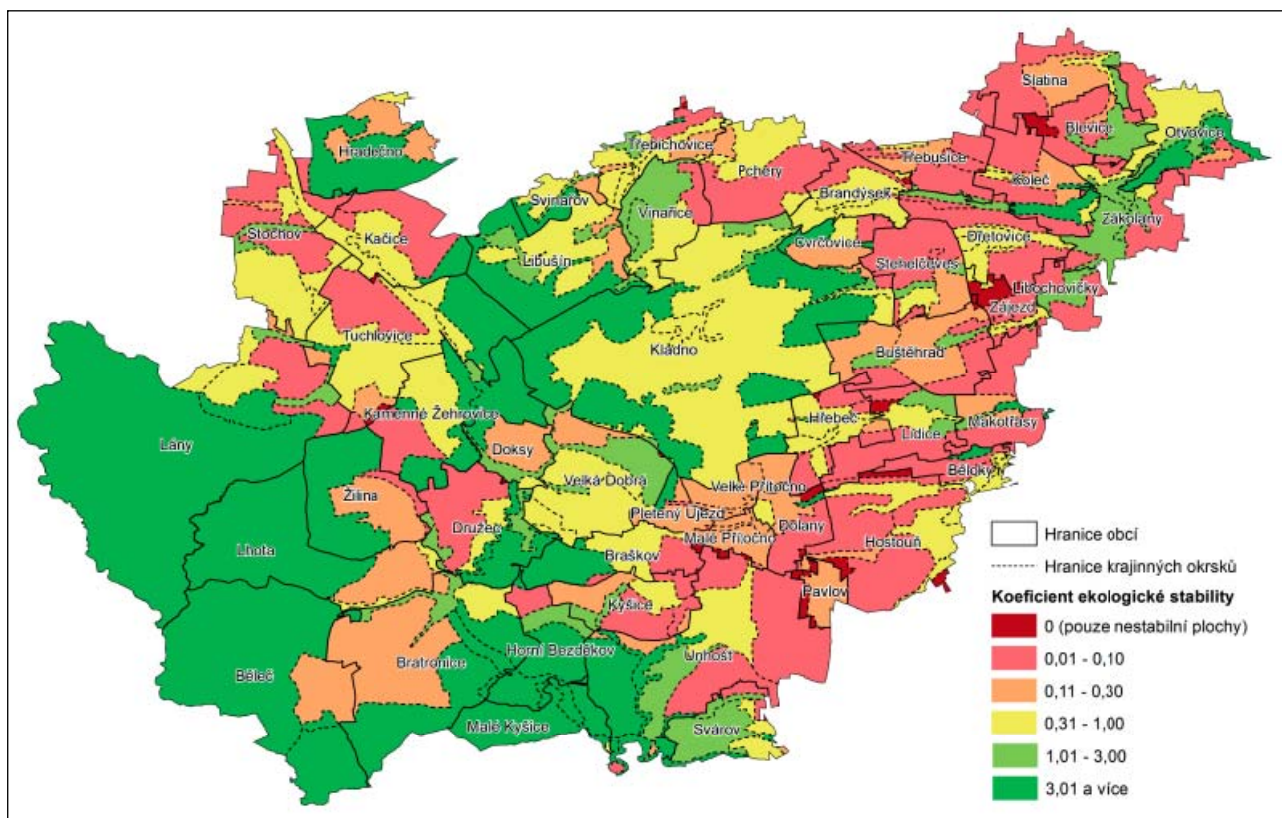
- **Krajinné okrsky „ochrany přírodních hodnot“** V těchto okrscích je prioritní ochrana, obnova, revitalizace nebo také renaturalizace přírodních hodnot, asanace meliorací a omezení nové výstavby;
- **Rizikové plochy;** v ÚSK Kladenska byly vymezeny a vyhodnoceny části území s podmínkami pro přirozenou retenci povrchových vod, přitom jsou v nich nyní umístěny stavby, které retenci snižují. Z toho vyplynul požadavek prověřit podmínky využití rizikových ploch při pořizování územních plánů a jejich změn (zejména možnosti využití území a umístění staveb) a navrhnout opatření, která zvýší retenční schopnost v těchto plochách;

- **Riziková zastavěná území** V krajinných okrscích s ochranou přírodních hodnot takto byla označena zastavěná území většího rozsahu atraktivní pro další výstavbu nebo přestavbu. Z toho vyplynul požadavek prověřit v územních plánech podmínky pro využití těchto zastavěných území s ohledem na cílovou kvalitu krajinného okrsku ochrany přírodních hodnot;
- **Rizikové zastavitelné plochy;** v ÚSK Kladenska byly vyhodnoceny zastavitelné plochy, vymezené v územních plánech v územích s požadavky ochrany přírodních hodnot krajiny, např. v údolních nivách. Proto je v doporučeních ÚSK Kladenska požadováno prověřit v územních plánech, zda zjištěné rizikové zastavitelné plochy nezasahují do nivních půd a půd s obdobnými vlastnostmi, a navrhnout podmínky za kterých by zastavitelné plochy retenční schopnost území neohrožovaly.

- **Plochy vhodné k akumulaci vod** Tyto plochy byly vymezeny tam, kde jsou doloženy zaniklé rybníky a rybníční soustavy Kladenska.

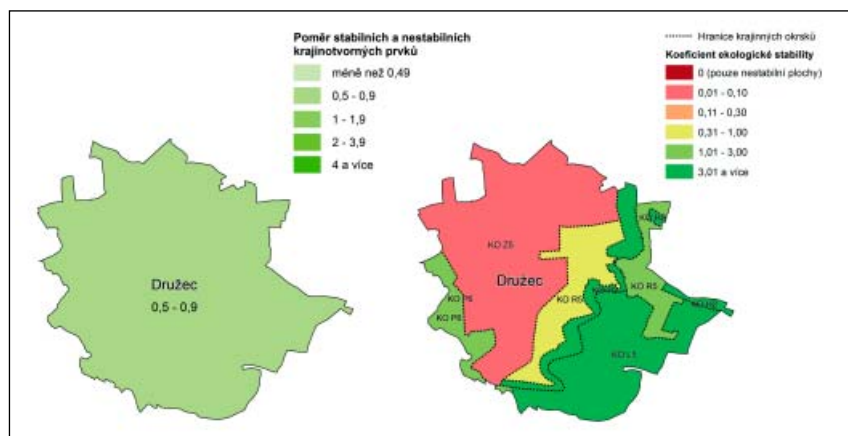
Problémy ekologické stability krajiny

Zadání ÚSK mj. požaduje „Řešení problémů, snižování ohrožení a předcházení rizikům v krajině, např.: doporučení opatření v souvislosti s adaptací na změny klimatu (změny velikosti půdních bloků, zadržování vody v krajině, zvyšování koeficientu ekologické stability, změny využití území apod.)“. Pojem „ekologická stabilita“ je vymezen v zákoně,¹⁶⁾ jedná se o komplexní téma používající celou řadu relativních pojmů. Souvisí mj. s riziky ohrožení území erozí, stavem vodního režimu i schopností retence apod. O skutečné ekologické stabilitě území nevypovídají územní systémy ekologické stability (ÚSES) vymezené v ÚPD, protože zahrnují stávající i navrhované skladebné části ÚSES.

KES krajinných okrsků a jejich částí na území Kladenska

16) Viz zákon č. 17/1992 Sb., zákon o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů, ust. § 4 „Ekologická stabilita je schopnost ekosystému vyrovnávat změny způsobené vnějšími činiteli a zachovávat své přirozené vlastnosti a funkce.“ ust. § 3 „Ekosystém je funkční soustava živých a neživých složek životního prostředí, jež jsou navzájem spojeny výměnou látek, tokem energie a předáváním informací a které se vzájemně ovlivňují a vyvíjejí v určitém prostoru a čase.“

Příklad území obce s hodnotou KES za celé katastrální území a KES krajinných okrsků a jejich částí

Informaci o stávající ekologické stabilitě poskytuje dostupný údaj o koeficientu ekologické stability (KES)¹⁷⁾ celého katastrálního území. To však neumožňuje určit konkrétní ekologicky problémovou (nestabilní) část území např. půdní blok. Kritizovaná obecnost dostupného údaje KES celého katastrálního území nemůže být důvodem pro odmítnutí metody zjišťování KES pro potřeby územního plánování.

V ÚSK Kladenska byla pro řešení ekologické stability zpracována analýza KES¹⁸⁾ s využitím digitální katastrální mapy a údajů ZABAGED o ekologické stabilitě pro 332 ploch na území Kladenska.¹⁹⁾ Zjištění stávajícího KES v takovémto územním detailu umožnilo v ÚSK Kladenska navrhnout adresná doporučení ke zvýšení ekologické stability, která zohledňují specifické podmínky a problémy např. zemědělsky využívaného území (půdních blo-

ků), území s převahou lesů, údolí vodotečí, ploch rekultivačních hald a odvalů.

Zjištěný KES byl rozdělen do pěti kategorií – 1) KES $0 \leq 0,1$; 2) KES $0,1 < 0,3$; 3) KES $0,3 \leq 1,0$; 4) KES $1,0 < 3,0$; 5) KES $3,0 < \dots$. Opatření pro změny ke zlepšení ekologické stability jsou důležitá v částech krajinných okrsků s hodnotou KES $0 \leq 1$, tj. kategorie 1) až 3). Pro ně jsou v kartách krajinných okrsků uvedena doporučení prověřit a navrhnout v územním plánu vhodné změny v území,²⁰⁾ které koeficient ekologické stability zvýší, jako např.:

- vymezení ploch změn v krajině,²¹⁾
- stanovení podmínek pro využití ploch,²²⁾ např. v zemědělské ploše pro založení (vytvoření) krajinného prvku,
- vymezení veřejně prospěšných opatření²³⁾ k dosažení potřebných změn v území.

Krajinné prvky a ekologická stabilita

Ekologickou stabilitu zemědělské krajiny zásadně ovlivňují ekologicky významné prvky,²⁴⁾ zahrnující krajinné prvky. Ty jsou podle metodiky vymezování ÚSES²⁵⁾ interakčními prvky, které funkčně a zpravidla i bezprostředně prostorově navazují na biocentrum nebo biokoridor. Jejich ekostabilizační působení je zvláště významné v ekologicky výrazně nestabilních partiích krajiny. Zemědělskou krajinu mohou spoluvytvářet a vhodně členit viditelné krajinné prvky – stromořadí (aleje), solitérní dřeviny a jejich skupiny. Evidované krajinné prvky jsou předmětem dotací, a proto jejich umístění v krajině nesníží zisk ze zemědělské činnosti.

Zpracovatelé ÚSK Kladenska se domnívají, že je reálnější a dosažitelnější postupné zakládání nových krajinných prvků v půdních blocích, kolem nich a podél cest v krajině, než dosažení toho, aby v ploše změn v krajině vymezené v územním plánu došlo ke změně např. orné půdy na louku, pastvinu nebo les. Plošně i finančně méně náročné krajinné prvky mohou významně ovlivnit ekologickou stabilitu i vodní režim krajiny. Krom toho založení krajinného prvku není spojeno se zásadní a někdy i nákladnou změnou hospodaření na zemědělské půdě. Z těchto důvodů je důležité, zda je v územních plánech umístění krajinných prvků řešeno, umožněno a podporováno. Zdá se, že to dosud není běžné.

17) KES je účelová typizace katastrálních území poskytovaná ČSÚ a využívána v ÚAP; poměrové číslo vyjadřuje poměr ploch stabilních a nestabilních prvků ve zkoumaném území. Zdroj: Michal, I. 1994: Ekologická stabilita. Brno Veronica, 1994. 275 s.

18) Analýzu KES zpracoval člen pracovního kolektivu Ing. Daniel Franke Ph. D., specialista na GIS.

19) Ve správním území ORP Kladno je 61 katastrálních území, vymezeno bylo 139 krajinných okrsků.

20) Viz stavební zákon ust. § 2 odst. 1 písm. a) dle kterého se rozumí „změnou v území změna jeho využití nebo prostorového uspořádání, včetně umístění staveb a jejich změn“.

21) Viz SZ ust. § 43 odst. 1.

22) Viz Obsah územního plánu, stanovený v příloze č. 7 I. odst. 1 písm. f) vyhlášky č. 500/2006 Sb., o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a způsobu evidence územně plánovací činnosti, ve znění pozdějších předpisů (dále též „vyhl. ÚAP, ÚPD“).

23) Viz stavební zákon ust. § 2 odst. 1 písm. m), dle kterého se rozumí „veřejně prospěšným opatřením opatření nestavební povahy sloužící ke snižování ohrožení území a k rozvoji anebo k ochraně přírodního, kulturního a archeologického dědictví, vymezené ve vydané územně plánovací dokumentaci.“

24) Viz zákon č. 252/1997Sb., zákon o zemědělství, ve znění pozdějších předpisů, ust. § 3a odst. 2, ust. § 5 prováděné podle nařízení vlády č. 307/2014 Sb., o stanovení podrobností evidence využití půdy podle užívatelských vztahů, ve znění pozdějších nařízení vlády. Dle ust. § 5 odst. 2 tohoto Nařízení „(2) Druhem ekologicky významného prvku nebo jeho části v evidenci ekologicky významných prvků, který lze vyhradit jako plochu v ekologickém zájmu, je a) krajinný prvek, kterým je 1. mez, 2. terasa, 3. travnatá údolnice, 4. skupina dřevin, 5. stromořadí, 6. solitérní dřevina a 7. příkop, b) úhor podle § 3 odst. 4, c) plocha s rychle rostoucími dřevinami pěstovanými ve výmladkových plantážích podle § 3 odst. 10, nebo d) zalesněná půda podle § 3 odst. 12.“

25) Viz „Metodika vymezování územního systému ekologické stability“, metodický podklad pro zpracování plánů územního systému ekologické stability v rámci PO4 OPŽP 2014-2020 (aktivity 4.1.1 a 4.3.2), březen 2017, dále též „Metodika ÚSES 2017“.

Závěr

Vybraná zjištění z ÚSK

- Většina stávajících územních plánů Kladenska²⁶⁾ je z hlediska podmínek pro zlepšování vodního režimu, ekologické stability krajiny a snižování rozsahu erozí příliš obecná a neposkytuje dostatečnou oporu pro nápravu těchto problémů v krajině.
- Vznikly nové požadavky na zpracování ÚSES v územních plánech, uvedené v podkladu Metodika ÚSES 2017. V něm je nově požadováno např. vymezovat interakční prvky místních (lokálních) ÚSES, údolní nivy související s biokoridory hydričké řady.
- Existence rozdílných názorů veřejné správy a soudů, zřejmě ze soudních přezkumů, zda je přípustné v územních plánech zpřesňovat v ZÚR vymezené nadregionální biokoridory systému ÚSES (NRBK ÚSES) nadregionální centra ÚSES (NRC ÚSES).
- Z ust. § 5 odst. 6 SZ²⁷⁾ vyplývá povinnost obce pořídit změnu územního plánu v případech, kdy zjevně došlo ke změně podmínek,²⁸⁾ za kterých byl územní plán schválen/vydán. Toto zjištění může vyplynout i z ÚSK. S odkazem na ni je možné, aby kdokoli dal podnět k pořízení změny územního plánu, tedy nejen veřejnost, ale i dotčený orgán (např. ochrany přírody a krajiny).
- Při pořizování a zpracování územních plánů a jejich změn lze vyžadovat prosazování ochrany veřejných zájmů v území, uvedených v příslušných právních předpisech. Jedná se např. o
 - veřejný zájem zakazující způsobovat

ohrožení zemědělské půdy erozí, poškozovat erozí její vlastnosti,²⁹⁾

- veřejný zájem na vymezení veřejně prospěšných opatření – viz SZ ust. § 170,³⁰⁾
 - veřejný zájem chránit a rozvíjet přírodní, kulturní a civilizační hodnoty území, tedy krajinu jako podstatnou složku prostředí života obyvatel a základ jejich totožnosti.
- Je nezbytné požadovat (např. v zadáních ÚP, jejich změn, ve Zprávách o uplatňování územního plánu):
 - vymezení ploch změn v krajině, které by zvýšily její ekologickou stabilitu a zlepšily vodní režim (např. využití ploch pro obnovu původních rybníků pro zdržení vody v krajině),
 - stanovení podmínek pro využití ploch vymezených v krajině, které mohou jako hlavní nebo přípustné využití stanovit např. umístění interakčních prvků místních ÚSES, tj. krajinných prvků ohraničujících/členících půdní bloky, umístění pásu pro cyklisty a chodce podél cest/silnic,
 - vymezení v krajině veřejně prospěšných opatření pro zmírnění jejich problémů.

Možnosti územního plánování v krajině

Závazné nástroje územního plánování a v souladu s nimi prováděné správní rozhodování v krajině mohou bránit nežádoucím změnám, které by ji mohly poškozovat, mohou vytvářet předpoklady pro provedení změn napravujících její

nevyhovující stav a problémy. Podstatné je, co může na základě zákonů veřejná správa vymáhat nebo uložit prostřednictvím územně plánovací dokumentace a následně ve správních rozhodnutích těm, kteří krajinu užívají a ovlivňují svou činností. Při volbě vhodných doporučení v ÚSK Kladenska její zpracovatelé vycházeli z analýzy správních rozhodnutí vydávaných v nezastáveném území. Možnosti ovlivnit krajinu tímto způsobem jsou poněkud skromné, např. podle stavebního zákona je to pouze rozhodnutí o změně využití území, rovnocenné jsou mu komplexní pozemkové úpravy.³¹⁾ Významná jsou proto v ÚSK doporučení pro podrobnější řešení krajiny v územních plánech, uvedená v kartách krajinných okrsků. ÚSK takto může iniciovat prověření potřebných změn v krajině, jejich omezení nebo vyloučení těch, které by byly nevhodné, např. vymezování zastavitelných ploch.

Aby navrhovaná doporučení mohla být uplatněna v činnosti veřejné správy, musí mít oporu ve veřejných zájmech, které opravňující k zásahu do soukromých zájmů vlastníků a uživatelů pozemků v krajině. Pouze stručně – veřejným zájmem a úkolem územního plánování je ochrana a rozvoj přírodních a civilizačních hodnot, za které lze bez pochyb označit i **dědictví kvalitní zemědělské půdy** a nutnost chránit ji např. před erozí.³²⁾ V územním plánu je možné vymezit veřejně prospěšná opatření sloužící ke snižování ohrožení území a k rozvoji anebo k ochraně přírodního, kulturního a archeologického dědictví,³³⁾ veřejným zájmem přitom je

26) Jedná se o územní plány nebo obdobnou územně plánovací dokumentaci, vydanou/schválenou podle právní úpravy platné do 31-12-2006 (dále jen „územní plány“, „ÚP“).

27) Viz ust. § 5 odst. 6 SZ „Obce a kraje jsou povinny soustavně sledovat uplatňování územně plánovací dokumentace a vyhodnocovat je podle tohoto zákona. Dojde-li ke změně podmínek, na základě kterých byla územně plánovací dokumentace vydána, jsou povinny pořídit změnu příslušné územně plánovací dokumentace.“

28) Změnou podmínek po vydání/schválení ÚP je např. nabytí účinnosti (novel) řady zákonů, zjištění informací i ekologické stability území obcí, doložených v ÚSK, nové znění EÚK, publikace Metodiky ÚSES 2017.

29) Viz zákon o ochraně zemědělského půdního fondu č. 334/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, ust. § 3 „Zásady ochrany zemědělské půdy“, dle kterého je **zakázáno** např. b) **způsobovat ohrožení zemědělské půdy erozí překračováním přípustné míry jejího erozního ohrožení stanovené prováděcím právním předpisem, (...) d) poškozovat fyzikální, chemické nebo biologické vlastnosti zemědělské půdy jejím zhutňováním, zamokřováním, vysoušením, překrýváním nebo narušováním erozí.**

30) Viz SZ ust. § 18 odst. 4.

31) V ČR je cca 13 000 katastrálních území, uváděná je potřeba provést pozemkové úpravy ve 12 080 k.ú. Ke dni 25-9-2017 bylo dokončeno 2653 komplexních pozemkových úprav – viz http://www.gepro.cz/wp-content/uploads/2017/10/Novinky_SPU_v_oblasti_pozemkovych_uprav_Michal_Gebhart.pdf.

32) Viz zákon o ochraně zemědělského půdního fondu č. 334/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, ust. § 3 „Zásady ochrany zemědělské půdy“, dle kterého je **zakázáno** např. b) **způsobovat ohrožení zemědělské půdy erozí překračováním přípustné míry jejího erozního ohrožení stanovené prováděcím právním předpisem, (...) d) poškozovat fyzikální, chemické nebo biologické vlastnosti zemědělské půdy jejím zhutňováním, zamokřováním, vysoušením, překrýváním nebo narušováním erozí.**

33) Viz stavební zákon ust. § 2 odst. 1 písm. m).

„... snižování ohrožení v území povodněmi a jinými přírodními katastrofami, zvyšování retenčních schopností území, založení prvků územního systému ekologické stability a ochranu archeologického dědictví“.³⁴⁾ Ochrana půdy před erozí i zvyšování retenčních schopností území úzce souvisí s jeho ekologickou stabilitou.

Je zřejmé, že ke změnám krajiny vede řada aktivit, které územní plánování nereguluje a regulovat podle předpisů ani nemůže, a které nejsou ani regulovány ve správních rozhodnutích. ÚSK jako nástroj územního plánování nemůže bezprostředně ovlivňovat způsob hospodaření v krajině, může pouze ovlivnit podmínky změn v uspořádání území, ovlivňovat vhodné umístění určitých činností v území.

Dlouhodobý proces dosažení cílových kvalit krajiny je závislý jednak na činnosti veřejné správy, která může aktivitu v krajině regulovat pouze na základě zákonných veřejných zájmů a proto jen v omezené míře (např. pořízením a vydáním ÚPD a správními rozhodnutími), jednak na zájmu vlastníků a uživatelů nemovitostí realizovat v krajině potřebné změny, na jejich finančních prostředcích a na jejich právech k nezbytným pozemkům. Veřejná správa má kromě regulace možnost změny v krajině podporovat např. dotacemi a finančními prostředky z veřejných rozpočtů nebo je vlastním nákladem přímo provést. V tom případě ovšem potřebuje získat práva k potřebným pozemkům, což je administrativně i finančně náročné.

Krajina Kladenska – akademický malíř Ladislav Čepelák

Je zřejmé, že územní plánování nemůže vždy naplnit představy o možnostech ovlivňovat vývoj krajiny. Na druhé straně je patrné, že zákonné možnosti územního plánování nejsou důsledně využívány. Uvážení reálných možností a mezi nástrojů územního plánování bylo důvodem, pro který jsou v ÚSK kromě rámcových doporučení/podmínek pro územně plánovací činnost uvedena také doporučení pro činnost veřejné správy, kterými by mohla/měla motivovat a podporovat aktivity nepodléhající správním rozhodnutím. Zpracovatelé ÚSK Kladenska vycházeli z přesvědčení, že pro její uplatnění má zásadní význam ohled na potřeby uživatelů a na situace, v jakých budou studii používat. Považovali proto za významné, aby územní studie poskytovala uživatelům potřebné argumenty pro uplatnění navrhovaných doporučení. Nelze reálně předpokládat, že pořizova-

tele nebo dotčené orgány budou mít při standardním výkonu veřejné správy dostatek času pro dotváření argumentace územní studie krajiny.

Poznámka na závěr

Při projednávání návrhu územní studie krajiny Kladenska vyvolalo největší pozornost obcí vymezení krajinných okrsků a pro ně navrhovaná doporučení. Z toho lze usuzovat, jak důležité je řešit problémy krajiny konkrétním, a proto pro obce srozumitelným způsobem, v potřebných souvislostech přesahujících správní území jedné obce a přitom podrobněji než v zásadách územního rozvoje.

*Ing. arch. Jitka Mejsnarová
Ing. arch. Martin Tunka, CSc.*

ENGLISH ABSTRACT

Experience gained from the elaboration of a spatial study on the surroundings of Kladno, by Jitka Mejsnarová & Martin Tunka

More than 40 landscape studies on administration territories of municipalities with extended powers are currently in progress. Thanks to EU funding and the efforts of the Ministry of Regional Development, who succeeded in negotiating a subsidy, there is now a unique and extraordinary opportunity to study landscape in contexts wider than just the framework of the administration territories of single settlements, working on a more detailed scale than Spatial Development Principles. Guidelines to stipulate its purpose and content were provided by methodological instructions for the assignment of landscape studies. Our article is based on a landscape study on the town of Kladno as a municipality with extended powers. Although the territories involved differ from each other greatly, so that variations in the elaboration of particular spatial studies are probable, the authors suppose that some of their findings will be of universal applicability. Topics deserving of special attention by spatial planners are explicitly mentioned.

34) Viz stavební zákon ust. § 170 odst. 1 písm. b).

PROMĚNY JÁDROVÉHO ÚZEMÍ STŘEDOČESKÉHO PROSTORU V OBDOBÍ 1991–2018

Milan Körner

Předmětem následujícího textu je především vývoj (změna) sídelní struktury v území zahrnujícím hlavní město Prahu a její region. V důsledku „nepřipravenosti“ územně plánovací dokumentace (ÚP hl. m. Prahy v r. 2000, ÚP VÚC Pražského regionu v r. 2006) a její nízké autority zde dochází k nekorigovanému suburbánnímu rozvoji zejména v příměstském území hl. m. Prahy (a též v jejím administrativním vymezení).

Vzhledem k tomu, že na rozdíl od jiných zemí nejsou v České republice vymezeny metropolitní regiony, resp. sídelní aglomerace, je komentováno území Rozvojové oblasti Praha, vymezené v ZÚR Středočeského kraje. Sledované území se výrazně odlišuje od ostatních regionů ČR vysokou ekonomickou výkonností i velkým nárůstem počtu obyvatel po roce 1990. Nárůst počtu obyvatel ve sledovaném území (mimo Prahu) o cca 46 % se promítl i do změn sídelní struktury.

Text se zabývá zejména vývojem center osídlení a jejich vazbami. Významnější autonomii ve středočeském prostoru vykazují rozvojové oblasti „nižšího“ řádu – Mladoboleslavsko s vysokým ekonomickým potenciálem a Střední Polabí s dvojcentrem Kolín – Kutná Hora.

Vymezení rozvojové oblasti

Rozvojová oblast (dále RO) Praha (dle PÚR ČR OB1) byla vymezena v ZÚR Středočeského kraje (schválené 19. 11. 2011). Rozsah území je 2 339,8 km², v r. 1991 zde žilo 1 607,7 tis. obyvatel, z toho 1 214,4 tis. v Praze a 393,3 tis. ve Středočeském kraji. V roce 2018 již 1 868,4 tis., z toho 1 294,5 v Praze a 573,9 ve Středočeském kraji. Počet obyvatel RO se zvýšil o 260,8 tis. obyv., z toho o 80,3 tis. v Praze a o 180,5 tis. ve Středočeském kraji. Nárůst počtu obyvatel v RO představuje 84,7 % nárůstu České republiky.

Kritéria pro vymezení rozvojové oblasti Praha

Hustota zalidnění:

rozvojová oblast > 300 obyv./km²

zařazované obce > 150 obyv./km²

Velikost jádra > 1 mil. obyv.

Zastoupení:

středních center > 20 tis. obyv.

nižších center > 10, resp. 5 tis. obyv.

větších obcí > 2, resp. 1 tis. obyv.

Do rozvojové oblasti **nebyla zařazována území:**

- ležící mimo koridory dopravní infrastruktury;
- vyznačující se vysokou ochranou přírodních hodnot (CHKO a další významné přírodní areály)
- bez významnějšího sídelního potenciálu a infrastruktury;
- s horší dostupností Prahy a významnějších center.

V RO Praha je mimo hl. m. Prahy 253 obcí. Počátkem 90. let se jejich počet poměrně výrazně zvýšil. Odloučením od dřívějších obcí vznikla řada, převážně velmi malých obcí – 12 nových obcí mělo v roce 1991 méně než 200 obyvatel.

V některých případech na jejich území došlo ke značnému rozvoji bydlení i komerční výstavby.

Rozvojová oblast (RO) Praha ve vztahu k územně administrativnímu uspořádání

V Rozvojové oblasti Praha jsou (mimo území hl. m. Prahy) zahrnuta téměř celá území okresů Praha-východ (ORP Brandýs nad Labem-Stará Boleslav a ORP Říčany) a Praha-západ (dnes ORP Černošice). Z hlediska vazeb je území okresu Praha-západ členěno přibližně tokem Vltavy na západ s nejvýznamnějším centrem Hostivice a východ s nejvýznamnějším centrem Jesenice (do tohoto území je v následujícím přehledu zahrnuto SO POÚ Kamenice z okresu Praha-východ).

Dále RO zahrnuje části území okresů Benešov, Beroun, Kladno, Kolín (Český Brod), Mělník (Kralupy nad Vltavou, Neratovice), Nymburk (Lysá nad Labem) a Rakovník (Nové Strašecí).

Vývoj spádových obvodů (SO ORP)

		počet obcí	počet obyvatel v tis. 2018	nárůst počtu obyvatel v tis. 1991–2018	obyv./km ² 2018	počet zaměstnanců v tis. 2016	výstavba bytů 1997–2017
Brandýs nad Labem	v RO	49	103,7	42,4	340	39,8	16 508
Stará Boleslav	mimo RO	9	4,6	1,2	61	1	408
Říčany	v RO	34	53,5	24,2	254	25,9	7053
(bez SO POÚ Kamenice)	mimo RO	13	7,3	2,2	57	1	587

Černošice (západ)	v RO	50	91,8	39,8	284	34,8	14 009
	mimo RO	7	3	1,3	61	0,3	252
Černošice (východ), (vč. SO POÚ Kamenice)	v RO	24	52,3	30,7	252	14,9	8 479
	mimo RO	3	3,1	0,9	76	0,8	352
Benešov	v RO	10	15,7	3,2	160	3,3	1 662
	mimo RO	41	42,6	4,2	74	19	3636
Beroun	v RO	14	39,1	8,5	347	17,5	4 027
	mimo RO	34	23,8	4,8	78	5,8	1539
Český Brod	v RO	11	13,3	2,1	153	3,4	969
	mimo RO	13	7,5	2,1	78	1,1	681
Kladno	v RO	35	116,4	8,7	506	44,2	5 999
	mimo RO	7	7,7	1,4	64	1	501
Kralupy nad Vltavou	v RO	9	26,8	3,5	378	10,5	1 789
	mimo RO	9	4,7	1	80	1,1	283
Lysá nad Labem	v RO	5	20,9	11,8	270	4,9	2 680
	mimo RO	4	2,7	1	76	1,2	183
Neratovice	v RO	9	29,5	4,4	351	7,1	1 311
	mimo RO	3	2,3	0,7	79	0,5	283
Rakovník*	v RO	2	6,5	0,9	334	1,7	426

* Jedná se o dvě obce (Nové Strašecí a Rynholec), neměly by být součástí RO Praha

V souvislosti s **komerční suburbanizací** vznikla řada pracovních míst zejména ve vazbě na MÚK nadřazené silniční síti na území velmi malých obcí:

D6 Dobrovíz – 8,8 tis. zam. vs. 0,6 tis. obyv., Jeneč – 1,9 tis. zam. vs. 1,3 tis. obyv.,

D1 Modletice – 2,9 tis. zam. vs. 0,6 tis. obyv., Čestlice – 2,8 tis. zam. vs. 0,6 tis. obyv.,

D11 Jirny – 2,6 tis. zam. vs. 1,5 tis. obyv.,

D5 Loděnice – 2,2 tis. zam. vs. 1,9 tis. obyv., (mimo RO Žebrák – 4,8 tis. zam. vs. 2,2 tis. obyv.)

D8 Husinec – 1,4 tis. zam. vs. 1,5 tis. obyv.

Mimo Čestlic, které lze považovat za součást centra Průhonice (viz výše) a Husince (VÚ Řež) se jedná o obce s vysokým rozvojem logistiky. Zaměstnanci těchto areálů se ve značném rozsahu rekrutují z obcí mimo RO Praha a často i z obcí mimo Středočeský kraj.

Zaměstnanci (tis.) v centrech jednotlivých obvodů (v rámci RO):

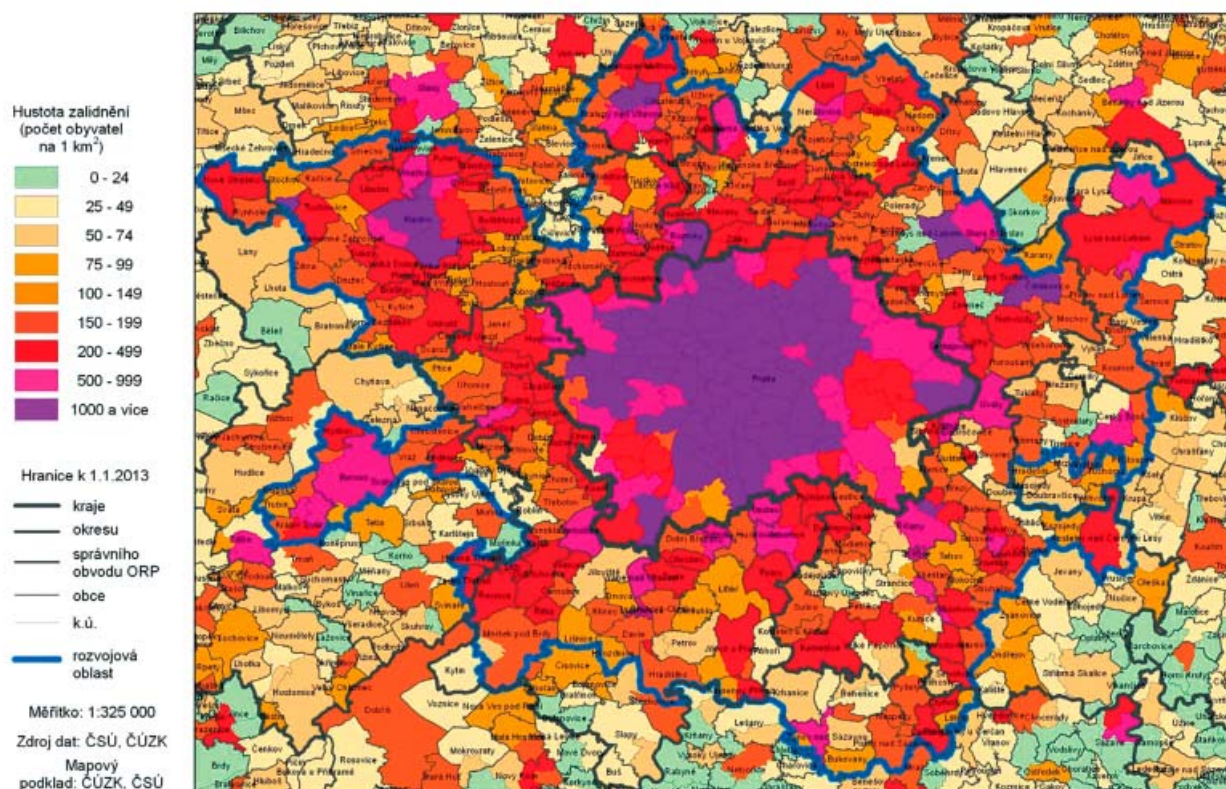
Brandýs nad Labem-Stará Boleslav 11,7 – Odolena Voda 2,9
Říčany 10,9
Rožtoky 1,7 – Hostivice 3,6 – Černošice 1,2 – Mníšek pod Brdy 1,7
Jesenice 3,4
Týnec nad Sázavou 1,1
Beroun 11,6 – Králův Dvůr 2,5
Český Brod 2,8
Kladno 35,4
Kralupy nad Vltavou 7,9
Lysá nad Labem 2,6
Neratovice 4,7

Zaměstnanci (tis.) v SO POÚ (> 30 zam/100 obyv.):

	zam. (v tis.)	na 100 obyv.
Praha	1 020,0	79,7
Beroun	23,3	37,8
Brandýs nad Labem-Stará Boleslav	16,6	41,2
Odolena Voda	11,3	46,6
Úvaly	6,5	34,2
Hostivice	23,9	70,7
Jesenice	10,5	38,1
Kladno	42,8	37,3
Kralupy nad Vltavou	11,6	37,0
Říčany	24,6	50,0

Mimořádná koncentrace je v SO POÚ Hostivice, po Mladé Boleslavi nejvyšší v relaci k počtu obyvatel ve Středočeském kraji.

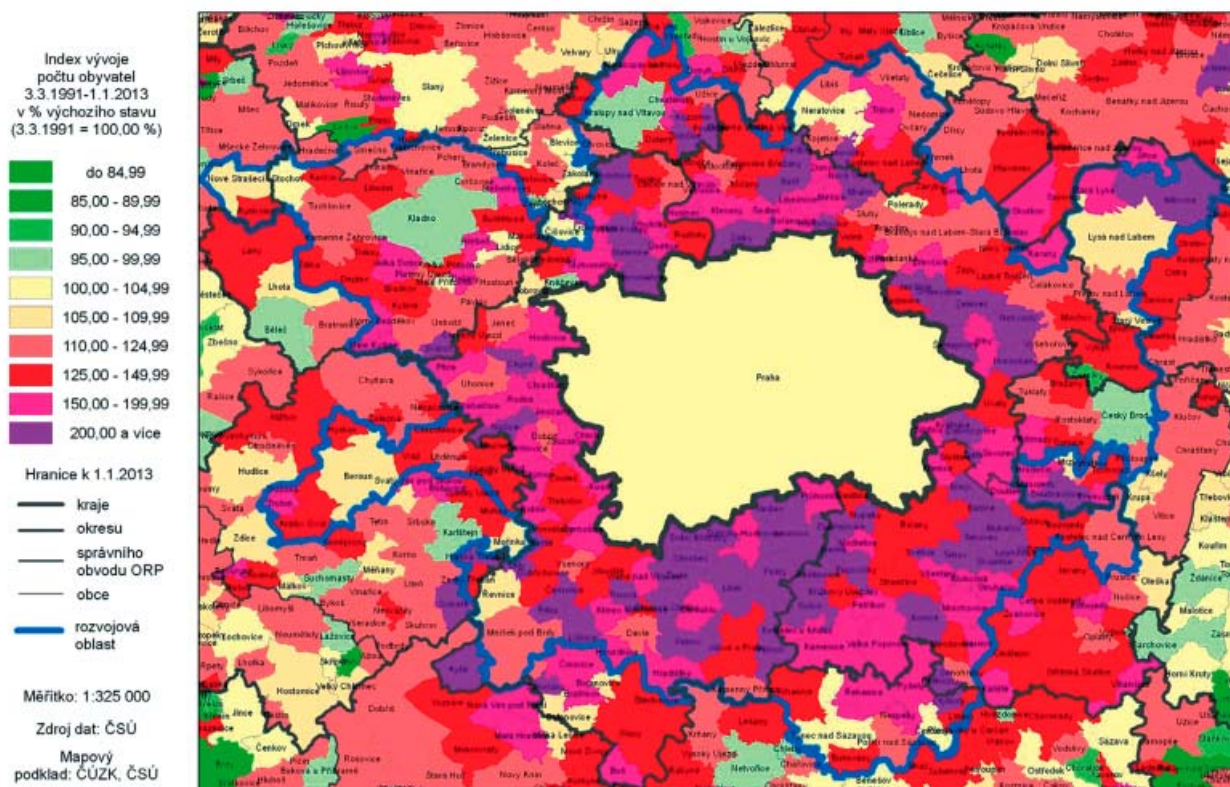
Rozvojová oblast Praha - Hustota zalidnění (počet obyvatel na 1 km²) k 26.3.2011 podle k.ú.

1.

Hustota osídlení

Rozvojová oblast Praha - Vývoj počtu obyvatel 3.3.1991-1.1.2013 podle obcí

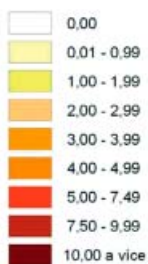

2.

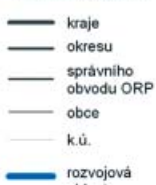
Vývoj počtu obyvatel

Rozvojová oblast Praha - Intenzita bytové výstavby 1997-2012 dle k.ú.

Počet dokončených
bytů 1997-2012
na 1 000 obyvatel
průměrně ročně

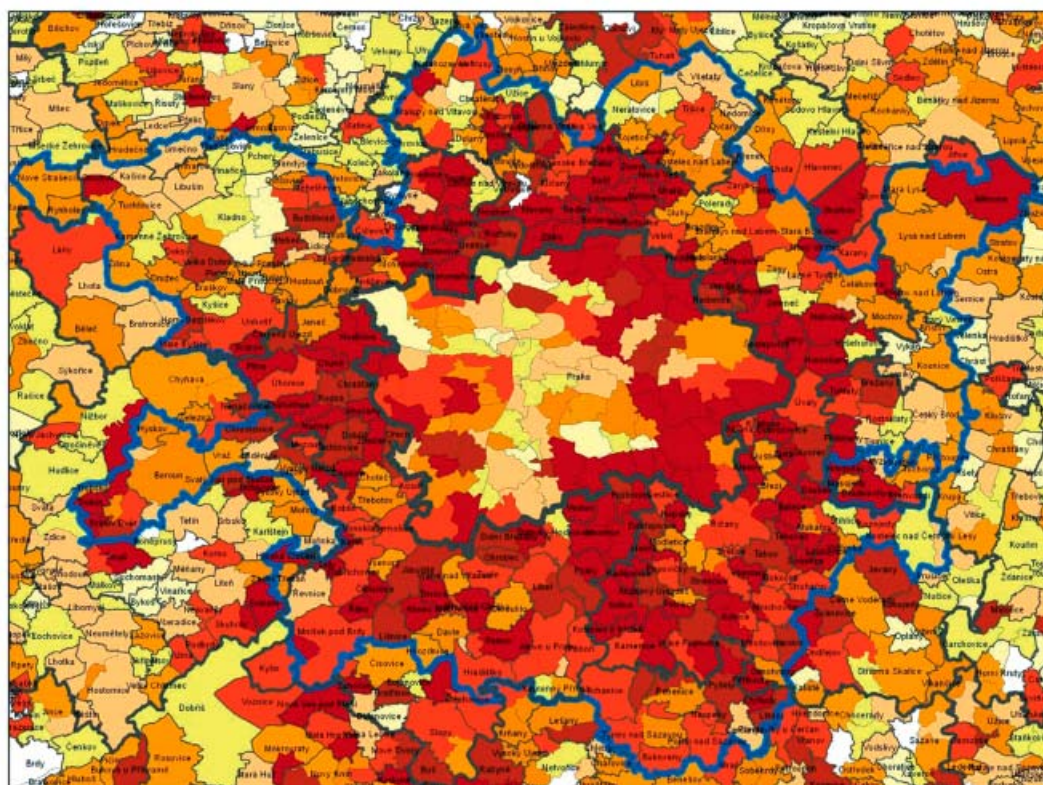
Hranice k 1.1.2013

Měřítko: 1:325 000

Zdroj dat: ČSÚ

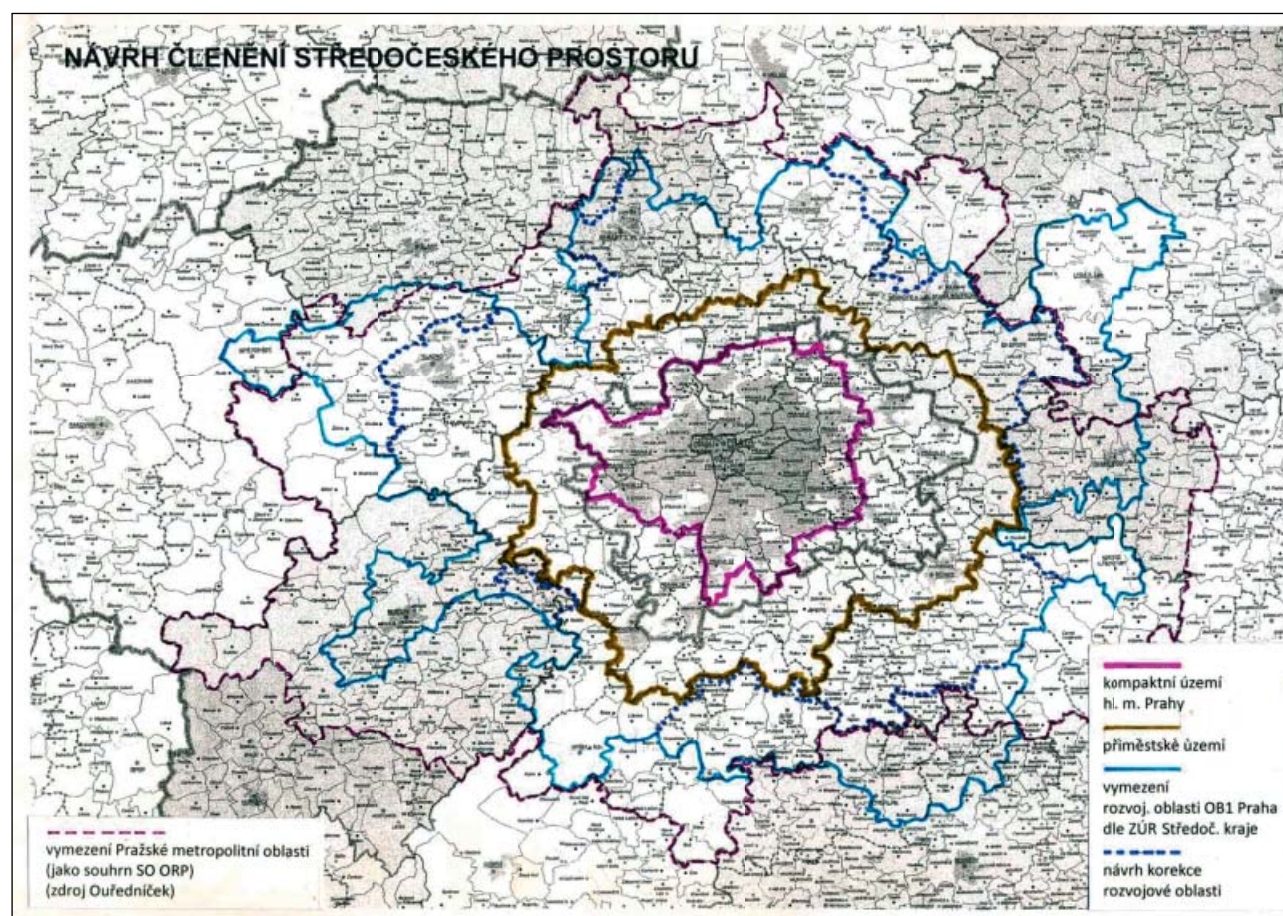
Mapový
podklad: ČÚZK, ČSÚ

3.

Zdroj: AURS

Intezita bytové výstavby

Zdroj: AURS

Členění středočeského prostoru

Struktura osídlení

Struktura osídlení Středočeského kraje je výrazně ovlivněna hlavním městem Prahou, jejíž regionální význam zastihuje význam středočeských měst, zejména v území Pražského metropolitního regionu.

ZÚR Středočeského kraje navrhuje v rozvojové oblasti Praha následující **kategorie center**:

metropolitní centrum	Praha (samostatný kraj)
vyšší centrum ostatní	Kladno
střední centra významná	Beroun, Kralupy nad Vltavou, Brandýs nad Labem-Stará Boleslav
střední centra ostatní	Neratovice, Říčany
nižší centra významná	Čelákovice, Český Brod, Lysá nad Labem, Milovice, Hostivice
nižší centra ostatní	Černošice, Jesenice (u Prahy), Odolena Voda, Roztoky, Stochov, Týnec nad Sázavou, Úvaly
lokální centra	Čerčany, Dobřichovice, Dolní Břežany, Jílové u Prahy, Kamenice, Kostelec nad Černými Lesy, Kostelec nad Labem, Králův Dvůr, Mnichovice, Mníšek pod Brdy, Rudná, Řevnice, Unhošť

Kritéria pro kategorizaci center vycházejí z počtu obyvatel města a spádového území, ze schopnosti saturovat pro své spádové území významnou nabídku pracovních míst a služeb:

vyšší centra ostatní	> 50 tis. obyv.
střední centra významná	> 20 tis. obyv.
střední centra ostatní	> 15 tis. obyv.
nižší centra významná	> 10 tis. obyv.
nižší centra ostatní	> 5 tis. obyv.

Vývoj center osídlení

Počty obyvatel jsou k r. 2018, počty zaměstnanců z r. 2016 a údaje o výstavbě bytů se vztahují k období 1997–2016.

Metropolitní centrum

Praha (centrum rozvojové) – hl. m. ČR
– 1294,5 (nárůst 80,3) tis. obyv., hustota osídlení 2609 obyv./km², 1020,0 tis. zaměstnanců, výstavba 98,7 tis. bytů v letech 1997–2016
V období 1991–2001 pokles o 45,1 tis. obyv., následný růst.

Přestože jsou na území rozsáhlé přestavbové plochy, s výjimkou posledních let, kdy byly realizovány významné soubory (Karlín, Libeň, Jinonice aj.), probíhala výstavba, negativně ovlivněna vysokým počtem městských částí (57), bez jasné rozvojové koncepce.

Město vykazuje závažné deficity v dopravní (železniční i silniční) infrastruktuře. Praha má rozsáhlou síť MHD (metro, tramvaje, autobusy), nedostatky jsou zejména ve vazbách systémů, hlavně na regionální železnice/metro. Velmi nízký je počet parkovacích míst P+R u vnějších stanic metra a železnice, i u významných cílů v podzemí a v parkovacích domech. Výjimkou jsou velká obchodní centra s vazbou na metro (Zličín, Černý Most, Chodov).

Vyšší centra ostatní

Kladno (centrum stabilizované, okresní město, ORP)

– 68,8 tis. obyv. (pokles 2,9), hustota osídlení 1861 obyv./km², 35,4 tis. zaměstnanců, výstavba 1678 bytů

Město vytváří lokální aglomeraci, ve které některé obce zaznamenaly nárůst počtu obyvatel: Velké Přítočno

(+ 0,8 tis.), Doksy (+ 0,6 tis.), Velká Dobrá (+ 0,6 tis.), Hřebeč (+ 0,7 tis.), Buštěhrad (+ 0,7 tis.), které ztrátu obyvatel města kompenzují.

Město má poměrně vysokou hustotu zalidnění, významnou částí území jsou rozsáhlé lesy a průmyslové brownfields, zejména areál Poldi (významný rozvojový potenciál). Vzhledem k blízkosti Prahy je regionální význam města nižší, než by odpovídalo jeho velikosti. Významným rozvojovým potenciálem je i blízkost letiště Praha Ruzyně. Město leží mezi radiálami D6 a D7, na které nemá vyhovující napojení, chybí tzv. aglomerační okruh.

Velkým problémem je zcela nevyhovující železniční spojení s Prahou, jehož realizace, vč. odbočky na letiště Ruzyně, se stále oddaluje.

Střední centra významná

V ose Praha – Plzeň

(Nürnberg – München)

Beroun-Králův Dvůr (centrum rozvojové, okresní město, ORP)

– Beroun – 19,4 (nárůst 1,4) tis. obyv., hustota osídlení 682 obyv./km², 11,6 tis. zaměstnanců, výstavba 1 450 bytů
– Králův Dvůr – 8,9 (nárůst 3,3) tis. obyv., hustota osídlení 583 obyv./km², 2,5 tis. zaměstnanců, výstavba 1213 bytů
– celkem – 28,3 (nárůst 4,7) tis. obyv., 14,1 tis. zaměstnanců, výstavba 2 663 bytů

Před r. 1990 jedno město.

Spojení s Prahou dálnicí D5 a 2 železničními tratěmi (hlavní údolím Berounky, vedlejší přes Nučice).

V ose Praha – Mladá Boleslav

– Liberec

Brandýs nad Labem-Stará Boleslav (centrum rozvojové, ORP)

– 18,8 (nárůst 3,2) tis. obyv., 831 obyv./km², 11,7 tis. zaměstnanců, výstavba 1742 bytů

Spojení s Prahou dálnicí D10, leží mimo radiální železniční trať. Chybí aglomerační okruh, spojení Úvaly – Neratovice – Úžice (D8).

Napojení města na D10 je na území obce Zápý (0,9 tis. obyv./nárůst 0,3 tis.). Na jejím území je též významná část komerční zóny jih.

**V ose Praha – Ústí nad Labem (Dresden)
Kralupy nad Vltavou-Veltrusy**
(centrum stabilizované, ORP)

- Kralupy nad Vltavou – 18,1 (nárůst 0,2) tis. obyv., 826 obyv./ km², 7,9 tis. zam., výstavba 663 bytů
- Veltrusy – 2,1 (nárůst 0,6) tis. obyv., 264 obyv./ km², 0,3 tis. zam., výstavba 203 bytů
- celkem – 20,1 (nárůst 0,8) tis. obyv., 8,2 tis. zaměstnanců, výstavba 666 bytů

Spojení s Prahou dálnicí D8 a přivaděčem od MÚK Úžice a hlavní železniční tratí. Hlavním problémem je absence trasy aglomeračního okruhu od MÚK Úžice (D8) a propojení na D7 (letiště).

Střední centra ostatní

Říčany-Světlá (centrum rozvojové, ORP)

- Říčany – 15,4 (nárůst 4,8) tis. obyv., 598 obyv./ km², 10,9 tis. zaměstnanců, výstavba 1482 bytů
- Světlá – 1,1 (nárůst 0,7) tis. obyv., 1035 obyv./ km², 0,2 tis. zaměstnanců, výstavba 150 bytů

Leží v ose Praha – Tábor – České Budějovice na hlavní železniční trati.

Spojení s Prahou dálnicí D1 přivaděčem (II/101), hlavní komerční aktivity jsou při D1 v zóně Modletice-Jažlovice (součást města Říčany).

Potenciální rozvojové plochy pro bydlení jsou na jižním obvodu zástavby Říčan a severně od železniční zastávky Světlá.

Hlavními problémy jsou neexistence Pražského okruhu D0 (propojení D1 – I/12) a převedení silnice I/2 do nové trasy jižně od Říčan.

Neratovice-Liběň (centrum stabilizované, ORP, před rokem 1990 jedno město)

- Neratovice – 16,2 (nárůst 0,3) tis. obyv., 809 obyv./ km², 4,7 tis. zaměstnanců, výstavba 197 bytů
- Liběň – 2,2 (nárůst 0,1) tis. obyv., 311 obyv./ km², 0,3 tis. zaměstnanců, výstavba 150 bytů

Spojení s Prahou vedlejší železniční tratí Praha – Všetaty – Mělník a silnicí I/9, která v MÚK Zdiby navazuje na dálnici D8.

Nižší regionální význam vzhledem k blízkým (významnějším) centrům Kralupy nad Vltavou a Brandýs nad Labem-Stará Boleslav. Chybí kvalitní silniční napojení (aglomerační okruh) k dálnicím D8 (MÚK Úžice) a D10 (MÚK Zápy).

Vyšší centrum Kladno a střední centra Brandýs nad Labem-Stará Boleslav a Neratovice lze považovat za stabilizovaná. Střední centra Beroun-Králov Dvůr, Kralupy nad Vltavou-Veltrusy a Říčany-Světlá lze považovat, zejména v souvislosti s dostavbou nadřazené silniční sítě (aglomerační a pražský okruh), za rozvojová. V případě Kralup nad Vltavou se bude jednat především o ekonomické aktivity, v případě Říčan spíše o bydlení.

Nižší centra významná

V této kategorii došlo v řadě případů k významnému nárůstu počtu obyvatel a v některých případech též k velkému rozvoji ekonomických aktivit. K nejvýznamnějšímu nárůstu obyvatel, téměř o 10 tis., došlo v dvojměstí Lysá nad Labem-Milovice, zejména v souvislosti s regenerací bytů a dalších objektů v bývalém centru vojenského prostoru Mladá. Rozvoj ekonomických aktivit se zde však opoždí i v důsledku dosud nerealizovaných dopravních záměrů – obchvat Lysé nad Labem – silnice II/172 a železniční propojení Lysá nad Labem – Milovice – Všeň (směr Mladá Boleslav). Vzhledem k tomu, že centrum Lysá nad Labem-Milovice přesáhlo 20 tis. obyvatel, je možné jej považovat za střední centrum ostatní.

Lysá nad Labem-Milovice (centrum rozvojové, ORP) – možné přeřazení do středních center

- Lysá nad Labem – 9,6 (nárůst 1,1) tis. obyv., 284 obyv./ km², 2,6 tis. zaměstnanců, výstavba 713 bytů
- Milovice – 11,5 (nárůst 10,0) tis. obyv., 407 obyv./ km², 1,7 tis. zaměstnanců, výstavba 1768 bytů
- celkem – 21,1 (nárůst 11,1) tis. obyv., 4,3 tis. zaměstnanců, výstavba 2081 bytů

Spojení s Prahou hlavní železniční tratí Praha – Lysá nad Labem – Nymburk a přivaděčem (II/172) na D11.

Napojení Milovic je lokální železniční tratí, která by výhledově měla být přestavěna a umožňovat (tzv. všejanskou spojkou) propojení Lysá nad Labem – Mladá Boleslav.

Hostivice-Jeneč (centrum rozvojové, POÚ – perspektivně ORP)

- Hostivice – 8,3 (nárůst 4,3) tis. obyv., 576 obyv./ km², 3,6 tis. zaměstnanců, výstavba 2181 bytů
- Jeneč – 1,3 (nárůst 0,2) tis. obyv., 173 obyv./ km², 1,9 tis. zaměstnanců, výstavba 98 bytů
- celkem – 9,6 (nárůst 4,5) tis. obyv., 4,5 tis. zaměstnanců, výstavba 2 279 bytů

Hostivice leží jižně od letiště Praha Ruzyně, cca 12 km od centra Prahy, v koridoru dálnice D6 a železniční trati Praha – Kladno, navazují na Pražský okruh (D0). Vysoký polohový potenciál ovlivnil rozvoj bydlení (v Hostivici) a následně i ekonomických aktivit (převážně logistika v Jenči). Vzhledem k poloze a velikosti je Hostivice nejvýznamnějším centrem západní části okresu Praha-západ. V centru města jsou poměrně rozsáhlé přestavbové plochy, které umožňují jeho transformaci na soudobé potřeby. Přestavba železniční trati (vč. napojení na letiště) by mohla být potenciálem pro lokalizaci výzkumných a technologických pracovišť.

Jesenice-Vestec (centrum rozvojové, před r. 1990 jedna obec, POÚ – perspektivně ORP)

- Jesenice – 9,1 (nárůst 7,4) tis. obyv., 521 obyv./ km², 3,4 tis. zaměstnanců, výstavba 3356 bytů
- Vestec – 2,6 (nárůst 2,2) tis. obyv., 551 obyv./ km², 2,0 tis. zaměstnanců, výstavba 561 bytů
- celkem – 11,7 (nárůst 9,6) tis. obyv., 5,4 tis. zaměstnanců, výstavba 3 917 bytů

Jesenice leží na jižním obvodu Prahy (vzdálenost od centra je cca 12 km), na křižovatce Pražského okruhu s historickou silnicí (I/3) na České Budějovice (Víděň). Nová bytová výstavba je orientována východním směrem (k Průhonickému parku) na k.ú. Zdimeřice a Osnice, jižní část města Horní Jirčany (oddělena D0) vytváří souvislé zastavění území s obcí Psáry – 3,6 (nárůst 2,3) tis. obyv.,

Problémem je dosud nerealizovaná přeložka silnice II/101, s přímým napojením do MÚK na D0, která by umožnila realizaci nového centra města s využitím přestavbových ploch.

Regionální význam Jesenice (největšího centra v jižní části okresu Praha-západ a části okresu Praha-východ, západně od D1, Kamenicko), nepochybně vzroste po realizaci severní části dálnice D3. V této souvislosti je sledováno i prodloužení (povrchové) budoucí trasy metra D z Písnice o dvě stanice Vestec a Jesenice, s možností rozsáhlého P+R u budoucího napojení D3 na Pražský okruh.

Čelákovice (centrum stabilizované, POÚ)
– 12,2 (nárůst 2,0) tis. obyv., 769 obyv./km², 3,3 tis. zaměstnanců, výstavba 947 bytů

Město leží na hlavní železniční trati Praha – Lysá nad Labem – Nymburk severně od dálnice D11, na kterou dosud nemá přímé napojení. Vzhledem k blízkosti silnějších center nemá větší regionální význam.

Český Brod (centrum stabilizované, ORP – spíše POÚ)
– 7,0 tis. obyv. (stagnace), 355 obyv./km², 2,7 tis. zaměstnanců, výstavba 311 bytů

Významné historické město, leží na hlavní železniční trati Praha – Kolín – Česká Třebová a silnici I/12. V regionálních koncepcích byl většinou předpokládán, vzhledem k dobrému spojení s Prahou, poměrně významný rozvoj. Začleněním obvodu blízkého Kostelce nad Černými Lesy do obvodu Říčany výrazně poklesl regionální význam. Český Brod lze, vzhledem k malému spádovému území, uvažovat jako nižší centrum ostatní.

Nižší centra ostatní

Roztoky (centrum stabilizované, POÚ)
– 8,4 (nárůst 2,6) tis. obyv., 1026 obyv./km², 1,7 tis. zaměstnanců, výstavba 1276 bytů

Spojení s Prahou hlavní železniční trati Praha – Kralupy nad Vltavou – Ústí nad Labem a silnicí II/242. Vzhledem k izolované poloze v údolí Vltavy, spá-

dují západně ležící obce v koridoru silnice II/240 (Velké Přílepy, Státnice) přímo k Praze (k MČ Suchdol).

Černošice (centrum stabilizované, ORP – formálně, reálně spíše POÚ)
– 7,0 (nárůst 2,7) tis. obyv., 778 obyv./km², 1,2 tis. zaměstnanců, výstavba 758 bytů

Spojení s Prahou hlavní železniční trati Praha – Beroun – Plzeň (chybí P+R). Silniční spojení (II/115) je velmi špatné (průjezd Radotínem).

Úvaly (centrum rozvojové, POÚ)
– 6,7 (nárůst 2,1) tis. obyv., 664 obyv./km², 1,6 tis. zaměstnanců, výstavba 664 bytů

Spojení s Prahou hlavní železniční trati Praha – Kolín – Česká Třebová a silnici I/12. Sledována je nová, kapacitní trasa v úseku D0 (Běchovice) – Úvaly (obchvat).

Chybí aglomerační okruh – spojení Brandýs nad Labem (D10) – Říčany (D0).

Odolena Voda (centrum rozvojové, POÚ)
– 6,0 (nárůst 1,7) tis. obyv., 530 obyv./km², 2,9 tis. zaměstnanců, výstavba 852 bytů

Město leží při dálnici D8 Praha – Ústí nad Labem, není na ní přímo napojeno. Je zde tovární letiště Aero Vodochody, uvažuje se s možným využitím pro civilní dopravu (nová MÚK na D8). Severně při MÚK Úžice je rozsáhlá komerční zóna Úžice-Kozomín.

Mníšek pod Brdy (centrum rozvojové, POÚ)
– 5,7 (nárůst 1,8) tis. obyv., 216 obyv./km², 1,7 tis. zaměstnanců, výstavba 664 bytů

Spojení s Prahou dálnicí D4 (na území Prahy kapacitní problémy).

Týnec nad Sázavou (centrum stabilizované, POÚ)
– 5,5 (nárůst 0,3) tis. obyv., 221 obyv./km², 1,1 tis. zaměstnanců, výstavba 512 bytů

Železniční spojení přes Čerčany, silniční spojení přes Kamenici v pod-

statě souvislou zástavbou. Významné zlepšení dopravních vazeb po realizaci severní části dálnice D3.

Nové Strašecí (centrum stabilizované, POÚ)
– 5,5 (nárůst 0,5) tis. obyv., 413 obyv./km², 1,6 tis. zaměstnanců, výstavba 341 bytů

Leží na dálnici D6 (zatím poslední MÚK, ve stavbě je následný úsek do Řevničova).

Stochov (centrum stabilizované)
– 5,5 (nárůst 0,1) tis. obyv., 575 obyv./km², 1,2 tis. zaměstnanců, výstavba 331 bytů
– a obce Tuchlovice (2,5 tis. obyv.), Láň (2,1), Kačice (1,2), Kamenné Žehrovice (1,7), Žilina (0,8), Lhota (0,6).

Leží při dálnici D6, město by mohlo být POÚ se spádovým obvodem cca 15 tis. obyvatel (více než řada SO ORP), dnes je ale součástí POÚ Kladno. Po ukončení těžby uhlí v blízkém dole Tuchlovice byl sledován záměr strategické zóny s novou MUK na D6 v prostoru Kamenné Žehrovice.

V této souvislosti byla města Stochov a Nové Strašecí zařazena do Rozvojové oblasti Praha, mohla by z ní být vyjmuta.

Lokální centra

Klecany-Zdiby (centrum rozvojové)
– Klecany 3,6 (nárůst 1,6) tis. obyv., 350 obyv./km², 2,2 tis. zaměstnanců, výstavba 720 bytů
– Zdiby 3,5 (nárůst 2,6) tis. obyv., 354 obyv./km², 1,6 tis. zaměstnanců, výstavba 749 bytů
– celkem 7,1 (nárůst 4,2) tis. obyv., 3,8 tis. zaměstnanců, výstavba 1469 bytů

Dvojměstí leží bezprostředně na obvodě hl. m. Prahy při dálnici D8, dobývá dostupnost stanice metra C Kobylisy kapacitní trasou II/608.

Rudná
– 5,1 (nárůst 2,3) tis. obyv., 624 obyv./km², 2,5 tis. zaměstnanců, výstavba 884 bytů

Město leží v koridoru dálnice D5, cca 3 km od metra C Zličín. Spojení s Prahou je též silnicí II/605 a lokální železniční tratí (žst. Smíchov). Město vytváří souvisle „zastavěné“ území se sousedními obcemi Chrástany (0,9 tis. obyvv.), Nučice (1,2 tis. obyvv.) a Drahelčice (1,0 tis. obyvv.). Problémem je (vzhledem k přetížení D5) vedení staré plzeňské silnice (II/605) mezi MÚK Drahelčice (AO) a MÚK s pražským okruhem (D0) souvislou zástavbou.

Jílové u Prahy (POÚ)

- 4,7 (nárůst 1,4) tis. obyvv., 291 obyvv./ km², 1,2 tis. zaměstnanců, 414 bytů

Staré hornické město ležící severně od Sázavy. Výhledově by mělo být s Prahou spojeno dálnicí D3. Přes dnešní problémové spojení (II/105) zaznamenalo město poměrně značný nárůst počtu obyvatel.

Železniční zastávka leží více než 2 km od města, obsluhuje spíše rekreační území Dolního Posázaví.

Unhošť (POÚ)

- 4,7 (nárůst 1,2) tis. obyvv., 270 obyvv./ km², 1,6 tis. zaměstnanců, výstavba 498 bytů
- dříve byl součástí města Svárov – 0,6 (nárůst 0,4) tis. obyvv., 143 obyvv./ km², výstavba 124 bytů

Město, ležící cca 1,5 km od dálnice D6 a železniční tratě Praha – Kladno. Problémem je, mimo přestavby kladenské tratě, odkládání realizace aglomeračního okruhu Kladno – Unhošť – Rudná (D5) a na něj navazujícího přivaděče do Kladna.

Kamenice (POÚ)

- 4,5 (nárůst 2,2) tis. obyvv., 257 obyvv./ km², 1,3 tis. zaměstnanců, výstavba 751 bytů

Město leží na staré budějovické silnici Jesenice – Benešov (II/603). V současné době je SO POÚ Kamenice součástí SO ORP Říčany, ale spadáje radiálním směrem na Jesenici a Prahu.

Velmi rozsáhlá výstavba (483 bytů) byla též v sousední, severně ležící obci Sulice (1,9 tis. obyvv., nárůst 1,4)

Kostelec nad Labem

- 4,2 (nárůst 1,3) tis. obyvv., 269 obyvv./ km², 0,8 tis. zaměstnanců, výstavba 322 bytů

Město leží mezi středními centry Brandýs nad Labem-Stará Boleslav a Neratovice

Dolní Břežany

- 4,0 (nárůst 2,9) tis. obyvv., 376 obyvv./ km², 1,5 tis. zaměstnanců, výstavba 471 bytů

Obec leží jižně od Pražského okruhu (D0), dokončená MÚK Písnice nebyla, vzhledem k obstrukcím hl. m. Prahy, dosud uvedena do provozu.

Obec má nové centrum, rozsáhlé parkové úpravy a areál výzkumných ústavů. Je centrem jižně ležící, dříve převážně rekreační oblasti (Ohrobec, Zvole, Březová-Oleško), ve které probíhá významný rozvoj bydlení, vč. transformace dřívějších objektů.

Mnichovice-Strančice

- Mnichovice – 3,8 (nárůst 1,8) tis. obyvv., 453 obyvv./ km², 0,6 tis. zaměstnanců, výstavba 385 bytů
- Strančice – 2,4 (nárůst 1,0) tis. obyvv., 205 obyvv./ km², 1,9 tis. zaměstnanců, výstavba 303 bytů

Centrum koridoru osídlení ve vazbě na hlavní železniční trať Praha – Benešov. Území leží v blízkosti dálnice D1, je na ni napojeno MÚK Všechnomy (součást obce Strančice) a MÚK Mírošovice.

Kostelec nad Černými Lesy (POÚ)

- 3,7 (nárůst 0,5) tis. obyvv., 208 obyvv./ km², 1,6 tis. zaměstnanců, výstavba 146 bytů

Město leží na silnici I/2 Říčany – Kutná Hora, dříve bylo v okrese Kolín. Vzdálenost do Říčan cca 14 km, do Českého Brodu cca 9 km (okres Kolín).

Dobřichovice-Všenory (součást osídlení Dolního Poberouní)

- Dobřichovice – 3,6 (nárůst 1,2 tis. obyvv.), 331 obyvv./ km², 0,8 tis. zaměstnanců, výstavba 444 bytů
- Všenory – 1,6 (nárůst 0,3) tis. obyvv., 463 obyvv./ km², 0,5 tis. zaměstnanců, výstavba 108 bytů

Spojení s Prahou hlavní železniční tratí Praha – Plzeň, spojení silnicí II/115 přes Černošice a Radotín je velmi špatné. Ze Všenor je možné spojení silnicemi III. třídy přes Jíloviště a D4. Železniční stanice Dobřichovice je poměrně vzdálená od centra města, má však relativně rozsáhlé záchytné parkoviště (cca 200 stání). V blízkosti žst. je významná rozvojová plocha, z větší části na území Všenor. Dobřichovice mají velmi malé spádové území (Karlík, část Let).

Řevnice-Lety

- Řevnice – 3,5 (nárůst 0,5) tis. obyvv., 336 obyvv./ km², 0,7 tis. zaměstnanců, výstavba 157 bytů
- Lety – 1,5 (nárůst 0,9) tis. obyvv., 474 obyvv./ km², 0,5 tis. zaměstnanců, výstavba 242 bytů

Řevnice leží převážně na pravém břehu Berounky a podél ní jsou propojeny se Zadní Třebání (0,8 tis. obyvv.). Levobřežní část „Rovina“ je rozdělena do tří k. ú. – Řevnice, Lety, Hlásná Třeboň (1,0 tis. obyvv., výstavba 170 bytů). Významné rozvojové plochy jsou též mezi Řevnicemi a Zadní Třebání.

Území má spojení s Prahou hlavní železniční tratí Praha – Plzeň. Silniční spojení (II/115) je vedeno řadou obcí. Ověřováno bylo nové propojení (II/116) do MÚK Jinočany na Pražském okruhu (D0). Z Řevnic je možné spojení (II/116) přes Mníšek pod Brdy s využitím dálnice D4.

V současné době představuje Dolní Poberouní v rozsahu Zadní Třeboň – Řevnice (vč. Roviny) – Lety – Dobřichovice – Všenory v podstatě souvislou zástavbu s vazbou na železnici. Území bylo před rokem 1970 společně řešeno „jedním“ územním plánem, k dohodě obcí však nedošlo.

Významnější komerční plochy byly realizovány při silnici II/115 ve východní části Let.

Průhonice-Čestlice

- Průhonice – 2,8 (nárůst 1,2) tis. obyvv., 367 obyvv./ km², 2,3 tis. zaměstnanců, výstavba 540 bytů
- Čestlice – 0,7 (nárůst 0,3) tis. obyvv., 148 obyvv./ km², 2,8 tis. zaměstnanců, výstavba 81 bytů
- Nupaky – 1,8 (nárůst 1,7) tis. obyvv., 555 obyvv./ km², 0,4 tis. zaměstnanců, výstavba 643 bytů

- Dobřejovice – 1,1 (nárůst 0,7) tis. obyv., 294 obyv./ km², 0,2 tis. zaměstnanců, výstavba 134 bytů

Sledované území se rozkládá oboustranně dálnice D1. Koncepce předpokládala na jihozápadní straně Průhonice, Dobřejovice (obě obce leží na obvodě Průhonického parku) rozvoj bydlení a na severovýchodní straně Čestlice, Nupaky (před r. 1990 součást Čestlic) rozvoj ekonomických aktivit. Čestlice mají rozsáhlou komerční zónu (včetně největšího aquaparku v ČR), se zastoupením většiny významných obchodních firem a rozsáhlou nabídkou služeb (zejména v oblasti prodeje a servisu automobilů). Oproti předpokladům byla v Nupakách realizována rozsáhlá výstavba bytů a počet obyvatel se řádově zvýšil. Průhonice mají zatím nevyužité územní rezervy pro bydlení. Jejich využití je podmíněno novou MÚK na D1 severně od sídla. V současné době je realizován obytný soubor severně od Průhonického parku, zahrnující též bývalý areál slévárny.

Čerčany-Pyšely

- Čerčany – 2,8 (nárůst 0,2) tis. obyv., 438 obyv./ km², 0,7 tis. zaměstnanců, výstavba 148 bytů
- Pyšely – 1,9 (nárůst 0,8) tis. obyv., 151 obyv./ km², 0,2 tis. zaměstnanců, výstavba 311 bytů

- Poříčí nad Sázavou – 1,3 (nárůst 0,3) tis. obyv., 118 obyv./ km², 0,9 tis. zaměstnanců, výstavba 118 bytů

Území má velmi dobré spojení s Prahou hlavní železniční tratí Praha – České Budějovice a silnicí I/3 Benešov – Mirošovice a dále dálnicí D1. Rozvoj ekonomických aktivit v Poříčí nad Sázavou ve vazbě na MÚK na I/3.

Změny vývoje po roce 2011

Vývoj počtu obyvatel lze rozdělit do tří období: **1991–2001**, **2001–2011**, **2011–2018**.

V období 1991–2001 zaznamenala řada center, vč. Prahy pokles počtu obyvatel nebo stagnovala.

Počátkem devadesátých let se v Praze a větších (průmyslových) městech regionu dokončovala dřívější sídliště či obytné soubory. Praha měla nový územní plán až v r. 2000, řada příměstských obcí již před rokem 1995.

Některé příměstské obce měly dobrou **dostupnost stanic metra** (Zličín, Černý Most) – u nich se rozvíjely rozsáhlé nákupní zóny.

Významnější nárůsty počtu obyvatel měla malá města a obce: 0,7 tis. Jesenice

0,6 tis. Hostivice
0,5 tis. Kamenice, Psáry
0,4 tis. Hovorčovice, Dolní Břežany, Dobřichovice
0,3 tis. Černošice, Rudná, Libčice nad Vltavou, Ohrobec
0,2 tis. Statenice, Lety

V období 2001–2011 byl výrazný nárůst počtu obyvatel v řadě obcí RO.

Období 2011–2018 znamenalo v některých případech významné změny v dynamice vývoje počtu obyvatel.

Sledovaná jsou města/obce s více než 3 tis. obyvateli v roce 2018.

Metropolitní centrum Praha

Výrazně se zrychlil nárůst počtu obyvatel o 58,6 tis. obyv., tj. cca 73 % z celkového nárůstu (1991–2018).

Vyšší centrum Kladno dále stagnovalo.

Střední centra

Beroun měl nárůst 0,8 tis. obyv., tj. 57 % celkového nárůstu (1991–2018).

Brandýs nad Labem-Stará Boleslav měl nárůst 1,5 tis. obyv., tj. 47 % celkového nárůstu (1991–2018).

Kralupy nad Vltavou a Neratovice znamenaly mírný pokles počtu obyvatel.

Průhonice – náměstí – dostavba a úprava z počátku 90. let

Foto: Blanka Almasy

město/obec	nárůst 2011–2018 v tis.	% z celk. nárůstu 1991–2018	pozn.
Lysá nad Labem	0,8	81	významné zrychlení
Milovice	1,9	19	významný útlum
Říčany	1,9	40	
Jesenice	2,4	30	
Čelákovice	0,7	37	
Český Brod	0	stagnace	
Králův Dvůr	2	60	zrychlení
Roztoky	0,7	27	útlum
Hostivice	1	23	útlum
Černošice	0,7	10	významný útlum
Úvaly	0,7	33	
Odolena Voda	0,4	24	útlum
Mníšek pod Brdy	1,2	67	zrychlení

Lokální centra, větší obce

město/obec	nárůst 2011–2018 v tis.	% z celk. nárůstu 1991–2018	pozn.
Rudná	0,5	45	
Jílové u Prahy	0,5	34	
Unhošť	0,7	58	zrychlení
Kamenice	0,5	49	
Kostelec nad Labem	0,7	54	zrychlení
Horoměřice	0,8	61	zrychlení
Dolní Břežany	0,7	73	významné zrychlení
Psáry	0,6	67	zrychlení
Mnichovice	0,7	47	
Šestajovice	0,8	73	významné zrychlení
Kostelec nad Černými Lesy	0,1	14	významný útlum
Dobřichovice	0,3	30	
Klecany	0,7	44	
Zdiby	0,9	74	významný zrychlení
Řevnice	0,4	80	významné zrychlení
Buštěhrad	0,6	32	
Velké Přílepy	0,5	20	útlum
Libčice nad Vltavou	0,1	25	útlum
Libušín	0,3	33	
Zeleneč	0,3	17	významný útlum
Nehvizdy	1,1	74	významné zrychlení
Chýně	1,1	80	významné zrychlení

Nad 70 % z celkového nárůstu počtu obyvatel (1991–2018) uvedených měst bylo realizováno v Praze, Dolních Břežanech, Šestajovicích, Zdibech, Řevnici, Nehvizdech a Chýni. Mimo Prahy jde o malé obce.

Nad 50 % z celkového nárůstu počtu obyvatel (1991–2018) bylo realizováno v Králově Dvoře, Unhošti, Mníšku pod Brdy, Horoměřicích, Psárech a Kostelci nad Labem.

Nad 40 % z celkového nárůstu počtu obyvatel (1991–2018) bylo realizováno v Kamenici, Rudné, Mnichovicích, Klecanech, Říčanech.

Nárůst větších měst (nad 5 tis. obyv.) Jesenice, Roztoky, Hostivice, Odolena Voda byl v období 2011–2018 nižší než 30 %, Černošice jen 10 %.

Nárůst Lysé nad Labem byl v období 2011–2018 cca 80 % z celkového nárůstu, ten však byl velmi nízký (1,1 tis. obyv.).

Mimo Prahu byl v období 2011–2018 nárůst počtu obyvatel nejvyšší:
> 2,0 tis. v Jesenici a Králově Dvoře
> 1,5 tis. v Brandýse nad Labem-Staré Boleslavi, Milovicích a Říčanech
> 1,0 tis. v Hostivici, Mníšku pod Brdy, Nehvizdech a Chýni

Nárůst obyvatel v území mimo Prahu nesouvisí jen s výstavbou bytů, ale též s „mladší“ demografickou strukturou, která se promítá do vyšší natality.

V územních plánech obcí jsou vymezeny rozsáhlé zastavitelné plochy. Některé pozemky jsou developery „vybaveny“ infrastrukturou a prodány subjektům, spekulujícím s jejich zhodnocením.

Osídlení v koridorech železničních tratí

Stanice v obcích nad 0,3 tis. obyv. včetně sídel a městských částí ve vnějším území Prahy, počty obyvatel v tis. (2018/změna oproti r. 1991). Počet obyvatel je za město/obec celkem, není přiřazován k jednotlivým zastávkám (v případě, že je jich více).

Hlavní tratě

- S1 Dolní Počernice (2,3/0,5) – Běchovice (2,6/1,0) – Klánovice (3,4/1,1) – Šestajovice 3 km (3,7/2,7) – Úvaly (6,7/2,1) – Český Brod (7,0/0) – Poříčany (1,5/0,3)
S2 Horní Počernice (15,2/3,0) – Zeleneč (3,2/1,8) – Čelákovice (12,2/1,9) – Lysá nad Labem (9,5/1,1) – Milovice (11,5/10,2)

- S4 Roztoky (8,4/2,6) – Husinec/Řež (1,5/0,6) – Libčice nad Vltavou (3,4/0,4) – Dolany (0,9) – Kralupy nad Vltavou (18,1/0,2) – Nelahozeves (2,0/0,8) – Vraňany (0,9)
- S5 Hostivice (8,3/4,3) – Jeneč (1,3/0,2) – Unhošť (4,7/1,2) – Kladno (68,1/-2,9)
- S7 Velká Chuchle (2,3/0,7) – Radotín (8,3/1,2) – Černošice (7,0/2,6) – Všenory (1,6/0,3) – Dobřichovice (3,6/1,2) – Řevnice (3,5/0,5)/Lety (1,5/0,9) – Zadní Třebañ (0,8)/Hlásná Třebañ (1,0/0,6) – Karlštejn (0,8/0,0) – Srbsko (0,5/0,1) – Beroun (19,4/1,4) – Králův Dvůr (8,9/3,3) – Zdice (4,2/0,4)
- S9 Uhřetěves (10,2/3,7) – Kolovraty (3,5/2,1) – Říčany (15,4/4,8) – Světlava (1,2/0,7) – Strančice (2,4/1,0) – Mnichovice (3,8/1,8) – Mirošovice (1,3/0,5) – Senohraby (1,2/0,3) – Čtyřkoly (0,6/0,4) – Pyšely (1,9/0,8) – Čerčany (2,8/0,2) – Mrač (0,8/0,2) – Benešov (16,5/0,6)

Ostatní tratě

- S6 Řeporyje (4,3/2,2) – Zbuzany (1,2/0,7) – Jinočany (1,9/1,2) – Rudná (5,1/2,3) – Nučice (2,2/1,3) – Loděnice (1,9/0,4) – Vráž (1,2/0,4) – Beroun.
- S8 Komořany (1,9/0,2) – Zbraslav (9,8) – Vrané nad Vltavou (2,6/1,0) – Davle (1,7/0,5) – Petrov (0,6/0,1) – Jílové u Prahy (4,7/1,4) – Kamenný Přívoz (1,4/0,2) – Krhanice (0,9/0,2) – Týnec nad Sázavou (5,7/0,1) – Poříčí nad Sázavou (1,2/0,3) – Čerčany (2,8/0,2)
- S3 Satalice (2,5/1,1) – Kbely (6,9/2,2) – Čakovice (10,3) – Hovorčovice (2,4/1,4) – Měšice (1,9/1,0) – Kojetice (0,8) – Neratovice (16,2/0,5) – Tišice (2,3/1,0) – Všetaty (2,3/0,3) – Mělník (19,4/-0,3)

Největší nárůst obyvatel zaznamenalo město Milovice (+ 10,2 tis. obyv.).

Nárůst o více než 50 % měly: Šestajovice, Zeleneč, Hostivice, Lety, Hlásná Třebañ, Světlava, Zbuzany, Jinočany, Hovorčovice. S výjimkou Hostivice se jedná o malé obce. V případě Zbuzan a Jinočan generátorem rozvoje nebylo železniční spojení, ale poloha u MÚK na Pražském okruhu a velmi dobrá dostupnost metra C Zličín.

Dolní Břežany – nové náměstí

Foto: Blanka Almasy

Dolní Břežany – nový park v centru obce

Foto: Blanka Almasy

Dolní Břežany – areál výzkumných ústavů

Foto: Blanka Almasy

Železniční spojení ovlivnilo větší vývoj osídlení v oblasti bydlení jen v některých případech, v oblasti rozvoje ekonomických aktivit prakticky téměř vůbec. Důvodem je bezesporu velmi nízká úroveň železniční infrastruktury jak z hlediska rychlosti (v území rozvojových oblastí není nikde dosaženo standardu hlavních tratí 160 km/hod), tak v řadě případů i kapacity (jen 1 krátký tříkolejný úsek, velký podíl jednokolejných tratí).

Dostupnost železničních stanic/zastávek v řadě případů neumožňuje pěší docházku, až na výjimky nejsou u stanic/zastávek parkoviště P+R, resp. B+R.

Osídlení v koridorech silnic

Obce nad 1000 obyvatel, na vybraných trasách (D, I. a II. třídy)

Počet obyvatel v tis. (změna oproti r. 1991)

Sledovat lze v zásadě dvě situace: územím neprochází železniční trať silnice je hlavním radiálním spojením

Silnice:

II/603

Jesenice – Sulice (1,9/1,4) – Kamenice (4,5/2,2) – Poříčí nad Sázavou (1,3/0,3)

II/105

Jesenice – Psáry (3,9/2,6) – Libeň (1,4/0,9) – Jílové u Prahy (4,7/1,4) – Kamenný Přívoz (1,4/0,3)

D4

Zbraslav – Řitka (1,2/0,8) – Mníšek pod Brdy (5,7/1,8) – Dobříš (9,0/1,2)

D7

Tuchoměřice (1,5/0,6) – Středokluky (1,2/0,3) – Buštěhrad (3,4/1,1) – Brandýsek (1,9/0,4) – Slaný (15,3/0,3)

II/240

Bořislavka – Horoměřice (4,1/2,5) – Statenice (1,5/1,0) – Velké Přílepy (3,4/2,5)

D8 (II/608)

Zdiby (3,5/2,6) – Klecany (3,6/1,6) – Odolena Voda (6,0/1,7) – Úžice (0,9/0,1) – Veltrusy (2,1/0,6)

D10

Horní Počernice – Brandýs nad Labem-Stará Boleslav (18,8/3,2) – Benátky nad Jizerou (7,4/0,8)

I/2

Říčany – Mukařov (2,5/1,5) – Kostelec nad Černými Lesy (3,7/0,5)

D1

Průhonice (2,8/1,2) – Nupaky (1,7/0,9) – Velké Popovice (2,8/1,1)

D6 (II/606)

Braškov (1,1/0,3) – Velká Dobrá (1,8/0,8), Doksy (1,7/0,6), Družec (1,1/0,2), Kamenné Žehrovice (1,7/0,2), Tuchlovice (2,5/0,6)

Největší nárůsty počtu obyvatel byly v Jesenici (7,4 tis.), Brandýse nad Labem-Staré Boleslavi (3,2 tis.). Nárůst nad 2,5 tis. obyv. zaznamenaly obce Zdiby, Psáry, Horoměřice a Velké Přílepy. S výjimkou Zdib (D8) se jednalo o obce při silnicích nižší úrovně

V podstatě jen v některých osách osídlení vede jak hlavní železniční trať, tak dálnice, resp. hlavní silnice. Osídlení se historicky vyvíjelo při významných silnicích a železničních tratích, vedení dálnic v oddálených trasách tuto situaci zásadně nezměnilo.

Řada relativně velkých měst (např. Čelákovice, Lysá nad Labem, Kralupy nad Vltavou, Kladno) nemá k dálnici kvalitní napojení.

Územní plán Prahy i ÚP VÚC Pražského regionu předpokládaly realizaci dálnic a hlavních silnic i modernizaci hlavních železničních tratí v horizontu 2010–2015.

Rozvoj bydlení i ekonomických aktivit do značné míry reagoval na tyto záměry územně plánovací dokumentace. Na rozdíl od veřejných investorů v oblasti dopravy (stát, hl. m. Praha a Středočeský kraj) byl rozvoj realizován „schopnými“ developery. V řadě případů je lokalizace problematická, neboť leží i mimo budoucí trasy dopravní infrastruktury. To znamená přetížení silnic nižších tříd (vyjíždka obyvatel) i jejich zatížení těžkou nákladní dopravou (výroba, sklady). Důsledkem je výrazné zhoršení kvality prostředí (hluk, emise) okolních obcí. V některých případech došlo k poměrně významnému rozvoji bydlení v území na kvalitních zemědělských půdách a nízkou hodnotou krajinného prostředí. A někdy i bez přímé vazby na stávající sídla.

Problémy dopravní infrastruktury

Závažné problémy jsou zejména v železniční infrastruktuře. Jedná se o stavby: optimalizace tratí Praha (hl. nádraží, Smíchov) – Černošice – 2018, optimalizace trati Praha (Vysočany) – Lysá nad Labem – 2018, modernizace trati Praha – Kladno s připojením na letiště – 2022, jejichž plánované termíny dokončení jsou proklamací a nikoliv realitou.

V železniční síti se jedná (s výjimkou tratě Praha – Kladno) o rekonstrukce.

V silniční síti se naopak jedná o novostavby – dálnice, hlavní silnice (investor stát), přivaděče, obchvaty aj. (investor Praha, Středočeský kraj).

Vestec – areál výzkumného ústavu BIOCEV

Foto: Blanka Almasy

Hlavní deficity v silniční síti (D0 – Pražský okruh, AO – aglomerační okruh):

- Pražský okruh (D0) Modletice (D1) – Běchovice (I/12)
- kapacitní silnice I(12 Běchovice (D0) – Úvaly
- propojení D8 (Úžice) trasou aglomeračního okruhu (AO) na nový most jižně od Kralup nad Vltavou a dále severozápadní tangentou (nová trasa II/240) na D7 (Tuchoměřice), významné pro přístup k letišti Praha-Ruzyně
- přeložka trasy I/61 (AO) v Kladně vč. přivaděče do města
- AO Unhošť – Rudná (D0)
- AO Říčany – Úvaly – Zápy – Neratovice – Úžice
- zprovoznění MÚK Písnice (D0), vč. obchvatů Písnice a Dolní Břežany
- přeložka trasy II/101 u Jesenice, přímé napojení do MÚK
- propojení D10 a D11 východně od Horních Počernic
- severní úsek dálnice D3 a na něj navazující Václavická spojka do Benešova

Výrazné zlepšení vazeb ve sledovaném území zřejmě nelze v blízké době předpokládat.

Shrnutí

Suburbánní vývoj v příměstském území Prahy (ale i na jejím území) nebyl v důsledku oslabení role plánování (nejen územního) koncepčně korigován. Negativně se do něj promítl i rozpad řady obcí, z jejichž části vznikly obce nové, většinou ambiciózní. Při rozvoji

Jesenice/Zdiměřice – školský areál (MŠ, ZŠ, gymnázium)

Foto: Blanka Almasy

Chýně – nová ZŠ, realizace dle mezinárodní soutěže

Foto: Blanka Almasy

obcí nebyl zohledněn jejich polohový potenciál ani vybavení sociální infrastrukturou. Rozvoj řady obcí znamenal negativní důsledky na obce sousední, a to jak dopravou (dojíždka, indukce komerčních areálů), tak zejména zatížením jejich zařízení, zejména škol.

Postupně se začala situace zlepšovat a většina obcí s více jak 3 tis. obyvateli má novou nebo rozšířenou úplnou základní školu. Podobně jako v Hos-

tivici a Jesenici budou zřejmě města s cca 10 tis. obyvatel schopna pokrývat (ve svém spádovém obvodu) střední školství (gymnázia).

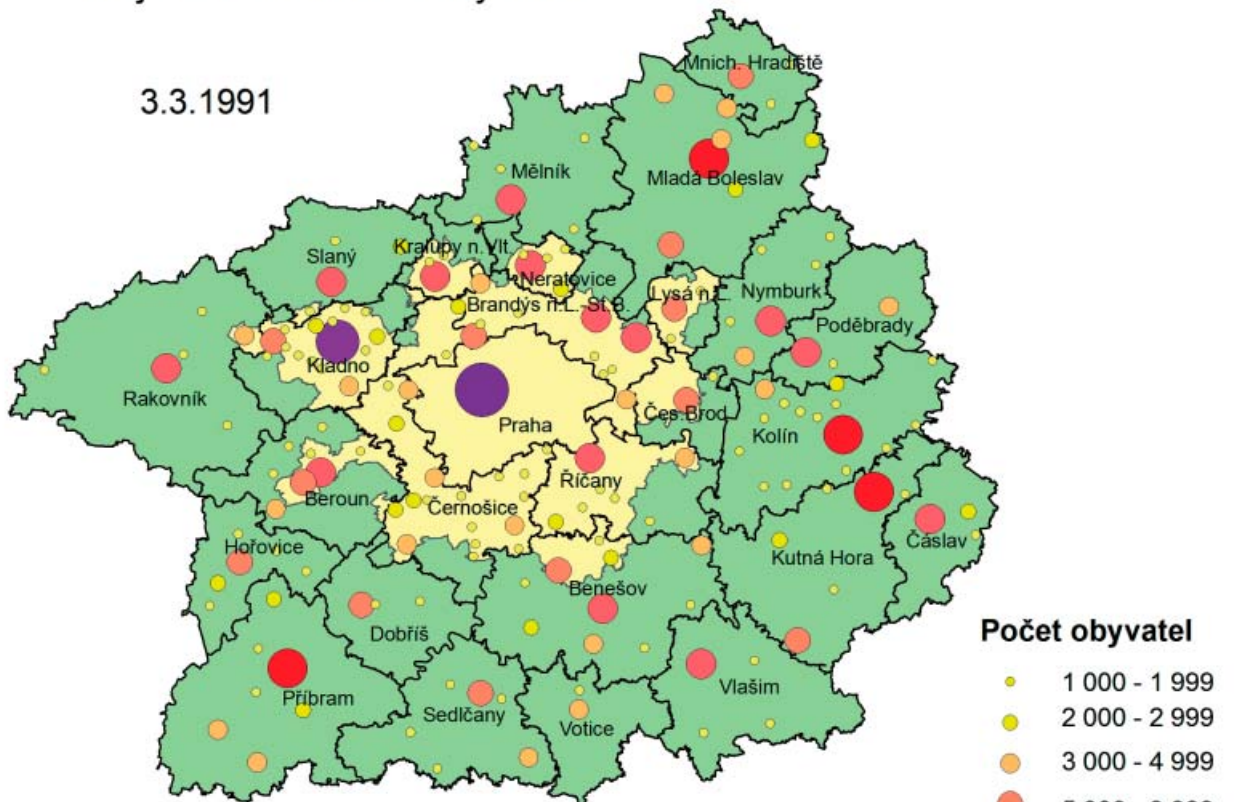
Za pozitivní lze považovat skutečnost, že se některá města ve sledovaném území RO na území Středočeského kraje začala svou sociální infrastrukturou přibližovat velikosti a standardu vybavení středních, resp. významných nižších center.

Vývoj center v RO (změny jejich velikosti)

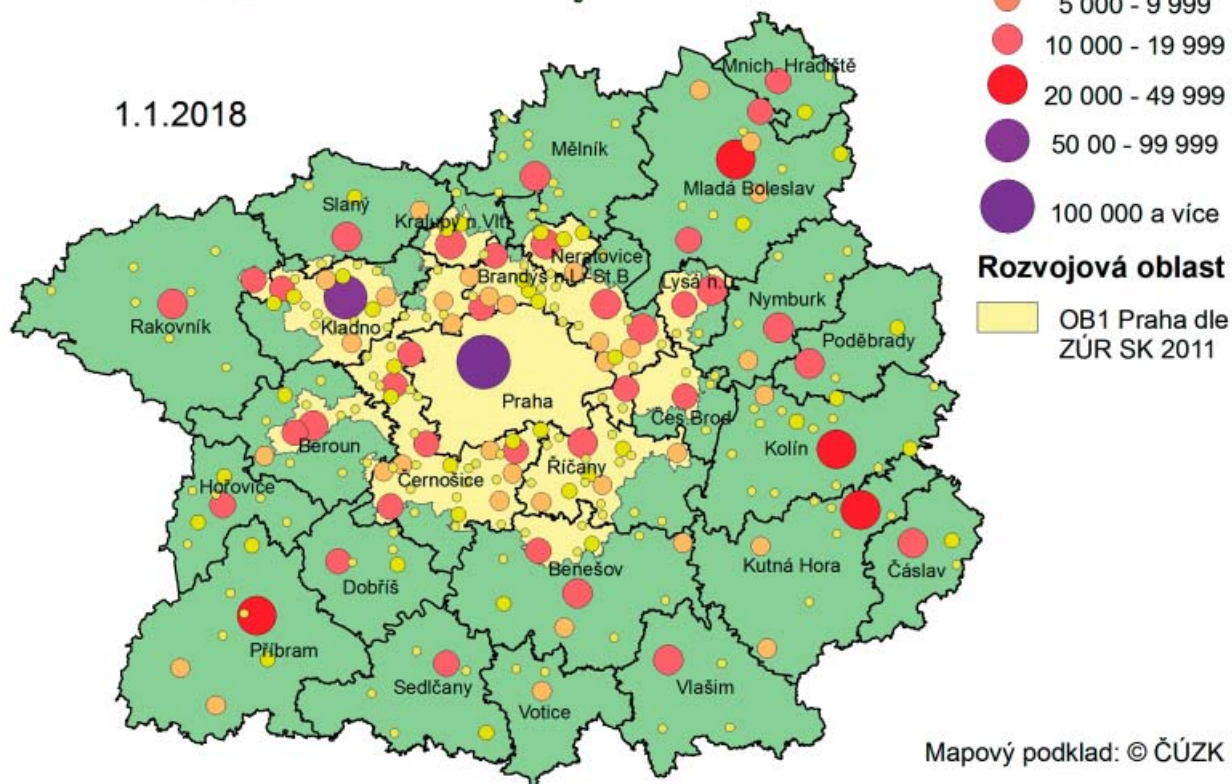
počty obyvatel	v roce 1991	v roce 2018
> 50 tis.	Kladno	
> 15 tis.	Beroun, Brandýs nad Labem, Kralupy nad Vltavou, Neratovice	+ Říčany
> 10 tis.	Říčany, Čelákovice	+ Milovice,
> 8 tis.	Lysá n. L	+ Jesenice, Králův Dvůr, Roztoky, Hostivice
> 5 tis.	Králův Dvůr, Roztoky, Český Brod, Týnec nad Labem, Nové Strašecí, Stochov	+ Černošice, Úvaly, Odolena Voda, Mníšek pod Brdy, Rudná

Počet obyvatel obcí Středočeského kraje s 1 000 a více obyvateli

3.3.1991

1.1.2018

Mapový podklad: © ČÚZK

Zdroj: Jan Müller

Změny ve velikostních kategoriích center

V rozvojové oblasti se výrazně zvýšil počet měst/obcí s počtem obyvatel 3 000–10 000

V roce 1991 mělo v RO (mimo Prahy) více než 5 tis. obyv. 14 měst, v r. 2018 již 22 měst

V roce 1991 mělo více než 3 tis. obyv. 25 obcí, v r. 2018 již 43 obcí.

Toto zvýšení počtu měst lze považovat za pozitivní výsledek vývoje sídelní struktury.

Centra osídlení, navržená v ZÚR Středočeského kraje, v podstatě dosáhla velikosti (počtu obyvatel) v příslušné kategorii nebo je reálný předpoklad dosažení v blízké budoucnosti. Počet obyvatel k r. 2015 v Prognóze Pražského regionu (zpracované v r. 1995) byl u většiny sledovaných center v r. 2018 dosažen, resp. překročen (Králov Dvůr, Brandýs nad Labem-Stará Boleslav, Úvaly, Mnichovice, Zdiby/Klecany, Jesenice/Vestec, Hostivice a Mníšek pod Brdy. Prognózované velikosti nedosáhla centra Kladno, Český Brod a Průhonice/Čestlice.

Je velmi pravděpodobné, že v „nových městech“ bude dále narůstat počet obyvatel, neboť v řadě případů dochází k odklonu od kobercové zástavby rodinných domů a orientaci na vícepodlažní obytné soubory s upravenými veřejnými prostranstvími. Zatím, až na výjimky, se nejedná o přestavby či dostavby centrálních částí těchto měst, což je pochopitelně **významný nedostatek dosavadního vývoje**. Vzhledem k tomu, že v posledních dvou letech bylo dokončeno či zahájeno velké množství bytů, lze předpokládat k r. 2020 v území Rozvojové oblasti Praha pokračování nárůstu počtu obyvatel.

V r. 2017 bylo v RO dokončeno 5846 bytů na území hl. m. Prahy a 3140 bytů na území Středočeského kraje. Nejvíce to bylo v SO ORP Brandýs nad Labem-Stará Boleslav (812), Kladno

(428), Černošice západ (407), Černošice východ (388) a Říčany (363).

Mimo rozsáhlé výstavby bytů (převážně v izolovaných rodinných domech s vysokými nároky na pozemky) byla v příměstském území realizována rozsáhlá výstavba areálů ekonomických aktivit (logistika, výroba, služby). Na území hl. m. Prahy je jen 1 zóna tohoto charakteru v Horních Počernicích (u MÚK na D10). Lokalizace logistických areálů v území RO je vyvolána vysokou koncentrací obyvatel, ekonomickou výkonností a s tím související spotřebou v tomto území.

Určitým pozitivem po r. 1990 je, že průmyslová města z předcházejícího období, přes zánik velkého počtu pracovních příležitostí (těžba, hutnictví, chemie, strojírenství), nezaznamenala (s výjimkou Kladna) ztrátu obyvatel. Pochopitelně v této situaci byla významným faktorem Praha, která mohla akceptovat nárůst dojížděky z těchto měst.

Nízký nárůst počtu obyvatel **vyšších a středních center** do určité míry souvisí i s lokální suburbanizací, výstavbou bytů v menších obcích v jejich příměstských územích.

Významně se zvýšil počet obyvatel nižších center (+ 38,6 tis.) a lokálních center (+22,7 tis.).

Celkem v centrech osídlení byl nárůst 73,0 tis. obyv., tj. 40,4 % z celkového nárůstu obyvatel ve středočeské části RO (je to přibližně polovina nárůstu obyvatel, realizovaného na území hl. m. Prahy).

V obcích mimo centra osídlení se počet obyvatel zvýšil o 107,5 tis., z toho cca 40,0 tis. bylo v obcích, které měly v r. 1991 méně než 1,0 tis. obyvatel.

Nárůst počtu obyvatel center (v tis.)	
<u>metropolitní</u>	<u>80,3 (Praha)</u>
vyšší	- 2,9
střední	14,6
nižší	38,6
<u>lokální</u>	<u>22,7</u>
celkem	73,0 (mimo Prahu)

V centrech osídlení bylo realizováno 40,4 % z celkového nárůstu v RO na území Středočeského kraje.

Nárůsty počty obyvatel obcí, které měly v r. 1991 méně než 1,0 tis. obyv. (v tis.):	
tis. obyv.	nárůst
0,5–1,0	22,0
0,2–0,5	12,1
≤ 0,2	5,9
celkem	40,0

V těchto obcích bylo realizováno 22,2 % celkového nárůstu.

V ostatních obcích, mimo centra a velmi malé obce (v r. 1991 < 1 tis. obyv.), bylo realizováno 38,4 % nárůstu obyvatel Středočeského kraje.

V RO Praha v řadě případů dochází k vytváření spojitého zastavěného území dvou nebo více obcí. V těchto případech je žádoucí společné plánování, zejména veřejné infrastruktury.

Zajímavé je srovnání území zahrnutého do RO s ostatním územím Středočeského kraje (viz tabulka).

Z celkového nárůstu počtu obyvatel Středočeského kraje 239,5 tis. je realizováno na území rozvojové oblasti 75,4 %. Na počtu malých bytů ve Středočeském kraji se RO podílela jen 59,7 %.

počet obyvatel (2018)	RO	573,9 tis.	nárůst 180,5 tis.; 31,5 %
	ost.	778,8 tis.	nárůst 59,0 tis.; 7,6 %
počet zaměstnanců (2016)	RO	208,6 tis.	39,8 %
	ost.	316,3 tis.	60,2 %
počet nových bytů	RO	61,9 tis.	59,7 %
	ost.	41,8 tis.	40,3 %

Srovnání území zahrnutého do RO s ostatním územím Středočeského kraje

Zdroj: www.seznam.cz

Nový satelit na pomezí Šibřina – Křenice – Sluštice

V KÚ Šibřina – Křenice – Sluštice bylo vymezeno: Šibřina 142 % pozemků – využito 68; Křenice 146 % – využito 66; Sluštice 70 % – využito 37 pozemků. Vzdálenost od obce Šibřiny 700 m, Křenice 500 m, Sluštice 500 m.

V Šibřině v roce 1991 bylo 455 obyv., v r. 2018: 870 obyv., nárůst o 425 obyv.; dokončeno 133 bytů.

V Křenicích v roce 1991 bylo 277 obyv., v r. 2018: 761 obyv., nárůst o 484 obyv.; dokončeno 215 bytů.

V Slušticích v roce 1991 bylo 278 obyv., v r. 2018: 496 obyv., nárůst o 318 obyv.; dokončeno 84 bytů.

Zdroj: www.seznam.cz

Vysoký Újezd

V územním plánu bylo vymezeno v I. etapě 415 pozemků, celkem 720 pozemků. Počet obyvatel v roce 1991: 170, 2018: 191

Suburbánní rozvoj jádrového území **středočeského prostoru** se výrazně odlišuje od situace v jiných zemích (např. **regionu Mnichova**). Zásadní rozdíly jsou zejména tyto:

- počátky 60. léta min. století, s určitými výkyvy stále probíhá
- počátky 90. léta min. století
- jádrové území má vysokou hustotu zalidnění
- Praha vzhledem k anexím území v letech 1968 a 1974 má výrazně nižší hustotu osídlení
- v aglomeraci, která je obvykle vymezena, je zastoupení měst nad 50, 30, 20 tis. obyv.
- v „aglomeraci“ Prahy je zastoupení těchto center výrazně nižší
- v aglomeraci je řada měst nad 10 tis. obyv.
- v „aglomeraci“ Prahy je jich velmi málo
- výjimečné jsou obce s méně než 5 tis. obyv. (v důsledku slučování)
- převažují obce s velikostí pod 3 tis. obyv., mimořádně velký je počet obcí pod 1 tis. obyv.
- vysoký podíl obyvatel je koncentrován do koridorů S-Bahn
- nízký počet obyvatel je v koridoru příměstské železnice, její parametry jsou substandardní
- koncentrace obyvatel jen v koridoru hlavní silnice je spíše výjimečná
- k suburbánnímu rozvoji dochází často v obcích mimo koridory železnic a hlavních silnic

V důsledku těchto odlišností lze dosavadní trend rozvoje „Pražského regionu“ považovat za **značně problematický**. V územních plánech obcí příměstského území jsou vymezeny velmi rozsáhlé zastavitelné plochy (v některých případech i vybavené infrastrukturou), ve kterých dlouhodobě není realizována výstavba. V řadě případů tyto lokality ani nenavazují na zastavěná území větších sídel.

V současné české legislativní situaci nemá regionální plánovací dokumentace reálnou možnost usměrňovat vývoj území. Je možné zrušit v územních plánech zastavitelné plochy, které nejsou 5 let po jejich vymezení využity, tento nástroj je však využíván jen zcela výjimečně. **V jiných zemích má vymezení nových zastavitelných ploch výrazné ekonomické a infrastrukturální souvislosti.**

Pro budoucí plánování je žádoucí upustit od vymezení rozsáhlých „rozvojových oblastí“ s nízkou hustotou zalidnění a rozptýlenými ostatními aktivitami. Preferovat by se měla regenerace vnitřních území měst a dalších obcí a vymezení menších „rozvojových území“ s vysokým položovým potenciálem. Tyto proměny sídelní struktury by měly sledovat **kvalitativní parametry sídel a krajiny.**

Poznámka – článek měl být věnován jen vývoji center a měl navazovat na původně avizovaný text RNDr. Jana Müllera „Demografické změny v jádrovém území středočeského prostoru“. Ten dosud nebyl dokončen, přičemž některé jeho rozpracované podklady byly využity v tomto článku.

Použité zdroje:

- AURS, spol. s r. o. Souvislosti územně plánovací úrovně regionální a vyšší. Výzkumný úkol: Metodika zadávání územních plánů. FA ČVUT v Praze, Praha: 2015.
- AURS, spol. s r. o. *Praha a její metropolitní region*, 2014.
- Ministerstvo dopravy. *Dopravní sektorové strategie*, 2013.
- AURS, spol. s r. o. *ZÚR Středočeského kraje*, 2011.
- AURS, spol. s r. o. *Širší vztahy pro koncept ÚP hl. m. Prahy*, 2008.
- AURS, spol. s r. o. *ÚP VÚC Pražského regionu*, 2006.
- KÖRNER, Milan. Čtvrtstoletí plánování a vývoje středočeského prostoru a některá srovnání s regionem Mnichova. In: *Urbanismus a územní rozvoj*, č. 4/2016.
- KÖRNER, Milan. Proměny středočeského prostoru, In: *Urbanismus a územní rozvoj*, č. 6/2004.
- KÖRNER, Milan. Pražský metropolitní region – význam vazeb. In: *Doprava*, 2003.
- KÖRNER, Milan. Koncept územní prognózy pražského regionu. In: *Architekt*, 1995.
- MÜLLER, Jan. *Demografické změny a jejich územní souvislosti*. In: *Urbanismus a územní rozvoj*, č. 5/2010.

Ing. arch. Milan Körner, CSc.
AURS, s. r. o.

ENGLISH ABSTRACT

Transformation in the core part of Central Bohemia between 1991 and 2018, by Milan Körner

The pivotal subject of this article is development and change of settlement structures in Prague and the surrounding region of Central Bohemia. As a consequence of obsolete physical planning documents (a Prague masterplan dating back to 2000 and the masterplan of Prague as a higher administration unit from 2006) and the low authority of these documents, there is a lot of uncontrolled suburban development today, mainly on the outskirts of Prague but also within the borders of the city administration. Due to the fact that, unlike in other countries, in the Czech Republic metropolitan regions and settlement agglomerations are not defined, the territory we address is that of the Development Area of Prague as delimited by Spatial Development Principles. It is a territory that differs from other Czech regions due to its very high economic power and a considerable increase in its population since 1990. This increase, by 46% in the suburban area outside Prague, has been reflected in changes in the structures of settlements. As to other locations in Central Bohemia, significant autonomy is typical of two development areas of slightly lesser importance: the region of Mladá Boleslav, of high economic potential, and the lowlands along the River Elbe, with Kolín and Kutná Hora as adjacent centres.

JEŠTĚ K (NE)ÚČASTI SPOLKŮ PŘI OCHRANĚ PŘÍRODY V ÚZEMNÍM A STAVEBNÍM ŘÍZENÍ

Jan Mareček

Zákon č. 225/2017 Sb., který v souvislosti s novelou stavebního zákona novelizoval mimo jiné ustanovení § 70 odst. 3 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů vyvolal řadu odmítavých reakcí a také návrh skupiny senátorů Ústavním soudu na zrušení jednotlivých ustanovení zákona č. 183/2006 Sb. a zákona č. 114/1992 Sb., ve znění zákona č. 225/2017 Sb. (dále také jen „ústavní stížnost“). V čísle 2/2018 tohoto časopisu byl k uvedenému problematice publikován článek JUDr. Terezy Snopkové, Ph.D. z Katedry práva životního prostředí Právnické fakulty Univerzity Karlovy. V návaznosti na něj je nezbytné v rámci objektivní a nestranné chápání účasti spolků při ochraně přírody v územním a stavebním řízení učinit několik poznámek a přispět tak k navození žádoucí odborné diskuse jako podkladu pro novou právní úpravu.

Úvodem si dovoluji předeslat, že s provedenou novelizací ustanovení § 70 odst. 3 zákona č. 114/1992 Sb. nesouhlasím a považuji ji za nesystémovou již jen z hlediska návaznosti na další novelizovaná ustanovení tohoto zákona (např. § 8 odst. 6 a § 56 odst. 6 ZOPK). Chápu ji spíše jako emotivní reakci jejich autorů na nepřijatelnou praxi účasti spolků, blokujících bez zjevných věcných důvodů územní a stavební řízení pro významné investice (například v případech již vydaných pravomocných „druhovcích“ výjimek podle zákona č. 114/1992 Sb., konkrétně v případě „NEXEN“ v průmyslové zóně „Triangl“). V tom se lze shodnout s autorkou výše uvedeného článku. Jenže tato „zpackaná“ novela poukázala na dlouholeté závažné problémy nejen právní úpravy, ale zejména aplikační praxe. Je nepochybné, že sporné ustanovení § 70 odst. 3 zákona č. 114/1992 Sb. je aplikováno i v případech, kdy se zjevně o ochranu přírody a krajiny nejedná ve smyslu ustanovení § 2 citovaného zákona, ale jde o požadavky na „účast veřejnosti“ v územním a stavebním řízení v případech zejména stavebních záměrů, na které se jinak nevztahuje posouzení vlivů na životní prostředí podle zákona č. 100/2001 Sb. V tom je jádro celého problému a lze proto uvádět argumenty na podporu takové účasti veřejnosti, potažmo spolků v územním a stavebním řízení pro stavby „bez EIA“, jejichž předmětem je ochrana přírody a krajiny, nebo proti ní, ať již jsou povahy přírodovědecké (ekologické) nebo právní. Nicméně ani zastánci této účasti uvedenou motivaci nepopírají, což lze parafrázovat slo-

vy „když se nemůže veřejnost (spolky) účastnit územního a stavebního řízení, neboť nejde o případy staveb EIA, ale jsou z hlediska jejich lokálního dopadu významné, nezbyvá než založit účast spolků na ustanovení § 70 odst. 3 zákona č. 114/1992 Sb.“. Taková argumentace je ale zkresleným výkladem zákona. Stejně jako je zkreslený často uváděný přínos spolků pro ochranu zájmů životního prostředí. K objektivním závěrům tohoto typu totiž chybí seriózní analýzy. Akademicky lze tvrdit, že nově přijatá podoba ustanovení § 70 ZOPK je ústupkem oproti nabytému standardu, který byl v rámci konceptu zákona č. 114/1992 Sb. „úspěšně naplňován více než dvě desetiletí let účinnosti zákona“. Polemické je však tvrzení, že „rolí spolků jako nevládních organizací lze vnímat též v podobě hlídání kvality výkonu státní správy“. Kéž by tomu tak bylo. Již z rozsudků Nejvyššího správního soudu vyplývá přesvědčení, že v případě spolků „smyslem a účelem účasti ve stavebním řízení není blokáce, zdržování a protahování realizace stavebního záměru procesními obstrukcemi, nýbrž to, aby kvalifikovaně, tj. odbornými argumenty z oblasti ochrany životního prostředí, urbanismu apod. hájila dotčené (veřejné) zájmy ochrany přírody a krajiny v konkurenci jiných veřejných zájmů a zájmů soukromých (Rozsudek NSS ze dne 4. 5. 2011, č. j. 7 As 2/2011-52)“. Nic jiného by si investoři a také správní orgány nepřáli, ale praxe je jiná. Často proklamovaným cílem úpravy účastenství spolků podle ustanovení § 70 ZOPK je „jednoznačně ochrana veřejného zájmu“,

což vzhledem k výsledkům aplikační praxe je v mnoha případech velmi diskutabilní a za nepřijatelné pak považuji tvrzení, že spolky jsou „nositeli veřejných zájmů“ v daném případě na úseku ochrany přírody a krajiny.

Sami navrhovatelé „ústavní stížnosti“ rozvíjejí argumentaci založenou na předpokladu, že „novelizovaná zákonná úprava bez náhrady ruší právo dotčené veřejnosti (spolků) na účastenství ve všech správních řízeních, ve kterých rozhodují jiné správní orgány než orgány ochrany přírody a krajiny podle zákona o ochraně přírody a krajiny a jejichž předmětem jsou záměry, jež se sice dotýkají zájmů ochrany přírody a krajiny, ale nepodléhají (plněmu) posuzování vlivů na životní prostředí podle zákona o posuzování vlivů na životní prostředí. Lze je pracovně označit jako „středně velké záměry“. Středně velké záměry představují více než 90 procent z množiny všech záměrů, které jsou povolovány ve správním řízení a v nějakém ohledu se dotýkají ochrany přírody a krajiny v České republice. Podíl záměrů projednávaných v (plném) procesu posuzování vlivů na životní prostředí představuje z uvedené množiny jen několik málo jednotek procent. Lze jen poznamenat, že pokud jde o pojem „středně velký záměr“, je chápán tak, že jde o záměry nepodléhající posuzování vlivů na životní prostředí, s tím, že jde o více než 90 procent záměrů, jedná se však pouze o odhad navrhovatelů „ústavní stížnosti“ nedoložený žádnými statistikami či studiemi. Na druhé straně to dokládá, jaký rozsah účasti si spolky nárokují.

Je třeba opakovaně zdůraznit, že ochranou přírody a krajiny podle zákona č. 114/1992 Sb. se rozumí vymezená péče státu a fyzických a právnických osob o volně žijící živočichy, planě rostoucí rostliny a jejich společenstva, o nerosty, horniny, paleontologické nálezy a geologické celky, péče o ekologické systémy a krajinné celky, jakož i péče o vzhled a přístupnost krajiny. Bez spojení s předmětem ochrany přírody a krajiny podle zákona č. 114/1992 Sb. tak dochází a v minulosti i docházelo, k extenzivnímu výkladu podmínek pro účast spolků podle tohoto zákona a právě k nárokování účastenství v řízeních podle stavebního zákona u „středně velkých záměrů“, u kterých ale z hlediska zákona nebyly dotčeny zájmy ochrany přírody a krajiny. To znamená vlastně určité suplování úpravy „dotčené veřejnosti“, na kterou se nevztahuje zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, ve znění pozdějších předpisů („zákon EIA“).

Úvahy a porovnání vymezení předmětu ochrany a krajiny podle § 2 odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb. a definice životního prostředí podle § 2 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů, která obsahuje slovo „zpravidla“, což neznamena vždy, vytváří „šedou“ zónu, která pojmově umožňuje vkládat do předmětu ochrany přírody a krajiny více než bylo úmyslem zákonodárce. Tato argumentace pak bývá vyjadřována následovně: „V důsledku toho obecně (tzn. v zásadě) platí tato dvě dílčí empirická pravidla. Za první, že záměr dotýkající se přírody a krajiny se zpravidla dotýká i prostředí, které „vytváří přirozené podmínky existence člověka“, potažmo dotýká se i člověka jako takového. A za druhé, že záměr dotýkající se životního prostředí se zpravidla dotýká i přírody a krajiny.“ S uvedenou premisou nelze bez výhrad souhlasit. Vzhledem k institutům obecné a zvláštní ochrany přírody a krajiny jsou zjevné difference mezi obecným a zvláštním a lze nalézt přesně vymezená kritéria pro určení předmětu ochrany přírody a krajiny. Nejsou s tím problémy u zvláště chráněných území a u zvláště chráněných druhů živočichů a rostlin (ale i u památných stromů a nerostů). Otázky

vznikají u institutů obecné ochrany přírody a krajiny, typicky u ochrany krajinného rázu, kdy mimo jiné v důsledku nedotažené právní úpravy (prováděcí předpis nebyl ani po 25 letech vydán) a extenzivního výkladu v zastavěném území a kolize s právní úpravou stavebního zákona vzniká prostor pro uplatňování nároků na účast spolků v povolenacích řízeních, které nemají s faktickou ochranou přírody a krajiny nic společného. Přitom i judikatura si klade pro posuzování krajinného rázu dvě podmínky, a to že stavba „svou charakteristikou může krajinný ráz ovlivnit a je umístována v krajině krajinným rázem charakterizované“. Nelze tedy pojem krajinný ráz vykládat zjevně extenzivním, účel zákona přesahujícím způsobem (viz rozsudky NSS ze dne 22. 7. 2009, č. j. 5 As 53/2008-243 a ze dne 2. 6. 2016, č. j. 7 As 267/2015-57).

Při akceptování uvedené premisy, že „vše souvisí se vším“, pak s přihlédnutím k 90 procentům „středně velkých záměrů“ ze všech povolených případů vzniká v rozhodovací praxi neúnosná situace prakticky neomezené účasti spolků téměř ve všech řízeních podle stavebního zákona. Spolky systémově využívají všech procesních možností k obstrukcím včetně v poslední době populárních námitek „systémové podjatosti“ v takové míře, že Ministerstvo pro místní rozvoj muselo tuto otázku řešit na základě úkolu z usnesení vlády č. 587 ze dne 27. 6. 2016. Přes přijatou novelu ustanovení § 14 správního řádu to představuje vzhledem k poslání a úkolům veřejné správy v rámci spojeného modelu vážná rizika. Obce a kraje mají na jedné straně zajišťovat fungování veřejné dopravní a často také technické infrastruktury a pečovat o všestranný rozvoj svého území, vytvářet podmínky pro ekonomický a sociální rozvoj, včetně zaměstnanosti. Na druhé straně mají krajské úřady a obecní úřady rozhodovat o věcech ve správním řízení, které naplňují tyto úkoly. Dosavadní aplikace tzv. systémové podjatosti je pak důvodem pro neefektivní změny místní příslušnosti a představuje vážnou hrozbu pro funkčnost státní správy na daném úseku a právní jistotu stavebníků.

V kontextu podmínek pro účastenství spolků je třeba připomenout, že Ústavní soud ve svém usnesení ze dne 6. 5. 2003 sp. zn. IV. ÚS 75/01, kterým odmítl ústavní stížnost proti usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích jako neopodstatněnou, nezpochybnil argumentaci krajského soudu, že „účastenství žalobce nezakládá pouze splnění jedné z podmínek, kterou je skutečnost, že se jedná o občanské sdružení, které si klade za cíl ochranu životního prostředí, ale je současně vyžadováno splnění druhé podmínky, kterou je existence zásahu či zahajovaného řízení, při kterém může dojít k dotčení zájmu ochrany přírody a krajiny.“

Z důvodové zprávy k § 70 návrhu zákona o ochraně přírody a krajiny, který byl jako sněmovní tisk č. 497 z roku 1992 projednáván v České národní radě, ani náznakem nevyplývá, že smyslem účasti občanských sdružení (dnes spolků) ve správních řízeních má být ochrana majetkových nebo závazkových práv osob, které jsou jejich členy. Tato ochrana je těmto subjektům zcela dostatečně poskytována prostřednictvím soukromého práva, nikoliv práva veřejného. Prostřednictvím těchto sdružení se má realizovat účast občanů na výkonu ochrany přírody a krajiny tak, jak ji pak přijatý zákon definoval v ustanovení § 2. Z důvodové zprávy k Sněmovnímu tisku ČNR č. 497 z r. 1992 k vládnímu návrhu zákona o ochraně přírody a krajiny k § 70 a 71 (zvláštní část) lze uvést: „Ustanovení o účasti občanů na výkonu ochrany přírody a krajiny podle tohoto zákona jednak navazuje na některé osvědčené instituty předchozích právních norem (např. aktivity ochrany přírody při orgánech státní ochrany přírody), jednak zavádí zcela nový prvek v možnosti, aby se občanská sdružení organizovaná v oblasti ochrany přírody stala za určitých podmínek účastníkem správních řízení. Využívá se tak znění § 14 odstavce 2 zákona č. 71/1967 Sb., o správním řízení: ‘Účastníkem řízení je i ten, komu zvláštní právní předpis takové postavení přiznává’ “. Dále také pak mimo jiné: „Těmito organizacemi jsou např. Český svaz ochránců přírody, myslivecký nebo rybářský svaz, TIS, Brontosaurus, Děti země, Greenpeace apod. ‘Místní’ příslušností se

nerozumí vždy jen místní organizace, ale místu dotčenému řízením v katastru příslušné obce ta nejbližší organizační jednotka zájmového sdružení, která působí zpravidla v nějakém regionálním (okresním, obvodním, republikovém) měřítku. Z toho ovšem plyne, že příslušné zájmové sdružení může vždy zastupovat jedna její organizační jednotka (např. Český svaz ochránců přírody jeho místní organizace; pokud neexistuje v dané obci, pak např. její okresní výbor; pokud neexistuje, pak ústřední orgány). Požadavek, aby zaměřením příslušného zájmového sdružení byla ochrana přírody a krajiny, neplní zpravidla ty organizace, které jsou především výchovné (Skaut, Junák), sportovní (s výjimkou turistických), ženské, dětské apod. Smyslem účastenství dříve občanských sdružení (spolků) bylo podle zákona o ochraně přírody a krajiny umožnit participaci na ochraně veřejného zájmu na úseku ochrany přírody a krajiny spolu s příslušnými dotčenými orgány, kterým zákon svěřuje výkon veřejné správy na daném úseku.“

V rozporu s tím jsou pak v „ústavní stížnosti“ uváděny argumenty, že „ustanovení § 70 odst. 3 zákona o ochraně přírody a krajiny ve znění před novelizací provedenou zákonem č. 225/2017 Sb. tak pro správní řízení o „středně velkých záměrech“ podle stavebního zákona zaručovalo soulad s ústavními principy podle čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 věta první Listiny, pokud jde o ochranu práv dotčených nájemců a jiných uživatelů nemovitostí a rezidentů.“ Stejně tak o jiném úmyslu a „použití“ ustanovení § 70 odst. 3 zákona o ochraně přírody a krajiny svědčí tvrzení v „ústavní stížnosti“: „V důsledku toho všichni lidé, kteří (i) žijí v bezprostředním okolí budoucího „středně velkého záměru“ dotýkajícího se přírody v místě jejich bydliště, (ii) mají subjektivní právní vztah k dotčenému místu, ale (iii) nemají vlastnické nebo jiné věcné právo k sousedním pozemkům nebo stavbám, zcela a bezvýhradně ztrácejí jakoukoli procesně právní možnost ovlivnit rozhodování stavebního úřadu o umístění a povolání takového záměru.“ Vzmeme-li v potaz tvrzení, že se jedná u „středně velkých záměrů“ o 90 procent z množství všech povolovaných záměrů a realitu „ovlivňování“ průběhu povolova-

cích řízení v důsledku účasti spolků, jedná se o podstatné „ovlivnění“ povolovacích řízení s negativními důsledky pro přípravu staveb.

V rámci úvah o podmínkách účasti dotčené veřejnosti spolků v povolovacích řízeních podle stavebního zákona a podmínek jejich účasti, nelze opominout zpřísňující úpravu zákona EIA v návaznosti na směrnici EIA, která dává rozsáhlý prostor pro jejich účast v tzv. navazujících řízeních. Současně však je upravena účast dotčené veřejnosti včetně spolků, a to již ve zjišťovacích řízeních, a pokud je vydáno negativní rozhodnutí, že záměr nebude posuzován, mají možnost v případě jejich nesouhlasu se proti tomuto rozhodnutí odvolat.

Zákonodárce má řadu alternativních účinných legislativních způsobů, jak upravit účast spolků v povolovacích řízeních podle stavebního zákona, hájících subjektivní práva svých členů mimo předmět zákona o ochraně přírody a krajiny, ale ne způsobem, který by zneužíval instituty tohoto zákona.

Nelze například pominout, že zásadní otázky ochrany přírody a krajiny jsou řešeny v územně plánovací dokumentaci. Nehledě na obligatorně pořizované krajské dokumenty – zásady územního rozvoje, má z celkového počtu 6 258 obcí v současné době 5 661 obcí platný územní plán. Územní plán je vydáván formou opatření obecné povahy po všestranném opakovaném veřejném projednání s povinným reflektováním připomínek veřejnosti. Podle judikatury Ústavního soudu pak mohou spolky, ačkoli neměly plná procesní práva dotčených osob, podat návrh na zrušení opatření obecné povahy nebo na zrušení jeho části. Při pořizování územně plánovací dokumentace je vyhodnocován její vliv na udržitelný rozvoj území, včetně vlivu na životní prostředí – SEA (zahrnující i vliv na ochranu přírody a krajiny, typicky na krajinný ráz, který se v případech schválení podmínek jeho ochrany v územním plánu již dále neposuzuje).

Zásadně nelze souhlasit s často uváděným důvodem pro účast spolků v povolovacích řízeních založeným na kontro-

le dodržování podmínek podkladových závazných stanovisek dotčených orgánů, kterou by prioritně měly zajišťovat tyto dotčené orgány. K informování dotčené veřejnosti včetně spolků by měly sloužit jiné instituty pro poskytování informací, zejména na daném úseku podle zákona č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí. Argumenty, že spolky musí mít postavení účastníka správních řízení, aby mohly „suplovat“ neexistující kontrolní orgán, který by stál vně systému státní správy a zastupoval organizovanou ochranu veřejného zájmu a případně, že jejich účast v řízení má čelit tzv. riziku systematické podjatosti, jsou nepřijatelné.

Závěrem je třeba položit si základní otázku, zda práva spolků na spravedlivý proces jsou spojena s jejich předmětem činnosti podle § 2 zákona o ochraně přírody a krajiny, nebo zda prostřednictvím tohoto zákona jsou naplňovány jiné, byť Ústavou a zákony aprobované, cíle a realizována jiná práva, než tento zákon stanoví. Ochrana životního prostředí (přírodního bohatství, nerostného bohatství, zdrojů a surovin) nabývá podoby politického cíle či ústavního principu a (příznivé) životní prostředí ústavně chráněné hodnoty – veřejného statku (v objektivním smyslu slova), za jejichž garanci a naplňování (i v souladu se zásadou trvale udržitelného rozvoje) nese primární odpovědnost stát (veřejná moc). Životní prostředí je jedním ze součástí sociálního standardu, mezi které náleží ekonomický rozvoj, sociální blahobyt a příznivé životní prostředí, proti němuž stojí poměrování veřejných zájmů (v rámci územního plánování, v dohadovacích řízeních o závazných stanoviscích dotčených správních orgánů apod.). Mělo by být vždy na posouzení orgánů veřejné moci v mezích daných zákonem, který zájem má v daném konkrétním případě přednost. Veřejnou moc nemůže suplovat neomezená účast spolků zabývajících se ochranou životního prostředí ve všech typech správních řízení.

JUDr. Jan Mareček
Česká společnost pro stavební právo

Once more on the participation (or non-participation) of associations for environmental protection in spatial and pre-construction proceedings, by Jan Mareček

Negative reactions to Act 225/2017, amending §70 of Act 114/1992 on Nature and Landscape Protection, have been numerous. Dr. Tereza Snopková of the Faculty of Law, Charles University, published an article on this matter in the 2/2018 issue of this journal. A necessary follow-up to her contribution are a few remarks in terms of unbiased and impartial understanding of the participation of environmental associations in spatial and pre-construction proceedings. A professional debate as a foundation for new legislation should follow.

METODIKA HODNOCENÍ EKOSYSTÉMOVÝCH SLUŽEB V SÍDLECH ČESKÉ REPUBLIKY

V rámci Politiky architektury a stavební kultury ČR a naplňování jejího opatření Ústavem územního rozvoje jsou soustřeďovány vybrané výsledky výzkumů zaměřené na vliv kvality prostředí na člověka. Výběr je dostupný na internetových stránkách Ústavu územního rozvoje: *Politika architektury a stavební kultury České republiky > Téma 8 – Výzkum a vývoj*. Mezi vybranými výsledky výzkumů je Metodika hodnocení ekosystémových služeb v sídlech v ČR. Metodika vznikla v Ústavu výzkumu globální změny Akademie věd ČR, v.v.i. v roce 2016. Zpracovávali ji Jana Frélichová, MSc. Ph.D., Mgr. Zuzana Harmáčková, Ing. Adam Pártl, MSc. a Mgr. David Vačkář, Ph.D. Metodika obsahuje seznámení se zelenou infrastrukturou, ekosystémem i vztahy, kterými na okolí působí. Ukazuje, jaký vliv má zelená a modrá infrastruktura na městské prostředí i kvalitu života, zavádí výpočty a vzorce potřebné k vyhodnocení ekosystémových služeb.

Ekosystémy představují ve městech i v jejich nejbližším okolí parky, zahrady, vodní plochy, louky, lesy a další prvky zeleně. Ty přinášejí obyvatelům celou škálu **ekosystémových služeb** přispívajících ke zvýšení kvality života: vodní plochy regulují teplotu a mikroklima, zeleň redukuje smog,

je tvůrcem žádaného stínu v letních měsících a může sloužit také ke snižování povodňového nebezpečí. Zeleň snižuje míru hluku a koncentraci CO₂. Urbanizační tlak na rozrůstání městské a příměstské zástavby však vede ke zmenšování rozlohy ploch městské zeleně, a tím ke snižování ekosystémových služeb.

Pro urbánní ekosystémy se začal používat termín **zelená infrastruktura** (nebo modrá infrastruktura, jde-li o vodní ekosystémy). Vyskytuje se v prostředí, kterému dominuje zástavba kombinovaná s fragmenty prvků přírodního nebo přírodě blízkého prostředí. Ekosystémy ve městě zahrnují zastavěné plochy, ale rovněž oblasti těžby, skládky a plochy výstavby v kombinaci s plochami městské zeleně, případně zahrad apod. I města, resp. tyto jejich urbánní ekosystémy, mají kapacitu generovat ekosystémové služby. Míra kapacity je významně ovlivněna charakterem města – jeho lokalizací, velikostí, způsobem zástavby apod. Řešení v rámci zelené infrastruktury jsou obzvláště důležitá v městském prostředí, neboť vytvářejí pocit sounáležitosti, posilují vazbu s dobrovolnými akcemi občanské společnosti, vytvářejí možnosti propojení městských a venkovských oblastí a atraktivní místa k bydlení i práci.

Česká legislativa pracuje s pojmem **systém sídelní zeleně**. Ten je součástí urbanistické koncepce územního plánu. Je definován jako soubor ploch, jejichž hlavní využití je vázáno přímo na zeleň a vegetační prvky, nebo v nichž je zeleň důležitým doplňkovým prvkem k hlavnímu využití ploch. Vymezuje se v zastavěném území, zastavitelných plochách a případně v nezastavěném území v bezprostřední vazbě na zastavěné území a zastavitelné plochy. Zahrnuje zeleň jak veřejnou, tak vyhrazenou i soukromou. Prostorovým a funkčním uspořádáním stávajících a navržených ploch sídelní zeleně do spojitě sítě vzniká systém sídelní zeleně.

Metodika předpokládá značné překryvy mezi **zelenou infrastrukturou v sídlech** a **systémem sídelní zeleně**. Tyto dvě složky plní významnou funkci v sídlech právě z hlediska ekosystémových služeb.

Cílem metodiky je zachování a zlepšení ekosystémů a ekosystémových služeb v urbánním prostředí. Je vytvořena jako soubor složený z konkrétních analytických kroků – identifikace, mapování a hodnocení ekosystémů a ekosystémových služeb a integrace výsledků do procesů územního plánování. Aktualnost a potřeba metodiky vyplývá také

Příklady regulačních urbánních ekosystémových služeb

z mezinárodních a národních závazků, které byly představeny ve Strategii EU pro přizpůsobení se změně klimatu.

Je nezbytné **identifikovat, kategorizovat a zmapovat** jednotlivé typy přírodních ploch ve městě. Ty jsou následně **klasifikovány, analyzovány a hodnoceny**. Ekosystémové služby se rozdělují do tří základních typů:

- regulační služby (kvalita ovzduší, regulace hluku, odtok povrchových vod...);
- zásobovací služby (plodiny a rostliny);
- kulturní služby (rekreace a vzdělávání).

Výběr služeb by měl být založen nejlépe na základě preferencí různých aktérů, ale také v souvislosti s klíčovými problémy daného města. Hodnocení ekosystémových služeb metodika rozlišuje na **hodnocení metodami kvalitativními** (biofyzikálními a ekonomickými) a **kvantitativními** (dotazníkovým šetřením, řízenými rozhovory, expertními posudky). Metodika je založena na biofyzikálním hodnocení, kdy je tento princip považován za stěžejní. Stanoví se ekologické indikátory, které přispívají ke zvýšené dostupnosti informačních podkladů. Hodnocení je pak prováděno podle následujících kroků:

- stanovení zdrojových hodnot (například letecké snímkování, hydrometeorologická měření);
- vytvoření databáze hodnot (včetně typu ekosystémové služby – regulační, zásobovací, kulturní);

- přenos hodnot;
- výpočet průměrné biofyzikální hodnoty služby na jeden hektar pro jednotlivé typy ekosystémů;
- výpočet kapacity urbánních ekosystémů poskytovat ekosystémové služby;
- mapové znázornění kapacity ekosystémů poskytovat ekosystémové služby.

V současnosti je žádoucí věnovat pozornost ekosystémovým službám v procesu územního plánování. Lze tak na jejich základě určit problémové oblasti, nedostatkové služby nebo aktuální poptávku ze strany obyvatel měst. Hodnocení dle této metodiky pak může posloužit k návrhu systému sídelní zeleně a zajistit tak ekosystémové služby pro většinu obyvatel.

Lze také přistoupit v procesu územního plánování k závaznému **stanovení tzv. koeficientu zeleně** v územním nebo regulačním plánu. Koeficient stanovuje minimální podíl zeleně v území. Určuje minimální plochu zeleně na rostlém terénu i ostatní zeleně na umělém povrchu, tj. popínavé zeleně na stavební konstrukci nebo na zpevněném povrchu. Přínosem koeficientu zeleně je standardizace požadavku na zajištění ploch zeleně v městském prostředí. Nevýhodou je orientace na velikost plochy bez ohledu na její funkci a kvalitu nebo absence zohlednění vodních ploch.

Z metodiky vyplývá, že je důležité začlenit ekosystémové služby do plánovacích a rozhodovacích procesů ve městech. Jedná se především o územní plánování

a další procesy strategického rázu, jakými jsou například ekosystémově založené adaptace na změnu klimatu a další rizika. Prosazování ekosystémových služeb je nutné vždy provádět v souladu s obecně závaznými právními předpisy, s existujícími strategickými i koncepčními dokumenty, a na základě důkladné kvalitativní a kvantitativní analýzy.

Metodika je dostupná na stránkách ÚÚR v sekci *Územní plánování a stavební řád* > *Politika architektury a stavební kultury České republiky* > *Téma 8 – Výzkum a vývoj* v Aktualizovaném seznamu vybraných výsledků výzkumů I.

Bc. Jakub Kotrla
Fakulta stavební VUT Brno

Miroslav Masák

LIDOVÉ NOVINY

Jaký vlastně byl ten SIAL?

Před padesáti lety vznikl ateliér, který stojí za televizním vysílačem Ještěd nebo obchodním domem Máj.

V reprezentativní publikaci The 20th Century World Architecture, kterou vydalo londýnské nakladatelství Phaidon Press, je důstojně reprezentována i česká architektura. Osmi stavbami z dvacátých a třicátých let včetně vily Tugendhat, ale jen dvěma příklady z druhé poloviny století. Televizním vysílačem na Ještědu a pražským obchodním domem Máj. Obě stavby vzešly z architektonického ateliéru SIAL, který vznikl téměř přesně před padesáti lety.

Odpověď na úvodní otázku bych rád začal zmínkou o našem vztahu k architektuře. Začínali jsme v 50. letech. Škola nám mnoho nedala, až praxí jsme docházeli k poznání, které je dnes zřejmě začínajícím studentům. K tomu, že pojmem architektura se obecně vyjadřuje určité uspořádání věcí. Potvrzovali jsme si, že architektura není, navzdory sympatiím ke Karlu Teigemu, vědou, i když její sociologické, psychologické a technické aspekty s vědou souvisí. Že není ani pouhou technickou disciplínou, druhem stavitelství, jak tvrdili jiní, přestože volba vhodné technologie je pro zrod stavby zásadní. A že není ani uměním, jak se traduje, i když je vysoce tvořivou disciplínou a má s uměním mnoho společného. Jak říkala Hannah Arendtová: jen ty výsledky tvůrčí práce, které existují nezávisle na jakémkoli utilitárním a funkcionálním vztahu, mohou být uměleckým dílem.

Vzrušivý koncept a myšlenka

Hodnocení architektury není snadné, protože v sobě má řadu neměřitelných hodnot. My jsme si vypomáhali citátem nizozemského mnicha a architekta van der Laana, že dobrá architektura musí naplňovat to, co je nutné, i to, co je podstatné. Nutné je dokonalé řemeslo. Odpovědný návrh by měl brát vážně míru energie místa, kontext, měl by dostatečně odpovědět na sociální, psychologické, fyziologické a estetické požadavky a nabídnout optimální řešení provozu,

technologie, konstrukci a hospodárnosti. Pokud projekt přiměřeně naplňoval tyto skupiny požadavků, potom jsme očekávali dobrou stavbu. Aby směřoval i k dobré architektuře, musel mít i to podstatné – zřetelnou myšlenku, vzrušivý koncept, harmonický poměr obvyklého a neobvyklého.

Poprvé ve vlastním

SIAL je zkratkou pro Sdružení inženýrů a architektů z Liberce, dnes běžně užívanou pro celé období trvání Hubáčkova ateliéru. Karel Hubáček přišel do libereckého Stavoprojektu v roce 1951. Po pěti letech mu tehdejší vedoucí ateliéru Němec Karl Winter ateliér předal. Později jsme se k ještě mladým architektům Hubáčkově a Svobodovi přidali i my, čerství absolventi fakult architektury z Prahy a Brna. Ve Stavoprojektu jsme se neměli špatně, ale postupně rostla naše chuť k větší samostatnosti, k překračování omezujících norem a to v rámci velkého ústavu nebylo snadné. S vydatnou pomocí osvětleného primátora Jiřího Moulise jsme založili vlastní projektovou kancelář. V červnu 1968. Její trvání bylo krátké. Po politických prověrkách v roce 1971 byla další možnost existence našeho ateliéru odmítnuta a my jsme byli „vráceni“ do Stavoprojektu, ze kterého jsme vzešli. Ale to předbílám.

Začátek SIAL byl skromný, riziko nezajištěné existence podstoupili čtyři architekti a dalších osm odvážných projektantů. Ale během krátkého času jsme měli znovu komplexní ateliér, a jak bývalo naším zvykem, bez výrazné vnitřní hierarchie. To komplexní bych chtěl zdůraznit, byla to jedna ze základních devíz ateliéru – konceptní spolupráce se statiky, staváři a specialisty, a to od samého zrodu návrhu. V úzké spolupráci nešlo jen o to, že jsme měli radu na počkání, ale především o to, že každodenní styk vedl k přejímání způsobu myšlení. Specialisté u nás nikdy nehráli druhé housle, naopak. V kritických letech se ujímali hlavní hry a řešili úkoly, které byly nad síly běžných projektových ústavů: Patrmanův radar, jeho kryty anténních systémů nebo tlumiče příčného kmitání věží, Peterkovy a Francovy

úvahy o využívání netradičních zdrojů energie a o nízkoenergetických domech, třicet let předtím, než si tématu společnost všimla. Žemličkovy výzkumy slunečního záření a jeho návrhy slunečních vzduchových kolektorů nebo sklo Connex, filtrující nevhodná záření, převzaté do výroby Sklounionem Teplice. A také vývoj ušlechtilých plechů Atmofix ve spolupráci se Státním ústavem hutnictví a železa, předpínané tyče laminátového pláště vysílače Ještěd, přenašeče signálu Radoom a tak dále.

Došlo i na naše přání, jež bylo inspirováno zkušenostmi z libereckého symposia, z naší účasti na pařížském bienále a z ročních stáží, které vedení města nabídlo absolventům pražské fakulty. K naplnění představy malého architektonického inkubátoru, který by mohl umožnit klidnější orientaci a čas k rozvíjení talentu. Zájem nás překvapil, místo předpokládaných tří čtyř čerstvých absolventů se jich přihrnulo čtrnáct. Kde pro ně najít vhodné pracoviště, kde sehnat zajímavé práce, kde na to všechno vzít peníze? Ale s pomocí města jsme i to zvládli. Získali jsme pod Jizerskými horami opuštěnou hospodu Na Jedlově, opravili jsme ji tak, abychom tam mohli jíst i pít, spát a také pracovat, a žili jsme tam dvanáct let.

Úrodná prst' architektury

Čas od času si klademe otázku, má-li SIAL co říct i k dnešku. Je zřejmé, že to, co kdysi bývalo svěží, čas postupně potáhl pavučinami. Ale starý SIAL listopadem 1989 neskončil, ti mladší projektují ve světě i u nás dál. Připomeňme si Československý pavilon na Expu v Seville, Suchomelův Český dům v Malmö, Přikrylovu galerii v Lounech, Baumovu dostavbu univerzity v Aachen, Zavřelovu nizozemskou ambasádu v Ghaně nebo Eislerův kostel v Římě a Rajnišovu rozhlednu v Izraeli. Připomeňme si i to, že všichni, kdo odešli do zahraničí, se stali důstojnými partnery světových hvězd: Josefa Kleihuese, Jakoba Bakemy, Richarda Meiera, Eberharda Zeidlera.

Když dnes dochází ve vzpomínkách nebo v kritice teoretiků k hodnocení našeho ateliéru, bývá přirovnáván ke stro-

mu se solidními kořeny, kmenem a slibnými plody v koruně. My sami jsme často mluvili o úrodné prsti, o květináči, ve kterém vedle sebe vyrůstal trs shodně myslících, obdobně tvořivých, a přece odlišných osobností. Já jsem si SIAL nejraději představoval jako jazz band, hrající pro radost, ve kterém všichni podporují toho, kdo právě hraje své sólo. Takový byl SIAL.

[MASÁK, Miroslav. Jaký vlastně byl ten SIAL? In: *Lidové noviny*, 2. 8. 2018, s. 9 © MAFRA, a. s. 2018, ISSN 0862-5921.

Simone Radačičová **HOSPODÁŘSKÉ NOVINY**
Megaměsta v potížích. Města v Asii a Africe se rozvíjejí tak rychle, že není možné budovat cesty, natož vodovody či elektrická vedení

Do roku 2030 se Londýn zařadí po bok dalších 42 světových megaměst, tedy sídel, kde žije více než deset milionů obyvatel. Už nyní se přitom Londýňané potýkají se špatnou kvalitou vzduchu, vysokými nájmami nebo dopravními komplikacemi. Radnice hledá cesty, jak se s těmito potížemi vyrovnat a současně se přizpůsobit dalšímu nárůstu populace. Klíčová je především výstavba nové infrastruktury, zajištění dostupného bydlení a boj proti znečištění životního prostředí. Radnice se například snaží přesvědčit Londýňany, aby více využívali městskou hromadnou dopravu nebo sdílené bicykly a svá auta nechali doma.

Před podobnými úkoly stojí i další světové metropole. Podle údajů OSN je nyní ve světě 33 megaměst. Nejvíce v Asii (19) a v Latinské Americe (6). Do těchto regionů – a do Afriky – se bude růst soustřeďovat i v budoucnu. Jim to ale přinese hlubší potíže než Londýnu.

Na mapě z roku 1960 působí nigerijský Lagos ještě jako menší přístav obklopený vesnicemi. Dlážděné silnice rychle přechází v prашné cesty a pole v lesy, popisuje deník *Guardian*. Lagos od té doby prošel proměnou – nyní v něm podle odhadů žije téměř 15 milionů lidí a patří mezi největší města v Africe. Velkou část obyvatel trápí chudoba, lidé žijí v improvizovaných obydlích ve slumech. Dusí je nadměrné znečištění vzduchu, odpadky, jsou bez zdravotní péče i bez tekoucí pitné vody. A ex-

perti se domnívají, že bude ještě hůř. Populace Lagosu každý rok roste asi o čtyři procenta a do roku 2100 bude mít více obyvatel než Kalifornie.

Jenže na to není Lagos – stejně jako většina měst v rozvojových zemích – připraven. Příkladem může být i Dillí, které podle Světové zdravotnické organizace patří mezi nejznečištěnější města na světě. Ani tato indická metropole nezvládla rychlý nárůst počtu obyvatel, kteří se potýkají s toxickým kouřem, nevyhovující hromadnou dopravou i nemocemi.

Je otázkou, jak tato megaměsta budou v budoucnosti vypadat. Zda se jim podaří přizpůsobit se rychle rostoucí populaci a jejím potřebám, ale i klimatickým změnám, s nimiž jsou spojené jevy jako stoupající hladina moře, rostoucí teploty nebo nedostatek vody. „Jakarta, Bombaj, Dillí, Peking a většina megaměst zaznamenávají takový růst populace, který je příliš rychlý pro tradiční cykly investic do energetiky nebo třeba dopravy. A to má okamžitý dopad na znečištění vzduchu, zhoršování dopravních zácp a zajištění dodávek elektřiny,“ uvedl Martin Powell, šéf urbanistického rozvoje ve společnosti Siemens.

Některá města už hledají způsoby, jak se s podobnými potížemi alespoň částečně vyrovnat. Jedním z nich je i Bogota, hlavní město Kolumbie. Jeho obyvatelé dlouhodobě sužovaly dopravní zácpy, vysoká kriminalita, nefunkční MHD i chodníky plné zaparkovaných aut. V roce 2000 ale vznikl systém autobusů TransMilenio, který nabízí rychlou přepravu po městě. Vedle toho tamní radnice přijala i omezení pro auta, přidala chodníky i speciální pruhy právě pro autobusy. První den spuštění TransMilenia se jeho autobusy svezlo 30 tisíc pasažérů, nyní přepraví přes dva miliony cestujících denně.

Mnozí experti považují TransMilenio za příklad, který by měly následovat i další země. Ale: ženy si stěžují na sexuální obtěžování v přeplněných autobusech, ekologové pak připomínají, že autobusy jezdí na diesel a znečišťují tak životní prostředí. Radnice proto hodlá postupně flotilu obměnit, ve hře jsou i hybridy nebo elektrobusesy. A do autobusů nasazuje ženské policejní hlídky.

Jiná města zase hledají odpověď na klimatické změny. Tokio, které je nyní největším megaměstem, ale čeká ho úbytek počtu obyvatel, hledá způsoby, jak se vyrovnat s rostoucími teplotami. Japonskou metropoli nedávno zasáhla vlna veder, ve městě Kumagaja dokonce naměřili rekordních 41,1 stupně. To rozvířilo diskusi o tom, jak se připravit i na olympijské hry, které se konají v létě 2020.

Předseda organizačního výboru Joširó Mori navrhl na období, kdy se budou konat hry, dočasně zavést letní čas. Mluví se o oděvech, které budou schopny ochránit své nositele před horkem či o mobilních rozprašovačích. V některých místech budou zase ulice pokryté speciálních povrchem, jenž umožňuje absorbovat dešťovou vodu, která se bude postupně odpařovat.

[Hospodářské noviny, 8. 8. 2018, s. 2 © 2018 Economia, a. s. ISSN 0862-9587]

Martina Marečková **HOSPODÁŘSKÉ NOVINY**
Bytové domy jako ostrovy zeleně. První vznikají v Praze

Pozitivní vliv zeleně na okolí budov a jejich uživatele ve městech nabývá při současných tropických teplotách zcela jiný rozměr. Střechy pokryté zelenými koberci, případně osázené keři a stromy, nebo fasády z rostlin začínají být trendem kancelářských budov i v tuzemsku. Přínosnější než jejich estetická funkce je ovšem fakt, že zeleně na konstrukcích chrání v létě budovy před přehříváním a v menší míře i v zimě proti mrazům a větru.

„U bytových domů zatím nevidíme pokrok, přitom v některých západoevropských městech platí nařízení, aby novostavby s plochými střechami byly pokryty zelení,“ říká Pavel Dostal, partner společnosti Greenville Service, odborného poradce na zelené střechy. „Vegetační střechy a fasády přinášejí úspory na chlazení budovy a také vlhčí a chladnější vzduch v jejím okolí,“ dodává.

„Povrch zelené střechy se během léta zahřívá na teploty až o 50 °C nižší, než je tomu u běžných krytin,“ vyjmenovává přínosy zelených střech Rostislav Dvořák ze stavební firmy Liko-S.

„Hydroizolace pod vegetačním souvrstvím navíc není vystavena vlivu ultrafialového záření ani velkým výkyvům teplot, což výrazně prodlužuje její životnost,“ popisuje.

Díky stínění se byty obejdou bez klimatizace

Jeden z mála developerů, který na bytových domech v tuzemsku zelené střechy řeší, je společnost T.E. Její projekt s názvem Sakura, jenž vyrůstá v Praze-Košířích, se doslova utopí v zeleni. Na střechě budou vysázeny stromy a investor u domu postaví také polosoukromý park se sakurovým hájem. K omezení přehřívání domu přispějí dále zelené střechy, ale i vegetace na fasádě domu, jeho terasách a balkonech.

„Jednotlivé byty spoléhají spíše na kvalitní technické vlastnosti použitých materiálů od oken přes zdivo až po izolace,“ podotýká ředitel T.E. Martin Hubinger. Proti přehřívání dále funguje správně navržené stínění pomocí teras a balkonů. „Ty potom v létě, když je slunce vysoko a příliš silné, přímému slunečnímu svitu brání a pomáhají v bytech udržet příjemnou teplotu i bez klimatizace,“ popisuje Hubinger.

Chladivý efekt obyvatelům Sakury dodá okolní prostředí, hlavně sousední louka a lesopark včetně několika jezírek a potoka. Závahu v bytovém projektu zajistí dešťová voda z retenční nádrže v kombinaci s hlubokou studnou, kterou nechal developer vyvrtat přímo pod budovou.

„Spotřeba vody z vodovodního řadu je tedy v našem případě až poslední variantou, jakýmsi nouzovým scénářem, a věříme, že ani během horkého léta nebude potřeba k této variantě přistoupit,“ říká šéf T.E. Martin Hubinger.

Několik nových rezidenčních projektů má zelené střechy na podzemních garážích. Patří mezi ně například bytový komplex v Praze-Vackově od Skanska Reality.

Většímu rozšíření zelených střech brání jejich finanční náročnost. Zeleň nemusí kvůli pylům ve vegetačním prostředí dobře snášet alergici. Řešením je dům s větracím systémem, který je výsadou

tzv. pasivních domů. Tato technologie totiž zajišťuje výměnu vzduchu v bytech bez nutnosti větrání oknem, kterým lidé do bytu vpouštějí vedle pylů i hluk a prach a v horkých dnech i teplo. Pravidelná cirkulace vzduchu navíc zamezuje vzniku plísní a je nezbytná pro dobré okysličené organismu.

„Ideálním řešením je vybavit byty rekuperační jednotkou, která z interiéru odvede vydýchaný vzduch obsahující pachy a vlhkost a nahradí jej čerstvým, v létě navíc ochlazeným vzduchem,“ uvádí Petr Beneš, generální ředitel společnosti Geosan Development.

Venkovní stínění oken

O výhodách kvalitního zateplení se mluví hlavně v souvislosti s úsporami energií v zimě. Dobrá tepelná izolace ale působí i proti přehřívání interiéru v létě. Nejúčinnějším řešením pro snížení tepelné zátěže je venkovní stínění prosklených částí domu v podobě vnějších žaluzií, markýz, pergol nebo třeba listnatých stromů. Podrobněji se o tom píše ve studii o adaptaci budov na změnu klimatu, kterou vypracovala aliance Šance pro budovy, jež sdružuje stavební asociace.

„Vysoký stupeň prosklení budovy bez venkovních stínících prvků významně zvyšuje riziko přehřívání interiéru, zvyšuje technické, energetické a ekonomické nároky na systém chlazení,“ podotýká jeden z hlavních autorů studie Michal Čejka. Velká prosklená okna a stěny navíc zvyšují celkovou energetickou náročnost budovy. Chlazení přehřáté budovy totiž vyžaduje dvojnásobně vyšší spotřebu energie než vytápění o stejný teplotní rozdíl.

Důležitou součástí prevence tepelných ostrovů ve velkých aglomeracích je i volba barevnosti povrchů a jejich odrazivosti.

Do roku 2040 se průměrná roční teplota vzduchu na území ČR zvýší přibližně o 1 °C a podle vědců se zvýší pravděpodobnost výskytu, intenzity i trvání souvislých vln extrémně vysokých teplot až na dvojnásobek oproti roku 2000. Teplota v obytných budovách by neměla překročit hranici 27 stupňů Celsia,

v tropických dnech však stoupají teploty v interiéru bez klimatizace i na více než 30 stupňů.

Podle zmíněné studie Šance pro budovy klimatické podmínky v Česku stále umožňují ve většině případů navrhovat obytné budovy tak, aniž by v nich byla nutná instalace systému aktivního chlazení.

[Hospodářské noviny, 8. 8. 2018, s. 15 © 2018 Economia, a. s. ISSN 08629587]

MACHÁČKOVÁ a kol. *Stavební zákon, Komentář.*

[3. vyd. C. H. Beck, Praha: 2018, 1 216 s. ISBN 978-80-7400-558-9]

Velká novela stavebního zákona byla důvodem sepsání dalšího, třetího vydání komentáře, který komplexně a v jednotlivých návaznostech a souvislostech vysvětluje právní úpravu na úseku územního plánování, územního rozhodování a stavebního řádu, s důrazem na změny, které novela přinesla, především pak na zcela nové postupy a instituty, které byly nově zavedeny. Významné procesní změny, které jsou novelou dotčeny, se týkají územního a stavebního řízení, územního/společného řízení s posouzením vlivů na životní prostředí a kolaudačního řízení. Novelou byly zpřesněny procesy při pořizování a vydání územně plánovací dokumentace atp. Komentář napsaný srozumitelnou formou shrmažďuje nejdůležitější poznatky a zkušenosti z aplikační praxe, vhodně je využita a doplněna judikatura i odborná literatura týkající se oblasti stavebního práva.

Klára Dostálová jednala s komisařkou pro regionální politiku Corinou Crețu

Ministryně pro místní rozvoj Klára Dostálová se dne 6. září v Praze setkala s komisařkou Corinou Crețu, která má v rámci Evropské komise na starost rozvoj regionů a související politiku soudržnosti. Hlavními tématy jednání byl aktuální vývoj čerpání EU dotací a příprava programového období 2021–2027.

„Oceňuji, že jsme se mohly s paní komisařkou zase osobně setkat a prodiskutovat aktuální otázky. Evropská komise během května a června zveřejnila návrhy legislativy pro příští období a určité části je nutné ještě vysvětlit a důkladně prodiskutovat. Jako Česká republika už víme, že budeme usilovat o zmírnění nastavení finančních podmínek pro čerpání, aby byly podobné jako v současném období. Také jsem komisařce nastínila, že je pro nás velmi omezující navrhované vyškrtnutí podpory velkých podniků. V evropských ekonomikách panují velké rozdíly – některé jsou postaveny na malých a středních podnicích, jejichž podpora zůstává. Česká ekonomika však stojí hlavně na velkých podnicích a některé oblasti, které budou podporované z evropských fondů, bude možné realizovat jen díky nim. Navíc jsou to právě velké podniky, které mají větší motivaci zkoušet nové a inovativní postupy, jako je třeba vývoj samořiditelných aut a podobně,“ uvedla ministryně pro místní rozvoj Klára Dostálová a dodala: „Mimo nastavení příštího programového období byl dalším tématem jednání současný stav čerpání a nedávný přesun prostředků na pomoc uheľným regionům, tj. Ústeckému, Karlovarskému a Moravskoslezskému kraji.“

[Tisková zpráva z 6. 9. 2018]

Do programu RE:START se ještě více zapojí kraje

V programu RE:START, který se snaží napomoci nejvíce postiženým krajům naší republiky, byly začátku letošního září spuštěny akce za více než jedenáct miliard korun. Ústecký, Karlovarský a Moravskoslezský kraj tak mohou získat dotace například na regeneraci a podnikatelské využití brownfieldů, na vysokoškolské vzdělávání či na revitalizaci Krušných hor. Zhruba pět miliard korun bylo zatím uvolněno i na rozvoj dopravní infrastruktury.

„Výzvy jsou určeny pro všechny tři kraje. Jaké bude konečné rozdělení peněz mezi jednotlivé kraje, záleží hlavně na aktivitě subjektů v jednotlivých regionech. Na program RE:START se počítá s celkovou částkou 62 miliard korun, která by měla být vyčerpána postupně do roku 2030,“ říká ministryně pro místní rozvoj Klára Dostálová.

Souhrnný akční plán nově určuje prioritní opatření z pohledu krajů. Z 27 opatření je 20 označeno jako prioritních. Projekty, které budou tato opatření v roce 2019 naplňovat a jsou součástí dat sebraných pro potřeby tvorby Národního investičního plánu, dosahují celkové výše téměř 10 miliard korun. Pokrývají zejména opatření zaměřená na oblast vzdělávání, zdravotnictví a dopravní infrastruktury. Bude posílena i role krajů prostřednictvím regionálních stálých konferencí pro konzultace s partnery a příjemci přímo v regionech. Noví pracovníci by tak mj. podporovali přípravu konkrétních strategických projektů naplňujících schválená opatření Souhrnného akčního plánu, jejichž gestorem je kraj, poskytovali podporu dostatečnou metodickou podporu městům, obcím a případně dalším subjektům.

Na podzim se města a obce dočkají nového programu na řešení brownfieldů k nepodnikatelskému využití, pokračovat bude také program Demolice, Ministerstvo průmyslu plánuje vypsání výzev pro podnikatele na podporu technologií a podnikatelských nemoovitostí. Zhruba 800 milionů korun postupně rozdělí Technologická agentura ČR mezi výzkumné organizace a podnikatelské subjekty. Velmi intenzivně se

také pracuje na programu Resocializace území po těžbě. Strategické projekty realizované v rámci strategie RE:START se stanou součástí připravovaného Národního investičního plánu.

Proces restrukturalizace je dlouhodobý. Podařilo se připravit program Revitalizace Krušných hor a také program Demolice budov v sociálně vyloučených lokalitách. V prvně jmenovaném byla na projekty v Ústeckém a Karlovarském kraji přidělena dotace v souhrnné výši cca 135 milionů korun v letech 2017 a 2018 a z Programu rozvoje a venkova dále cca 59,9 milionů korun. V druhém dotačním programu se podařilo v letech 2016–2018 realizovat na území Ústeckého kraje projekty za cca 83 milionů korun, na území Moravskoslezského kraje za cca 34 milionů korun a na území Karlovarského kraje za cca 13 milionů korun.

[Tisková zpráva ze 4. 9. 2018]

Obec Dolní Němčí slaví titul Vesnice roku 2018

Vítězem letošního ročníku soutěže Vesnice roku se stala obec Dolní Němčí ze Zlínského kraje. Druhé místo patří obci Šumvald z Olomouckého kraje. Na třetí příčce se umístila obec Nový kostel z Karlovarského kraje. Ceny vítězům byly předány 15. září na Jarmarku venkova v Luhačovicích za účasti ministryně pro místní rozvoj Kláry Dostálové. Udělen byl taktéž titul Vesnice roku 2018 – Cena veřejnosti. Ocenění si odnesla také obec Dolní Němčí ze Zlínského kraje. A koláčovou cenu za nejlepší domácí koláče získala obec Hrušky z Jihomoravského kraje.

Finalisty letošního ročníku jsou tyto obce: Jihočeský kraj: Svatý Jan nad Malší, Jihomoravský kraj: Hrušky, Karlovarský kraj: Nový Kostel, Královéhradecký kraj: Stěžery, Liberecký kraj: Tatobity, Moravskoslezský kraj: Úvalno, Olomoucký kraj: Šumvald, Pardubický kraj: Pustá Kamenice, Plzeňský kraj: Kamenný Újezd, Středočeský kraj: Cítov, Ústecký kraj: Kytlice, Kraj Vysočina: Vepřkov, Zlínský kraj: Dolní Němčí. Kompletní výsledky na www.vesnicroku.cz.

[Tisková zpráva z 15. 9. 2018]

UDÁLOSTI

Vědecká konference programu ESPON „Budování další generace výzkumu územního rozvoje“

Londýn, 14. listopadu 2018 – Cílem konference je diskutovat o zkušenostech a nadcházejících výzvách v oblastech územního rozvoje a soudržnosti a o tom, jak v daném výzkumu aplikovat nové vědecké přístupy a nástroje.

Konference předchází Zimní konferenci RSA (Regional Studies Association) na téma *Nové horizonty pro města a regiony v měnícím se světě*.

Bližší informace, program a registraci najdete v angličtině na webových stránkách programu ESPON.

Seminář programu ESPON „Nové narativy pro územní rozvoj“

Rakousko, 5.–6. prosince 2018 – Tento seminář programu ESPON je organizován ve spolupráci s rakouským předsednictvím Rady EU.

Cílem je diskutovat o nových narativech pro územní rozvoj v kontextu Územní agendy 2020. Diskutovat se bude také o tom, jak mohou politiky na místní úrovni ovlivnit cíle střednědobé a dlouhodobé politiky soudržnosti.

Bližší informace najdete v angličtině na webových stránkách programu ESPON.

PUBLIKACE

Příspěvky programu ESPON k programování ESIF (Evropských strukturálních a investičních fondů) po roce 2020

Evropské sdružení pro územní spolupráci programu ESPON publikovalo katalog projektů a publikací, které mohou přispět k programování Evropských strukturálních a investičních fondů po roce 2020.

Publikace bude dále rozpracována prostřednictvím Zprávy o stavu evropského území, která by měla být zveřejněna ve druhé polovině roku 2019, a která sloučí klíčové důkazy a politické rady o prioritách po roce 2020.

Publikace je dostupná v angličtině na webových stránkách programu ESPON.

